

SUOMEN SOSIAALIDEMOKRAATTISEN PUOLUEEN

KOLMANNEN (YLIMÄÄRÄISEN) KOKOUKSEN
(VI:NEN TYÖVÄENYHDISTYSTEN EDUSTAJAINKOKOUKSEN)

PÖYTÄKIRJA

KOKOUS PIDETTY HELSINGISSÄ
SYYSKUUN 25—28 P:NÄ V. 1904.

TOIMITTANUT

J. K. KARI
(KOKOUKSEN SIHTEERI)

TYÖVÄEN PUOLUEHALLINNON KUSTANNUKSELLE

KOTKASSA 1905. KIRJAPAINO „KOTKA“.

Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen ohjelma.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa pyrkii samoin kuin sosiaalidemokraattiset puolueet muissakin maissa vapauttamaan koko kansaa taloudellisen riippuvaisuuden, valtiollisen alaikäisyyden ja henkisen holhuunalaisuuden kahleista.

Syvimpänä syynä kaikkialla huomattavaan kansojen työtätekevään kerrosten sorrionalaiseen asemaan eivät ole yksityiset valtiolliset laitokset, vaan se koko yhteiskunnallisen elämän perustuksena oleva ja oloja täydellisesti vallitseva tosiasia, että tuotannonvälikappaleiden omistaminen on tullut yksien yksinoikeudeksi. Samalla kuin taloudellinen kehitys on erottanut työvoiman omistajat, työväenluokan, tuotannonvälikappaleista, on se saanut heidät mitä raskaimpaan riippuvaisuuteen tuotannonvälikappaleiden omistajista — niihin luettuina maan suurtilojen omistajat ja kapitalistiluokka — joiden valtiollisen ja taloudellisen vallan ilmestymismuotona nykyinen luokkayhteiskunta on.

Yhä kohoava teknillinen edistys, yhä kasvava tuotannon ja omaisuuden sekä kaiken taloudellisen vallan keskittyminen kapitalistien ja kapitalistiryhmien käsiin vaikuttaa, että yhä suuremmat joukot, ennen itsenäisiä

pikkuteollisuudenharjoittajia ja pikkutilallisia menettävät tuotannonvälikappaleensa ja joutuvat milloin palkkatyöläisinä, milloin palkattuina apulaisina, milloin velkataakan alaisiksi sortuneina joko suorastaan tai välillisesti kapitalisteista riippuviksi. Köyhälistön joukko kasvaa ja samassa kasvaa myöskin riistäminen yleensä, jonka kautta yhä laajempain työtätekeväin kansankerrosten elämänehdot joutuvat jyrkkään ristiriitaan niiden oman, yhä nousevan tuotantokyvyn sekä sen kautta syntyvän yhteiskunnallisen varallisuuden paisumisen kanssa. Tätä kehitystä jouduttavat ja jyrkentävät kapitalistisen tuotantotavan yhtenäisyydenpuutteesta johtuvat liikepulat sekä niitä seuraava työttömyys ja kurjuus.

Mutta kuta enemmän kapitalismin kehitys kartuttaa köyhälistöä, sitä enemmän sitä pakotetaan ja tehdään kykeneväksi taisteluun kapitalismin kehitystä vastaan. Yksityistuotannon syrjäytyminen tekee yksityisomistuksenkin tarpeettomaksi ja vahingolliseksi, samalla kuin kehitys luo välttämättömät henkiset ja aineelliset edellytykset uusille yhteistuotantomuodoille, joiden perustuksena on, että yhteiskunta omistaa tuotannonvälikappaleet. Samassa kohoaa köyhälistö itsetietoiseksi siitä, että sen täytyy kannattaa ja jouduttaa tätä kehitystä, ja että tuotannon välikappalten siirtymisen yksityisomaisuudesta kansan omaisuudeksi tulee olla sen päämääränä, valtiollisen vaikutusvallan valloittaminen keinona sen taistelussa työväenluokan vapauttamiseksi. Ainoastaan luokkatietoisuuteen herännyt ja luokkataisteluun järjestynyt köyhälistö voi olla tämän välttämättömän kehityksen kannattajana. *Köyhälistön järjestäminen, sen kohottaminen tajuamaan asemansa ja tehtävänsä, sen tekeminen henkisesti ja aineellisesti taistelukykyiseksi on siis sosiaalidemokraattisen puolueen Suomessa varsinaisena oh-*

jelmana, jonka toteuttamiseksi se käyttää kaikkia tarkoituksenmukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa tulee aina kaikissa valtiollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä valvomaan köyhälistön luokkaetuja ja vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä sekä työntekijäin käyttämistä porvarillisten puolueiden hyväksi, joiden kanssa puolue voi yhtyä yhteistoimintaan ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa on kansainvälinen puolue: se tuomitsee kaikki kansojen etuoikeudet samoin kuin syntyperän, sukupuolen ja varallisuuden etuoikeudet sekä julistaa, että taistelun riistämistä vastaan tulee olla kansainvälisen samoin kuin riistäminenkin on. Se tuomitsee ja vastustaa kaikkea lausuntovapauden sortoa sekä kaikkea valtiollista ja kirkollista holhontaa. Se vaatii työntekijäluokan elämän laillista suojelemista ja taistelee hankkiakseen köyhälistölle kaikilla julkisen elämän aloilla mahdollisimman suuren vaikutusvallan.

* * *

Näiden periaatteiden mukaisesti on sosiaalidemokraattisen puolueen lähimpinä vaatimuksina:

1. Yleinen, yhtäläinen ja välitön vaali- ja äänioikeus kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille sukupuoleen katsomatta kaikissa vaaleissa ja äänestysissä sekä kunnallisella että valtiollisella alalla. Suhteellinen edustus ja yksikamari-järjestelmä. Salainen äänestys. Vaalien ja äänestysten toimittaminen lain määrää-

mänä vapaapäivänä. Palkkio valituille edusmiehille kaikilla aloilla.

2. Välitön lainsäädäntö-oikeus kansalle lakien esittämis- ja hylkäämisoikeuden kautta.

3. Täydellinen yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus.

4. Yleinen koulupakko. Maksuton opetus kaikissa oppilaitoksissa. Kansakouluissa maksuttomat opetusvälikappaleet sekä ylläpito kaikille oppilaille, ylemmissä oppilaitoksissa niille, jotka osottavat erityistä kykyä. Kansakoulu on järjestettävä kaikkien ylempäin oppilaitosten pohjakouluksi.

5. Uskonto on julistettava yksityisasiaksi. Kirkko on erotettava valtiosta ja kirkolliset sekä uskonnolliset yhdyskunnat katsottava yksityisiksi yhdistyksiksi, jotka itse järjestävät sisälliset asiansa. Uskonnonopetus on poistettava kouluista.

6. Kaikkien henkilöllisten ja välillisten verojen poistaminen yleisellä asteettain nousevalla tuloverolla, jolloin ansioton arvonnousu ja korkotulot sekä perintö on verotettava ankarammin kuin omasta ansiosta tai työstä johtuvat tulot. Veroitettavan omaisuuden ilmoittamis-velvollisuus.

7. Maksuton oikeudenkäyttö ja oikeusapu. Korvaus viattomasti syytetyille, vangituille ja tuomituille.

8. Terveystenhoito valtion ja kuntain asiaksi. Maksuton lääkäriapu ja lääkkeet sekä synnytysapu. Maksuton hautaus.

9. Sotilastaakkaa on vähennettävä ja kansan puolustus on järjestettävä vakituisen sotaväenoton sijaan. Rauhan aatetta on käytännössä toteutettava.

10. Kaikkien rajoitusten poistaminen, jotka asettavat naisen yleis- tai yksityis-oikeudellisessa suhteessa ala-arvoisempaan asemaan kuin miehen.

11. Yleinen kieltolaki väkijuomain valmistamisen ja kaupan suhteen.

Työväensuojelulainsäädäntö.

1. Työaika on saatava 8-tuntiseksi niissä ammateissa, missä eivät epäterveelliset olosuhteet vaadi sitä lyhemmäksi.

2. Kullakin paikkakunnalla elintarpeisiin riittävä alin palkka on määrättävä ei ainoastaan valtion ja kuntain, vaan yksityistenkin teettämässä töissä.

3. Yötyö on kiellettävä kaikilla muilla aloilla, paitsi sellaisilla, joiden teknillinen laatu tekee katkeamattoman työn välttämättömäksi. Naisilta ja nuorilta työntekijöiltä on yötyö kokonaan kiellettävä.

4. Täysi vähintään 36 tuntia kestävä yhtämittäinen lepoaika viikossa on säädettävä.

5. Lapset alle 14 vuoden on kiellettävä kaikesta ansiotyöstä. Lapsia (14—16 v.), oppilaita ja nuoria työntekijöitä (16—18 v.) varten on säädettävä riittäviä suojelusmääräyksiä.

6. Naisten työ on kiellettävä aloilla, missä se on heidän ruumiilleen vahingollista. Raskauden aikana on työ helpotettava tai kokonaan kiellettävä siitä alkaen, kuin ne normaalin raskaudentilan merkit, jotka vaikeuttavat työtä, ilmestyvät raskauden-ajan loppupuolella, sekä vähintään 6 viikkoa synnytyksen jälkeen.

7. Edellä olevat määräykset ovat ulotettavat, paitsi teollisuustyöväkeen, myös käsityöläisiin, maanviljelystyöväkeen ja palvelijoihin sekä, mikäli mahdollista, kauppa- ja kulkulaitosten työväkeen.

8. Työväen suojelusmääräysten tarkkaa noudattamista valvomaan on asetettava riittävä määrä sekä mies-

että naistarkastajia ammatin laadun mukaan ja määrätävä niille apulaisia työväestöstä. Suojeluslakien rikkominen on estettävä ankaroilla rangaistuksilla.

9. Kaikkiin työntekijöihin sekä heidän asemassaan oleviin henkilöihin ulottuva kansanvakuutus, käsittäen paitsi sairas- ja tapaturma-, myöskin vanhuus- ja ansiokyvyttömyys- sekä leskien ja orpolasten ynnä työttömyysvakuutuksen, on saatava aikaan. Vakuutuksesta syntyvät kustannukset suoritetaan yleisen tulo-, varallisuus- ja perintöveron kautta keräytyvistä varoista. Vakuutuslaitoksen hallinnon jäsenet valitsevat vakuutetut itse.

10. Vakuutuslait ovat siten laadittavat, että ne eivät anna aihetta mielivaltaiselle tulkitsemiselle eikä kiertelemiselle. Vakuutetuille ja heidän omaisilleen on myönnettävä täysi vahingonkorvaus.

11. Aviottomille ja hoidotta jääneille lapsille on valtion toimesta saatava täysin tarkotustaan vastaava hoito ja kasvatus.

Kunnallinen ohjelma.

1. Äänioikeusoloja korjattaessa ei kunnallista vaali-oikeutta missään tapauksessa saa asettaa valtiollista äänioikeutta ahtaammalle. Työväelle on kunnallisissa edustuslaitoksissa myönnettävä väkilukuun nähden suhteellinen määrä edustaja-sijoja.

2. Tilanahtauden ja siitä johtuvien terveydellisten sekä muiden epäkohtain poistamiseksi ynnä monien muiden vaatimusten tyydyttämiseksi on kuntain, varsinkin kaupunkikuntain ostettava lisämaita mahdollisimman suurissa määrissä.

3. Kuntien on otettava haltuunsa sellaiset yleiselle hyvinvoinnille tärkeät liikealat, joita se menestyk-

sellä voi hoitaa tai jotka yksityisten hallussa ollen saattavat kunnan jäsenet heistä suuressa määrässä riippuvaisiksi.

4. Työväen asuntopulan poistamiseksi on kuntain rakennettava riittävästi ajanmukaisia asunnoita sekä yksityistä yritteliäisyyttä sillä alalla vissien ohjeiden alaisena kaikin tavoin edistettävä. Kunnallisia yömajoja on järjestettävä.

5. Sairaanhoidon, lääkärinapu, lääkkeet ja hautauskunnan kustannuksella. Näitä maksuja ei saa pitää vaivaisapuna.

6. Turvattomien lasten ja vanhusten hoito on ajanmukaisella ja inhimillisellä tavalla järjestettävä.

7. Työväestölle on laitettava kuntain kustannuksella terveellisiä, hyvin järjestettyjä ja maksuttomia kesälomasiirtoloita.

8. Yleisemmän työttömyysajan sattuessa on kunnan hankittava asujamilleen riittävästi työtä ja määrätävä riittävä alin palkka. Kuntien on perustettava yleisiä työttömyysrahastoja.

9. Kunnan työt ovat teetettävät ilman välikäsiä ja palkka maksettava sen tariffin mukaan, mikä kussakin ammatissa on silloin voimassa.

10. Työaika kunnan töissä on asetettava 8-tuntiseksi.

11. Kuntain on perustettava työnvälitystoimistoja, joitten hallinnoissa tulee olla ainakin puolet työväen järjestöjen valitsemissa edustajia.

12. Kunnallinen kielt-oikeus on saatava aikaan kunnes yleinen kieltolaki on säädetty.

13. Koulutarpeet kunnan kustannuksella sekä muuten, mitä yleinen puolueohjelma tässä kohden määrää.

14. Vähävaraisia varten todellinen köyhäin asianajaja, jonka valitseminen jätettäkään vähävaraisten huostaan.

15. Kunnallisia tehtaitten- ja ammattitarkastajia on asetettava, joitten valitsemiseen riittävän suuri vaikutus työläisille on annettava.

Maatalousohjelma.

1. Valtion ja kuntain nyt jo omistamia tiloja ja maa-aloja ei saa myydä eikä lahjoittaa.

2. Valtion ja kuntain omistamat asumattomat maa-alat ovat saatettava viljeltäviksi, mutta ei omistusoikeudella.

3. Pakollisesti myytäviksi joutuneet maatilat, kosket ja kaivannot ovat arvioittavat ja otettavat arvatusta hinnasta valtion omiksi.

4. Kunnille on saatava oikeus pakkolunastuksella haltuunsa hankkia yksityisten tiloja tai osia niistä. Lunastus on luettava sen mukaan, mitä nuo maa-alat tuottavat.

5. Valtion hallussa olevat ja vasta lunastettavat maa-alat ovat annettavat tilattomille tai sellaisille osuuskunnille, joitten jäsenet itse viljelevät maata.

6. Valtioapua on annettava etupäässä pikkuviljelystä tarkoitaville toimenpiteille. Samoin kaikille osuustoiminnan luontoisille yrityksille maatalouden alalla.

7. Torppareille ja maanvuokraajille on saatava täydellinen käyttöoikeus ja myöskin myyntioikeus vuokraamansa maan viljelystuotteisiin, sekä vuokra-ajan loputtua on heille maksettava täysi korvaus siitä, mitä vuokratun maan arvo on heidän työnsä kautta kohonnut.

8. Metsästys- ja kalastusoikeus on heti tehtävä maanomistuksesta riippumattomaksi.

9. Erittäinkin valtion ja kuntain toimenpiteitten kautta olisi maanviljelystä ja sen sivuelinkeinoja kaikilla tarkoituksenmukaisilla keinoilla edistettävä, varsinkin siten, että varsinainen rahvas maalla tulisi tuntemaan maanviljelyksen uusimmat työtavat ja saisi välttämättömät ammattitiedot.

10. Tilatonta väestöä on sivistettävä ja tietopuolisesti kasvatettava.

11. Palkollissääntö on lakkautettava.

Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen säännöt.

Hyväksytyt puoluekokouksessa Viipurissa heinäk. 20 p. 1901.

1 §. Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen muodostavat ne yhdistykset, ammattiosastot ja liitot, jotka hyväksyvät puolueen ohjelman ja täyttävät puoluekokouksen määräämät velvollisuudet.

2 §. Ilmoittautuminen puolueeseen tapahtuu puoluehallinnon kautta.

3 §. Verotus puoluehallinnon tarpeita varten tapahtuu siihen liittyneiltä yhdistyksiltä jäsenluvun perusteella siten, että jokaiselta yhdistyksen tai siihen liittyneiden ammattiosastojen jäseneltä suoritetaan veroa 30 penniä puolessa vuodessa, huolimatta siitä, onko jäsen suorittanut koko tältä ajalta jäsenmaksun vai ei. Asianomainen työväenyhdistys toimittaa maksut sekä omien että alaistensa ammattiyhdistysten jäseniltä puoluehallinnolle puolivuositain tammi- ja heinäkuussa edelliseltä vuosipuoliskolta. Työväenyhdistyksiin kuulumattomat puolueeseen liittyneet ammattiosastot ja liitot suorittavat jäsenmaksunsa suoraan puoluehallinnolle yllämainittuina aikoina. Maalaisyhdistykset maksavat joka jäseneltään ainoastaan puolet siitä, mitä kaupunkilaisyhdistykset.

4 §. Tammikuussa lähetettävien verojen yhteydessä lähettävät työväenyhdistykset puoluehallinnolle tilastolliset tiedot edelliseltä vuodelta, puoluehallinnon antaman kaavan mukaan.

5 §. Yhdistys, joka ei yllämainitun ajan kuluessa lähetä jäsenmaksuja eikä tilastoa, katsotaan puolueesta eronneeksi. Näiden yhdistysten nimet julkaistaan puolueen sanomalehdissä. Ennekuin yhdistys pääsee puolueeseen, on sen suoritettava rästissä olevat maksut.

6 §. Ylin määräämisvalta puolueen kaikissa asioissa on puoluekokouksella.

7 §. Puoluekokouksen muodostavat yhdistysten valitsevat edustajat. Edustajat valitaan sen periaatteen mukaan, että kaikki ne yhdistykset, joissa on jäseniä alle sadan, valitsevat kukin yhden edustajan, ja ne yhdistykset joissa on jäseniä yli sadan, valitsevat jokaiselta alkavalta sataluvulta yhden lisäjäseneen sen lisäksi. Edustajaksi voidaan valita henkilöitä muiltakin paikkakunnilta, kunhan ne vain ovat sellaisen työväenyhdistyksen, ammattiosaston tai liiton jäseniä, joka kuuluu puolueeseen.

8 §. Puoluehallinnon jäsenet ja tilintarkastajat sekä niiden lehtien toimittajat, jotka puoluekokous on hyväksynyt puoluelehdiksi, ovat itseoikeutettuja jäseniä edustajakokouksessakin, jossa heillä on oikeus ottaa osaa kaikkiin keskusteluihin, samoin äänestyksiinkin, paitse heitä itsiään koskevissa asioissa, elleivät he ole edustajia. Puoluehallinnon puheenjohtajan ja sihteerin matkakustannukset edustajakokoukseen suoritetaan puoluehallinnon varoista.

Edustajakokous tarkastaa itse edustajainsa valtakirjat, valitsee virkailijansa ja määrää itse työjärjestyksensä.

9 §. Ehdotuksia keskustelukysymyksiksi puoluekokoukseen tekevät puolueeseen liittyneet yhdistykset

puoluehallinnon määrämän ajan kuluessa. Samanlainen oikeus on puoluehallinnolla, joka sitten hankkii suurimman kannatuksen saaneille kysymyksille alustukset ja jakaa ne hyvissä ajoin ennen kokousta yhdistyksille keskusteltaviksi.

10 §. Edustajakokouksen tehtäviin kuuluu:

1) puoluehallinnon toimintakertomuksen ja tilien tarkastaminen sekä tilivapauden myöntäminen puoluehallinnolle;

2) seuraavan edustajakokouksen ajan ja paikan määrääminen;

3) puoluehallinnon hallintopaikan määrääminen;

4) puoluehallinnon ja sen varajäsenten vaali;

5) esitettyjen kysymysten ja puolueen toimintaa koskevien asiain käsitteleminen.

11 §. Ylimääräinen edustajakokous on kutsuttava kokoon, jos vähintään $\frac{2}{3}$ puolueeseen kuuluvista yhdistyksistä sitä vaatii. Puoluehallinto voi myöskin tärkeiden asiain sattuessa kutsua edustajakokouksen kokoon oman harkintansa mukaan, vaikka yhdistykset eivät olisi sitä vaatineetkaan.

12 §. Puoluekokous valitsee puoluehallinnon, joka johtaa puoluetta näitten sääntöjen ja puoluekokouksen päätösten mukaan. Sillä on myöskin kokousten väliaikoina ylin päättämisvalta kaikissa kysymyksissä, joista ei puoluekokouksen päätöstä ole. Tärkeissä asioissa on kuulusteltava puolueeseen liittyneiden yhdistysten mieli-pidettä. Tämä tapahtuu siten, että yhdistyksiä pyydetään panemaan toimeen äänestys kysymyksenalaisessa asiassa, jolloin yhdistyksen on puoluehallinnolle määräajan kuluessa ilmoitettava sekä kysymyksen puolesta että sitä vastaan annettu äänimäärä. Ainoastaan tällä tavoin voidaan, asianhaarojen siihen pakottaessa, saada puolue-

kokouksen päätös kokousten väliaikoina muutetuksi tai kumotuksi.

13 §. Puoluehallintoon kuuluu 19 jäsentä, 7 siltä paikkakunnalta, jossa puoluehallinto sijaitsee ja 12 muualta, sekä näille yhtä monta varajäsentä. Puoluehallinnon vaali toimitetaan suljetuilla lipuilla. Puoluehallinto valitsee itse virkailijansa.

14 §. 7 hallintopaikalla asuvaa jäsentä muodostavat puoluehallinnon toimeenpanevan valiokunnan, jonka tehtävänä on toteuttaa puoluehallinnon päätökset, hoitaa kirjevaihto, kantaa ja suorittaa maksut sekä tilittää ne, johtaa agitatsiooni ja yleensä hoitaa juoksevat asiat.

15 §. Puoluehallinnon tehtävänä on :

- 1) panna toimeen puoluekokouksen päätökset;
- 2) puoluekokouksen kokoonkutsuminen ja järjestäminen;
- 3) tehdä tili käyttämistään varoista puoluekokoukselle sekä antaa sille kertomus toiminnastaan;
- 4) julkaista sopivalla tavalla vuosittain tilasto työväenliikkeestä maassa sekä liittää se toimintakertomukseensa.

16 §. Puoluehallinto kokonaisuudessaan kokoontuu yhteiseen neuvotteluun ainakin kerran vuodessa, mutta puheenjohtajalla on oikeus kutsua yhteinen kokous, milloin asianhaarat sitä vaativat tai 5 jäsentä sitä pyytää. Kaikkien jäsenten mielipidettä on kirjallisesti tahi suullisesti kysyttävä kaikissa tärkeissä puolueen johtoa ja taktiikkaa koskevissa kysymyksissä.

17 §. Puoluehallinnon yhteisessä kokouksessa esitetään toimintakertomus ja tilit edelliseltä vuodelta sekä tehdään suunnitelma agitatsioonista ja muuta toimintaa varten siksi vuodeksi.

18 §. Puoluehallinnon tilit tehdään vuosittain. Puoluekokous valitsee kolme hallintopaikalla asuvaa tilin-

tarkastajaa, joiden tulee antaa tarkastuskertomus joka vuosi puoluehallinnon vakinaiselle kokoukselle. Täten tarkastetut tilit esitetään puoluekokoukselle tilinpäästöä varten.

19 §. Puoluehallinto toimittaa ja kustantaa edustajakokousten pöytäkirjat.

20 §. Muutoksia voidaan näihin ohjesääntöihin tehdä ainoastaan puoluekokouksessa. Esitykset muutoksista ovat annettavat kirjallisesti puoluehallinnolle viimeistään neljä viikkoa ennen puoluekokousta. Poikkeus tässä voidaan tehdä ainoastaan silloin, kun $\frac{3}{4}$ saapuvilla olevista puoluekokouksen jäsenistä sitä vaativat.

Ylimääräisen puoluekokouksen Pöytäkirja.

Syysk. 25—28 p. 1904.

Avajais-ilta

Sunnuntaina Syyskuun 25 p:nä

Kokouksen avajais-iltama alkoi k:lo 7 illalla Helsingin työväenyhdistyksen talolla, jonka salia koristi seppe­löity Marxin kuva sekä ammattiyhdistysten liput ja köynnökset.

Kun muurarien a.-o:n soittokunta oli avannut juhlan, piti Helsingin työväenyhdistyksen puheenjohtaja *E. Perttilä* tervehdyspuheen kehoittaen kokoukseen saapuneita pohtimaan siellä esille tulevia asioita maltillisesti, ilman kiihkoa, pitäen vain silmällä Suomen työväen todellista parasta. Toivoi, että kokous voisi päästä hyvin yksimielisiin päätöksiin, joiden takana Suomen työväki voisi seisoa yksimielisenä ja lujana.

Tervehdyspuheen jälestä lausui toimittaja *K. Luoto* pari runoa. Miesköörin laulettua esitti kirjaltaja *Mantere* muutamia työväenrunoja. Sen jälkeen saivat edustajat tilaisuuden lausua tervehdyksensä. Tilaisuutta käyttivät

hyväkseen Muolaan Pölläkkälän T. y:n edustaja *P. Niiranen* sekä *A. Tynkkänen* Hankoniemestä, *D. Pykäläinen* Lappeenrannasta, *M. Niskanen* Ensosta, *J. Nurminen* Kotkasta, *Evert Hokkanen* Urjalasta, *Matti Ahokas* Hämeenlinnasta, *E. Salin* Porista, *K. Savonen* Taalintehtaalta ja *T. Schönberg* Kymistä.

Tilaisuus loppui *K. Luodon* lausumalla runolla sekä yhteislaululla.

Ensimmäinen kokouspäivä

Aamupäivän keskustelut Syysk. 26 p:nä.

Kokous alkoi klo 9.15 e. p. p. Proletaarilaululla, jonka jälkeen toimittaja *K. F. Hellstén* avasi kokouksen seuraavin sanoin: (Puhe jätetty kirjallisesti pöytäkirjaan).

Suomen sosiaalidemokraatit!

Jännityksellä tähtää tuhansien kansalaisten katseet näinä päivinä meihin. Ei ainoastaan ne järjestyneet, jotka meidät ovat asioistaan keskustelemaan valinneet, mutta myöskin lukuisat niiden ulkopuolelta.

Meille on uskottu tärkeitä velvollisuuksia suoritettavaksi. Maamme kansalaiset odottavat meiltä päätösten tekoja, jotka johtavat asioita onnelaan.

Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa on perin nuori. Sen lyhyt toiminta-aika ei ole ehtinyt tuottaa sanottavia tuloksia. Vähän toista vuotta sitten se perustettiin. Sen verran kuitenkin on saatu kokemusta, että tässä maassa löytyy maaperä sosiaalidemokratialle.

Puolue on levinnyt ja vaurastunut siten, että sen jäsenluku jo nousee 15,000. Eri yhdistyksiä, jotka kuuluvat sosiaalidemokraattiseen puolueeseen, on 92. Ja kun ottaa lukuun, että viime kesänä on perustettu lukuisasti yhdistyksiä, jotka eivät vielä ole ehtineet liittyä puolueeseen, niin on puolueen voima paljoa suurempi, kuin se numeroilla voidaan näyttää. Sekin on valmistanut sosiaalidemokraatteja, kun on riistetty yhdistymis- ja kokoontumisvapautta kuten esim. Varkaudentehtaalla. Kiristysten alaisiksi joutuneiden silmät ovat auenneet joten hekin ovat otettavat laskuihin. Myöskin poliisien tarpeeton tungettelu on ehkäissyt julkista toimintaa. Mikä on ilahuttavinta, on se, että sosiaalidemokraattinen aate on ah- taista olosuhteista huolimatta levinnyt maalaisväestöön. Useihin pitäjiin on perustettu yhdistyksiä ja uusia syn- tyy yhä. Siellähän oikeastaan ovatkin juuret köyhälistö- kysymykselle.

Sosiaalidemokraatit!

Maamme on tunnetussa poikkeustilassa. Eletään murrosajassa. Siten on meilläkin raskas edesvastuu. Otetaan nyt sosiaalidemokraattisena puolueena osaa yhteiskunta- ja valtiollisiin asioihin ja jos onnistumme oi- keaan riippuu siitä etenemisemme.

Nuoressa puolueessamme vallitsée nykyään kiihko. Ollaanpa toiminta tavoissakin erimielisiä. Sekin osaltaan lisää raskasta edesvastuuta tälle kokoukselle.

Valtiopäivät ovat ne, jotka ovat antaneet aiheen tämän väliaikaisen puoluekokouksen pitämiselle. Vaalei- hin osanotto on mieliäjännittävin kysymys. Toisaalta tahdotaan vaalilakkoa, toisaalta taas vaaleihin osanotta- mista.

Vaalilakot ovat tehneet hyvää jälkeä, mutta ne ovat tavallansa meillä jo aikansa vaikuttaneet, ne kun

kohta ovat olleet näyttämöllä 10 vuotta. Niiden ensimmäinen herättäjä oli 1894, työväeltä paljon tunnettu mies tohtori N. R. af Ursin. Hän sanoi vaalilakoista: Kunnas vanholliset puolueet ovat kyllin uhatut vaalilakoilla voidaan niiden kanssa ruveta sovittelemaan, vaatimalla omia ehdokkaita yhteiselle vaalilistalle. *Tilapäisesti*, — ei pysyväisesti — voitaisiin nyt siis Ursinin ajatusta seuraten ryhtyä sovitteluihin toisten puolueitten kanssa.

Ajatus, ettei vaaleihin otettaisi osaa, kun muka luokka vastakohtat siten himmentyisivät ei ole puolueen edunkannalta katsoen oikein, eikä kansan pohjakerroksien hengen kanssa yhtäpitävä.

Aina vaaleista poissa pysyen eivät siten ole sosialistit muissa maissa menetelleet, vaan on esim. Saksassa sosialistilain aikana alkanut ilmestyä valtiopäiville sosialistisia edustajia.

Sosialidemokraatti pysyy sosialidemokraattina, tuleeko se valittua minkä puolueen listalta tahansa valtiopäiville. Tulee puolueen etevämmistä miehistä valituksi kuka tahansa ei se hallituspuolueen mukana koskaan äänestä eikä siten voi olla porvarien edustaja. Se, että otettaisiin sen puolueen kanssa vaaleihin osaa, joka hyväksyy Forssan kokouksen julistuksen äänioikeusasiasta on itse asialle sama, kuin vaalilakko. Maassamme, kun ei löydy sellaista puoluetta, joka hyväksyy sukupuoleen katsomatta yleisen äänioikeuden muuta kuin sosiaalidemokraattinen puolue. Siitä yksinkertaisesta syystä ei voida sellaisen puolueen kanssa yhteistoimintaan ryhtyä, kun sitä ei ole olemassa. Niinollen sen mielipiteen tilalle astuu vaalilakko. Vaaleihin osanoton innostus on eri kaupungeissa erilainen. Esim. Turussa on työväenpuolue kunnallisvaalissa saanut oman listan ääniä 2,000, ja miesluvussa osan otto jäi 800, jota vastoin Helsingissä taas

on äänimäärä samanlaisessa vaalissa supistunut pienempään määrään — noin 300. Tampereella ja Oulussa on vaaleihin osanoton innostus suuri. Nämä sanottuna erilaisuuden esimerkeiksi.

Jos nyt päättäisimme tehdä vaalilakon, niin loukaisimme syvästi niitä, joilla on vaaleihin osanoton innostus. Samoin myöskin niitä joilla on vaalilakon *innostus*. Siksi on edullisinta jättää kullekin paikkakunnalle itselle näistä asioista päättäminen.

Puolueen asioiden valtiopäiville tuomiseksi, joiden joukossa myöskin äänioikeusasia y. m., tulisi tälläkertaa ottaa osaa vaaleihin tilapäisesti, kun siten on toivo saada puolueesta joitakin edustajia valtiopäiville. Nehän veisivät Forssan kokouksen päätökset lainlaadinta neuvospöydän ääreen, siihen olisi ehkä nyt tilaisuus.

Maalaisväestöä olemme herättäneet. Se myöskin osaltaan on herännyt ja yhtynyt liikettämme kannattamaan. Se on uhrannut yhteisen päämäärän hyväksi, mutta heidänkin tarvitsisi saada nähdä uhraustensa tuottavan tuloksia. Sen huolet ja toivomukset voisivat työväen puolueen edustajat nyt saattaa valtiopäiville ja sanoa herroille, mitä maan kurjalisto kaipaa.

Kiihkoisesta mielialasta huolimatta toivon, että tyyntä arvostelukykyä kyllin riittää tekemään onnekkaiseen onnellisuuteen johtavia päätöksiä. — Julistan väliaikaisen puoluekokouksen avatuksi.

Puoluehallinto oli ehdottanut kokouksen *puheenjohtajiksi* *E. Perttilän* Helsingistä, *H. Lindroosin* Tampereelta, *E. Salinin* Porista ja *K. F. Hellsténin* Turusta. Kokous hyväksyi ehdotuksen.

Kokouksen sihteeriksi hyväksyttiin puoluehallinnon ehdotuksesta *J. K. Kari* Turusta.

Valtakirjojen tarkastajiksi valittiin huutoäänessyksellä *E. Salin, M. Vuolukka, K. F. Hellstén* ja *J. K. Kari*.

Valtakirjojen tarkastettua hyväksyttiin kokouksen jäseniksi seuraavat:

Espoon Nuuksion t. yhdistyksestä: Th. Johansson.

Forssan „Kuha“ t. y.: J. Cederqvist, T. Åmark.

Fredriksbergin t. y.: N. Salava.

Hallan t. y.: T. Hyvönen.

Hamarin t. y.: K. R. Suominen.

Haminan t. y.: W. Hänninen.

Hangon t. y.: A. Tynkkynen.

Heinolan Imjärven t. y.: N. Salminen.

Helsingin t. y.: rva M. Kanervo, nti S. Reinholdsson, hrat A. Rissanen, P. Leppänen, J. E. Kumenius ja O. Tiuppa.

Helsingin ulkotyöväenyhdistyksestä: P. Nykänon.

Helsingin puuseppien a.-o:sta: Mikko Haataja.

Helsingin ruots. t. y.: A. Ingman.

Hermannin t. y., Helsinki: Karl Keinänen.

Hiitolan t. y.: Kalle Pakarinen.

Huittisten t. y.: E. Falén.

Hämeenlinnan t. y.: Matti Ahokas.

Hämeenlinnan suutarien a.-o.: J. H. Saaristo.

Imatran t. y.: Herman Koskinen.

Jokioisten t. y.: V. S. Herttell.

Jyväskylän t. y.: A. Aho.

Jämsän t. y.: Heikki Häyrynen.

Kajaanin t. y.: T. Salonen.

Kalvolan t. y.: V. Helenius.

Karkun t. y.: A. Salminen.

Kemin työväenseura: Atte Mantere.

Kempeleen t. y.: Jafet Hentilä.

- Keuruun t. y.:* P. G. Hannunen.
Kiurulan t. y.: M. Niskanen.
Koiviston t. y.: A. Tamminen.
Kotkan t. y.: J. Nurminen, F. E. Pettersson.
Kuopion t. y.: David Lampinen.
Kuusankosken t. y.: O. Rinne ja Hanna Liljeqvist.
Kymin t. y.: Otto Vanttinen.
Kymin tehtaalaisten t. y.: Thomas Schönberg.
Lahden t. y.: A. Sivenius.
Lappeenrannan t. y.: David Pykäläinen.
Lauritsalan sahan t. y.: H. Torvinen.
Messukylän t. y.: Kaarlo Janka.
Mikkelin t. y.: Albin Valjakka.
Mouhijärven t. y.: E. Aronen.
Muolaan Pölläkkälän t. y.: Paavo Niiranen.
Mäntsälän t. y.: Kaarlo Halme.
Oulun t. y.: K. Ahmala.
Pietarsaaren t. y.: Matti Turunen.
Pirkkalan t. y.: Oskari Saukko.
Pispalan t. y.: Edvard Lassila.
Porin t. y.: Oskari Leivo.
Porvoon t. y.: K. J. Suomi.
Reposaaren t. y.: Oskar Wallin.
Riihimäen t. y.: A. Huovinen.
Sairalan t. y.: Oskar Jungström.
Salon t. y.: G. Tilander.
Sorsakosken t. y.: Julius Hoffrén.
Sortavalan t. y.: A. Gröhn.
Sorvalin t. y.: J. A. Kärmetkangas.
Sörnäisten t. y.: J. Heitto ja O. Rantala.
Taalintehtaan t. y.: Kaarlo Savonen.
Talikkalan t. y.: P. J. Pohjalainen.
Talikkalan maalarien a.-o.: K. K. Procopé.

Tampereen t. y.: H. Lindroos, Y. Mäkelin ja E. Viljanen.

Tampereen ulkotyöy. y.: V. E. Mäkinen.

Terijoen t. y.: Mikko Uotinen.

Turun t. y.: J. A. Salminen, J. H. Jokinen, F. J. Tuomola, V. Tanner, K. Kalke ja V. Sjöblom.

Töölön t. y.: K. E. Kolula.

Urijalan t. y.: Evert Hokkanen.

Vaasan t. y.: J. E. Lillnix ja O. Nurmi.

Vaasan ruots. t. y.: S. Antbacka.

Valkeakosken t. y.: Juho Paslin.

Valkealan Voikan t. y.: Frans Tila ja Aina Uutelo.

Viipurin t. y.: N. Vallenius, J. P. Holopainen, K. A. Leino ja A. Huotari.

Virolahden t. y.: Erik Rantala.

Puoluehallinnon jäseninä olivat läsnä: K. F. Hellstén, J. K. Kari, E. Perttilä, M. Hälleberg, A. Käcklund, Eva Järvinen, E. Salin, M. Saarinen, M. Vuolukka, ja varajäseninä Mimmi Kontulainen ja Ida Ahlstedt.

Puoluelehtien puolesta: E. Valpas, E. Haapalainen ja K. Luoto Työmiehestä sekä T. Varto Kansan Lehdestä.

Puolueen agitaattorille V. Löfqvistille myönnettiin puhe- vaan ei äänestysvaltaa, samoin neiti Alma Malanderille.

Kuuntelijoiksi ilmoittautui Hämeenlinnan t. y:n jäsenet Vihtori Huhta ja Oskari Helander, jotapaitse päätettiin entiseen tapaan myöntää pääsy kuulemaan keskusteluja kaikille puolueeseen kuuluvain yhdistysten jäsenille.

Kun tulos valtakirjojen tarkastuksesta oli ilmoitettu, saapui kokoukseen Helsingin raittiusseurojen lähetystö, johon kuuluivat opettaja E. Kunnas, ylioppilas V. Hy-

tönen, satulaseppä *Alkunen*, kelloseppä *K. Simola* ja asioitsija *O. Leino*.

Lähetystön puheenjohtaja, opettaja *E. Kunnas* lausui seuraavaa:

Arvoisa kokous! Helsingin raittiusväen valitsemina olemme saapuneet tänne viestin tuojina. Keskiviikkona t. k. 21 p:nä olimme kokoontuneet yhteiseen neuvottelukokoukseen valtiopäivämiesvaalien suhteen. Keskustelu rajoittui vain yleisiin näkökohtiin, sillä kertaa ei kokous katsonut tarpeelliseksi keskustella erityisistä toimenpiteistä valtiopäivämiesvaalin suhteen. Kokous hyväksyi seuraavat periaatteet:

1. Suomen raittiusväki, pitäen sitä isänmaan etujen mukaisena, kaikkialla ottaa osaa lähestyviin valtiopäivämiesvaaleihin, muodostaen vaaliliittoja niiden puolueiden kanssa, jotka tarjoovat enemmän vakuutta raittisharrastusten voitolle pääsemisestä valtiopäivillä ja koettaen saada maalaiskunnissa raittiusmiehiä valituksi.

2. Puolue, joka ei laisinkaan suostu ottamaan huomioon raittiusväen vaatimuksia, älköön missään muodossa saako raittiusväen kannatusta.

3. Turun raittiuskokouksen päätöksen mukaan on raittiusväen koetettava vaaleissa päästä yhteistoimintaan työväenpuolueen kanssa kunnallisen kielto-oikeuden pohjalla.

Yksimielisiä oltiin kokouksessa siitä, että työväenpuolueen kanssa on koetettava liittyä yhteen, yhteisten tarkoitusperien saavuttamiseksi.

Raittiusväki, ainakin suuri osa niistä, asettaa yleisen ja yhteisen äänioikeuden yhtä tärkeäksi kuin kunnallisen kielto-oikeuden, sillä ilman edellistä ei jälkimmäistäkään saavuteta. Niinmuodoin asiamme ovatkin aivan yhteiset. Onhan meille tuttua olut- ja viinapat-

ruunien kurja elinkeino ja sen kurjat seuraukset. On myös tuttua rahavallan sorto, joka painaa kaikkia vähäväkisiä rautaisella kourallaan siksi kunnes avuttomina sortuvat ja menehtyvät. Te olette nousseet vastaan taistelemaan ja näyttämään, että „pyörii sittenkin“. Veljenne ja toverinne hätä, köyhälistön nostaminen kurjuudesta oikeuteen ja kuntoon, se on päämääränne. Meidän päämäärämme on kansan nostaminen siveelliseksi ja voimakkaaksi. Vertaillessa näitä päämääriä toisiinsa, täytyy tulla siihen lopputulokseen, että työväenasiaa ja raittius-asiaa on ajettava käsi kädessä. Aatteiden ajajien on näinollen ponnistettava yhteisvoimin, missä tilaisuus sen myöntää.

Pyydämme arvoisalle kokoukselle esittää pohdittavaksi seuraavaa:

1) *Koska olemme kuulleet Forssan kokouksen lausuntoa selitettävän kahdella tavalla, niin pyydämme, että kokous ottaisi selvittääkseen kannan siinä suhteessa?*

2) *Katsooko kokous olevan syytä työväen ja raittiusväen yhteenliittymiseen valtiopäivämiesvaaleissa?*

Te, arvoisat edustajat, edustatte koko Suomen järjestynyttä työväkeä. Me sitävastoin edustamme vain Helsingin raittiusväkeä, jonka tähden emme voi koko maan raittiusväen puolesta ryhtyä mihinkään sitoumuksiin. Uskomme kuitenkin, että enemmistö raittiusväkeä maaseuduillakin on meidän kanssamme samaa mieltä. Ikävä sanoa, että poikkeuksiakin kyllä löytyy.

Saatuamme kuulla teidän mielipiteenne asiassa, rupeamme vasta yksityiskohtaisiin valmistaviin toimiin.

Mikään vaalilakko ei ainakaan Helsingin raittiusväelle voi tulla kysymykseen, sillä sitä sitoo 21 päivänä t. k. tehty päätös.

Teidän äänenkannattajassanne epäiltiin, että raittiusväki olisi liitossa vanhojen suomimielisten kanssa. Asia ei kuitenkaan ole niin. Emme ole vielä ajatelleet mitään puoluetta, ja päätöksemme mukaan tulemme antamaan kannatuksemme sille puolueelle, joka meidän aatettamme ensin auttaa eteenpäin. Toisin sanoen: joka ottaa ohjelmaansa kunnallisen kieltolain ja yleisen äänioikeuden. Mielestämme yleinen äänioikeus etusijalle, ennen mainitsemiemme näkökantojen perustuksella.

Me emme ole tulleet tänne kumartamaan. Suoraluontoisina suomalaisina ette tekään sitä halveksimatta kuuntelisi. Olemme tulleet tänne siitä syystä, että täällä meitä ymmärretään paremmin kuin muualla. Olemmehan me yhteiskunnan vähäväkisiä, niinkuin tekin. Meillä ei ole kummallakaan puolella mitään erityisiä luokkasetuja valvottavina. Kansan syvien rivien onni ja tulevaisuus on yhteisenä päämääränämme (hyväksymistä).

Raittiusseurojen lähetystön esittämän asian käsittely jätettiin tuonnemmaksi.

Ryhdyttiin sitte valitsemaan jäseniä *johtavaan komiteaan*. Ehdotettiin siihen Jokinen, Salminen, Mäkelin, Hälleberg, Ahmala, Holopainen, Lillnix, Heitto, Suomi, Cöderqvist, Uotinen, Mimmi Kanervo ja Pettersson. Kun joku vaati lippuäänestystä, ryhdyttiin siihen ja tulivat komiteaan valituiksi *J. H. Jokinen* 78 ääntä, *J. A. Salminen* 73, *J. P. Holopainen* 69, *M. Hälleberg* 67, *Y. Mäkelin* 65, *M. Uotinen* 57, *K. Ahmala* 53, *J. E. Lillnix* 46, *Mimmi Kanervo* 44 ja *J. Heitto* 42. Sitäpaitsi selitettiin kokouksen puheenjohtajat ja sihteeri itseoikeuteksi jäseniksi komiteaan.

Kun vaalin tulos oli julkaistu, pyysi puhevuoroa *Y. Mäkelin*, vaatien, ennenkuin hän voi Tampereen työväenyhdistyksen edustajana ottaa osaa kokoukseen,

kokousta lausumaan mielipiteensä sen johdosta, että „Työmies“ oli leimannut Tampereen työväenyhdistyksen asettaman lähetystön käynnin kenraalikuvernöörin luona kumarrusmatkaksi. Tampereen työväenyhdistys oli vaatinut puoluehallintoa ratkaisemaan asiaa, mutta oli puoluehallinto lykännyt sen puoluekokoukselle, kun ei puoluehallinto kokonaisuudessaan ollut enään kokoontunut ennen kokousta.

Asia lykättiin johtavaan komiteaan.

Sen jälkeen alusti *E. Salin* kysymyksen puolueen suhteesta valtiopäiviin seuraavasti:

Kysymys puolueemme suhteesta valtiopäiviin on herättänyt enemmän erimielisyyttä kun mikään muu asia tähän asti puolueessamme. Sitä todistaa kuitenkin ne hämmästyttävän paljon toisistaan eroavat käsitteet, joihin viime viikkoina olemme sanomalehtien ja keskustelujen kautta tutustuneet. Tuo johtunee osaksi maamme valtiollisesta situatsionista, osaksi toisten puolueiden hyvin ymmärrettävistä motiiveista sotkea kortit käsistämme, osaksi ehkä muutamien täysin harkintakykyisten puoluetoverien vääriin tekiöihin perustuvista laskelmista, mutta ensin ja ennen kaikkea siitä, ettei ole omistettu tälle tuiki tärkeälle kysymykselle aikaisemmin riittävästi huomaavaisuutta. Nyt mielen kiihtyneinä ollessa tuskin uskaltaa toivoa yksimielisyyden saavuttamista varsinkin kun se puoli kysymyksestä, joka muodostaa asian ytimen on siinä mielipiteitten vaihdossa, joka tähän asti on tapahtunut, melkein tykkänään sivuutettu. Ne syyt, joihin se perustuu käynee suunnilleen selväksi seuraavasta.

Asiallisen vastauksen etsintä kysymykselle: Mikä on Sosiaalidemokraattisen puolueen suhde valtiopäiviin? edellyttää tiedettäväksi ei ainoastaan mitä on ja mihin

pyrkii sanottu puolue mutta myös mitä ovat valtiopäivät Suomessa, sekä miksi ovat ne juuri sellaiset, ja vihdoin minkälaiset niiden pitäisi olla. Epätietoisille puolueestamme (jos sellaisia uskaltaa täällä ajatella löytyvän) suosittelen Forssan puoluekokouksen äänioikeus-julistusta sekä sen ohessa Dresdenin ja Amsterdamin kokouksien keskusteluja päätöksineen menettelytavasta. Niille, jotka omistavat valtiopäiville tässä maassa nimityksensä mukaisen merkityksen täytyy aluksi huomauttaa valtioneuvos Danielsonin lausunnosta pappissäädyn istunnossa 20 p. Helmik. 1894 erästä meille varsin tärkeätä kohta. Se kuuluu: „On väitetty, että tämä eduskunta ei ole Suomen kansan eduskunta. Eikä tämä väite ilmesty yksistään sanomalehtikirjoituksissa. Muuan tiedemies suuressa naapurimaassamme on äskettäin laajassa teoksessa julistanut Venäjän kansalle, että Suomen valtiosäädyt eivät juriidisesti edusta Suomen kansaa eivätkä faktillisesti kykene tätä kansaa edustamaan. Suomessa on muka olemassa keskiaikainen säätylaitos, joka edustaa ainoastaan etuoikeutettuja säätyjä, joiden säätyjen alapuolella kansan suuri enemmistö viruu oikeuksia vailla, välinpitämättömänä perustuslaeista ja kaikesta, mitä valtiopäivillä tapahtuu ja tehdään.“ Väärinkäsityksen välttämiseksi on tähän lisättävä, ettei hra Danielson ainakaan vielä silloin hyväksynyt tuota venäläisen tiedemiehen väitettä, sillä hän jatkaa: „Nämä tällaiset väitteet sisältävät äärettömän vääristelyn.“

Mutta onko tosiaankin väärä se väite, että Suomessa on keskiaikainen säätylaitos, joka edustaa ainoastaan etuoikeutettuja säätyjä, joiden alapuolella kansan suuri enemmistö viruu oikeuksia vailla? Jos ei, niin onko Sosiaalidemokraattisen puolueen, jonka ohjelmassa on ensimmäisenä vaatimuksena yleinen, yhtäläinen äänioikeus

kaikille 21 vuoden ikäisille Suomen kansalaisille ja yksikamari järjestelmä, tuettava tuota säätylaitosta tahi ei? Näihin kysymyksiin annetut vastaukset määräävät puolueemme suhteen valtiopäiviin.

Jo mainittu Forssan julistus alkaa lausunnolla: „Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa ei voi tunnustaa Suomen valtiosäätyjä koko kansaa edustavaksi laitokseksi niin kauan kuin valtiollinen edustusoikeus perustuen syntyperään, pariin hyvätuloiseen ammattiin, aineelliseen varallisuuteen ja kansalta riistettyihin maapalasiin antaa valtiollisen vallan muutamille harvoille, jättämällä kansan valtavan enemmistön kokonaan sitä vaille.“ Tuossahan ilmenee aivan sama ajatus, vaikka hiukan muutetuilla sanoilla, kun edellä kerrotussa Venäläisen tiedemiehen lausunnossa säädyistämme. Tähän tullaan vastaamaan entistä intohimoisemmin: Kenpä kieltäisikään sitä, sillä juuri tuon yhdenmukaisuudensa vuoksi ne kumpikin jäytävät meidän kansallisen olemuksemme juuria. Mutta me sanokaamme, riippuuko sitten tosiaan meidän kansallinen olemuksemme tuosta huippuunsa kehitetystä neljän säädyn edustuslaitoksesta, jonka tapais-takaan ei missään muualla maailmassa enään nykyään ole eikä noin eheässä muodossa, jonka voimassa oleva Valtiopäiväjärjestys sille antoi, missään milloinkaan ole ollut. Ja sittenkään sille ei ole edes kotimainen hallitus vastuunalainen. Jos tämän kansan olemassa olo ei perustu muuhun, kuin rusthollarieñ intressiin, suurimaksi osaksi velaksi saatuihin kultakolikoihin, helvetin pelkoon ja aatelisvaakunoihin, niin on se jo aikoja sitten kuolemaan tuomittu. Eikö kansojen elämä ole muualla elpynyt ja edistynyt sen jälestä kuin feodaaliherrat ja kirkkoruhtinaat ovat satulasta suistettu? Eikö pyrkimys kaikkialla käy siihen suuntaan, että kansakunta ko-

konaisuudessaan eikä vaan muutamat harvat anastajista saisi neuvotella ja päättää kansan yhteisistä asioista? Uskon näihin vastattavan myöntävästi. Miksi meillä siten pitäisi olla toisin? Kuinka kauvan meillä ajetaan säilyttää aateliston ja papiston säätyetuoikeudet? Ja vielä? Kenen vaatimuksesta luullaan säätyjen privilegiot poistettavan ellei etuoikeudettomain?

Tässä kohden voidaan vedota historiaan huomauttaen Ranskan kolmannen säädyn menettelyä 1789, joka Toukokuun 5 p:stä Kesäkuun 17 p. itsepintaisesti piti kiinni vaatimuksestaan: että kaikki säädyt keskustelisivat yhdessä ja että äänestettäisiin miesluvun mukaan. Ja kun ei keskustelut eikä sovitusehdotukset johtaneet mihinkään tulokseen kolmas sääty vihdoinkin viime mainittuna päivänä niihin kyllästyi ja julisti itsensä Srey'essin ehdotuksesta kansalliskokoukseksi s. o. koko Ranskan kansan edustajaksi. Tämän johdosta saattaisi joku ajatella, että voisihan esim. meidän porvarissääty joskus menettellä samaan tapaan, jähkä vaan saamme työnnettyksi sinne toisten taskuissa muutaman sosiaalidemokraatin, joiden avulla muka siirretään raja-aitoja hiukan ulommaksi nykyistään, että yhä useampi pääsee puoluelaisistamme vaikuttamaan säädyn mielipiteeseen. Kuka voi estää herkkäuskoisia hurskaista toiveista, toista on niiden toteuttamisen kanssa.

On ensiksikin huomattava, ettei Ranskan säätylaitos ollut läheskään niin lujaan juurrutettu eikä niin tarkoin suojeltu yllätyksiltä kuin meidän. Ranskan kolmas sääty sai valita myös aatelisia ja pappeja edustajoihseen, joten siihen kertyi kaikista säädystä uudistuksia haluava aines. Sitäpaitsi oli kolmannen säädyn jäsenluku enemmän kuin puolet 559 kaikkien säätyjen yhteisestä jäsenluvusta — 1,100 —.

Toiseksi ei Ranskan säätylaitoksen kukistaminen ollut yksinomaan kolmannen säädyn ansio. Sen täytyi tehdä, mitä välttämättömyys, mitä kansa vaati. On muistettava, että vaalien aikana oli vallankumouksen enteitä näkyvissä koko maassa. Vuonna 1788 oli ankara kato sekä harvinaisen kylmä talvi pakoittanut Pariisiin kääntymään äärettömän paljon irtainta väestöä, jotka työttöminä ja kodittomina vaativat muutoksia oloissa kumouksen uhalla. Se oli joukkoa josta Marx sanoo: ei olevan muuta menetettävää kommunistisessa kumouksessa kuin kahleensa, mutta mahdollisuus on mailman voittoa. Tällaisille joukoille kansanpuhujat selittelivät toreilla, kaduilla ja kahviloissa oppia yhdenvertaisuudesta, vapaudesta ja kansan oikeuksista niin saaden nuo suuret väkijoukot yhä levottomammiksi. Neljän ensimmäisen kuukauden aikana v. 1789 jolloin säädyt kokoontuivat Toukok. 5 p. lasketaan Ranskassa olleen 300 meteliä. Maa-seuduilla talonpojat jo ryöstelivät herrojensa linnoja. Hallitus ei kyennyt niitä ehkäisemään kuin sotaväkeenkään, jota toisinaan käytettiin niitä tukahduttamaan, ei aina voitu luottaa. Lentokirjasia levitettiin kansalle suunnattomat määrät. Vuoden 1788 loppupuolella näitä lasketaan ilmestyneen yli 2,500 kappaletta. Niillä muokattiin yleistä mielipidettä maassa. Säätykokoukseen tullessaan edusmiehet entisajan tavan mukaan toivat anomuksia, joissa yleinen mielipide ilmeni. Osittaisia muutoksia hallituksessa lausuvat kyllä tahtovansa aatelisto ja papistokin, mutta he tahtoivat pysyttää vanhan säätylaitoksen. Kolmannen säädyn anomuksissa sitä vastoin pyydetään kaikki tasotettavaksi. Sen anomuksissa oli koko vallankumouksen ohjelma julki lausuttuna.

Sellaisissa oloissa kukistui Ranskan säätylaitos ikuisiksi ajoiksi. Se tapahtui yleisen mielipiteen painosta,

kansan vaatimuksesta. Sitä ei tahdottu pönkittää, tukea, parantaa ja paikata, vaan se vaadittiin kerrassaan pois. Ja niin kävi.

Ranskan säätylaitoksen loppu ja sitä seurannut n. s. suuri vallankumous vaikutti säätylaitoksen kukistamiseen kaikkialla muualla paitsi Ruotsissa ja Suomessa joiden yhteinen säätylaitos saman vuoden alkupuolella — jo ennen Ranskan säätyjen kokoontumista — menetti lainsäätämisvaltaansa sikäli, ettei säädyillä ollut oikeutta ottaa käsiteltäviksi muita asioita kuin mitä kuningas esittää, eikä päättää verotusoikeudesta. Näin tapahtui Ruotsin valtiopäivillä 1789 Suomen aatelittomien säätyjen edustajain, talonpoikain, porvarien, ja pappien myötävaikutuksella.

Suomalaisten adressi-intoa ja ylhäisissä käynnin halua todistaa eräs 1789 vuoden valtiopäivien aikana 2 p. Maaliskuuta Kuningas Kustaa Kolmannelle jätetty addressi. Siinä Suomen talonpojat 22 luvultaan imartelevat kuningasta vakuuttaen „kaikkein rajattominta alamaisuutta, uskollisuutta ja kuuliaisuutta kuningasta kohtaan.“ He sanoivat vihaavansa ja pelkäävänsä sitä enemmän kaikkea ulkopuolista ja sisällistä iestä ja valtaa kun he tuntevat itsensä onnellisiksi ainoastaan Kustaa III:n lempeyttä, viisautta ja armoa säteilevän kruunun alaisina. Pelkäsivät lapsensa kiroavan heidän tomunsa, jos he toisin ajattelisivat. Kuolemaan saakka he lupasivat puolustaa kuningasta ja valtakuntaa. Merkillisintä ja samalla aito suomalaista tässä historiallisessa jutussa on se, että tämä tapahtui muutama päivä myöhempään kuin kuningas ensin vangituttaa toistakymmentä vastustuspuolueen johtajaa ja pakoittaa säädyt allekirjoittamaan yhdistys- ja vakuutuskirjan, (21 p. Helmik. 1789) jolla säätyjen valtaa supistettiin. Sama matelevai-

suuden henki ilmeni päpistossa, joiden johtava mies oli Turun piispa Jaakko Cadolin. Myös porvaristo, niiden etunenässä Oulun pormestari G. J. Fagerström riensi ilmituomaan kuningasmielisyytensä.

Tuon liehakoivan peräytymisen ymmärtämiseksi sanottakoon, että Kuningas jo valtiopäivien avajaispuheessaan erityisesti kosi Suomalaisia puolellensa kiitellen heitä uskollisuuden ja alttiuden todisteista lisäten, ettei kansaa millään tavoin saanut sekoittaa niihin muuttamiin uskottomiin, viekoteltuihin ja rikollisiin (tarkoittaen Anjalanliiton jäseniä, joista osa jo oli jätetty lain ankaruuden huomaan, osa paennut sen rangaistusta). Vielä enemmän liene aatelittomia säätyjä houkutellut kuninkaallisille kumarrusmatkoille se, kun kuningas 17 p. Helmikuuta kutsui kaikki säädyt yhteisistuntoon valtaistuinsalissa ja piti siellä aatelistolle puheen, josta kauttaaltaan henki mitä tulisin kiukku. Hän moitti tätä säätyä sen johdosta että se oli vastustellut kuninkaan aikeita veroitus-asiassa ja kehoitti sitä vihdoin pyytämään maamarsalkalta anteeksi esiintymistään. Kun vastaväitteitä tätä vastaan tehtiin, käski hän säädyn poistua ja jatkoi kokousta aatelittomien säätyjen kanssa tarjoten heille privilegioita ja etuja, joista säädyt kiittelivät kuningasta. Nuo erikoisoikeudet luetellaan Yhdistys- ja Vakuutuskirjan lopussa. Enin hyötyi talonpoikaissäätö tuosta kuninkaallisesta kumouksesta, sillä se sai palkkioksi osottamastaan uskollisuudesta 4 p. Huhtikuuta annetun vakuutuksen, joka määräsi, että verotilalliset aina loukkamatta pysytettäisiin tilojensa omistus- ja käyttö-oikeudessa ja näiden tilojen vahvistetut verot ja maksut ainaiseksi pidettäisiin muuttumattomina. Hallitus nüinmuodoin luovutti tilojen omistajille ansiottoman arvonnousun tulokset erikoisoikeudeksi. Perintölunastus-asetus

21 p. Helmikuuta 1789 antoi kruunun talonpojille takaisin sen oikeuden lunastaa tilansa verolle, joka heillä vuodesta 1723 oli ollut, mutta v. 1773 lakkautettu. Ei näin ollut ihme jos ne, jotka edelleen nauttivat Yhdistys- ja Vakuuskirjan vakuuttamia etuja, pitivät sitä pyhänä. Ei ihme jos he puolustavat viimeisiin asti säätylaitosta, jonka avulla he ovat itsellensä etuja saavuttaneet ja ehkä vieläkin toivovat saavuttavansa, vaikka tuo laitos onkin vaan vallan varjo ja vaikka etujen tavoittelemisen sen avulla edellyttäisi mitä nöyryyksiä tahansa. Pääasia on se, että sen avulla voivat etuoikeudet hyötyä ja vierittää yhteiskunnallista taakkaa etuoikeudettomain kannettavaksi.

Nyt vielä, toista vuosisataa myöhempään kun säätylaitos Euroopassa menetti merkityksensä ja Ruotsistakin on ollut poistettuna nelisenkymmentä vuotta v. 1866, ajetaan meillä Suomessa vaan vahvistaa säätylaitosta. Kunnallisinta se, että osa meidän punaisiksi tunnetuista sosiaalidemokraateista, niiden joukossa itse puoluepaavi, pyrkivät vastoin puolueen tahtoa antamaan tuolle yleisinhimillistä oikeuden tunnetta loukkaavalle ja sosiaalidemokraattista ohjelmaa vastustavalle teolle pyhityksensä.

Muuna kun säätylaitoksen vahvistamisena ei voi pitää aijetta laajentaa vaalioikeutta aatelittomissa säädyissä Senaatin ehdotuksen mukaan, jota ehdotusta valtapuolueet pienillä muutoksilla tuntuvat olevan myöntäväiset kannattamaan. Vai luullaanko toden totta päästyksi jonkun askeleen eteenpäin kaikkien kansalaisten yhtäläistä itsehallintoa kohti, jos tuon suuntainen esitys laiksi tulisi? Säätyoikeuksistaan kiinni pitävät uskottelevat kyllä niin käyvän. Mutta se on eksytystä! Tuo esitys on ovelasti valmistettu syötti, johon lyhytnäköiset ja herkkäluloiset, ainoastaan nykyhetken situatsionia silmällä

pitävät puoluelaisemmekin on houkuteltu tarrautumaan hatevasti kiinni. Ohjelmalle, puolueperiaatteille ja päätöksille uskolliset puoluetoverit! Minä kehoitan teitä säälimään kadotettuja lampaitamme. Yrittäkäämme pelastaa heistä niin monta kuin mahdollista, ettemme antaisi vihollistemme nauttia herkullisia hetkiä meidän puolueemme kustannuksella. Lukekaa peräytyville Forssan julistuksen 5—6—7 ja 8 momentti ja kysykää heiltä: onko tunnustuksen antaminen kohta kokoontuville säädylle työskentelyä „siihen suuntaan, että syntyperän, ammatin, rahan ja maa-alueitten perusteella yksilöille annettu valta tulisi mitä pikemmin poistetuksi ja kaikkien kansalaisten yhtäläinen itsehallinto-oikeus sijaan asetetuksi?“ Kysykää: Luulevatko he paikkaamalla ja parsimalla tuota ijänikuista säätylaitosta muuttuvan sen yksikamariseksi eduslaitokseksi! Ja vielä. Höllentyvätkö kansaan juurrutetut käsitteet luokkaetuoikeuksien loukkamattomuudesta ja pyhydestä sekä onko se kansan kiihottamista yhä voimakkaampaan luokkataisteluun, kun uskotellaan hallitsevien luokkien olevan taipuvaisia myöntytyksiin, jos hylkäämme kieltoperäisen menettelytavan ja alamme odottaa armopaloja niiltä, joiden olemassaolo riippuu nylkemisestä ja heikompain oikeuksien sortamisesta? Jos he näihin vastaavat myöntävästi, niin käskekäämme heitä kiireimmiten lähtemään muille markkinoille, sillä sosiaalidemokraattinen puolue on päättänyt olla missään tapauksessa tinkimättä vakaumuksestaan.

Olettaen tämän kokouksen osanottajain olevan selvillä äänioikeus oloistamme, koskettelen tässä vaan niitä syitä, jotka meitä velvoittavat vastustamaan säätylaitosta sen ehdotetulla tavalla laajennetussakin muodossa. Pääasiallisimmat näistä ovat:

1) suhteettomuus edustajien ja edustettavien välillä eri säädyissä;

2) eri säätyjen edustajien luku toisiinsa verratuna. Seuraavat numerot puhuvat eittämättä puolestamme: Maamme väkiluku v. 1901 oli kaikkiaan 2,744,952. Siitä asui maalla 2,395,793 ja kaupungeissa 349,159. Tuomiokuntia on Suomessa 62. Valtiopäiväjärjestyksen 13 § mukaan valitaan talonpoikaissäätyn yksi edustaja kustakin tuomiokunnasta, siis 62 edusmiestä puhuu ja äänestää tässä säädyssä tuon liki 2 ja $\frac{1}{2}$ miljoonaan nousevan väestön puolesta.

„Porvarissäätynä ovat Suomen kaupunkien edusmiehet sillä tapaa: että jokaisen kaupungin puolesta valitaan yksi valtiopäivämies, mutta jos väkiluku henkikirjan mukaan nousee kuuteen tuhanteen henkeen, valitaan kaksi ja siitä päälle yksi kultakin täydeltä kuudentuhannen hengen luvulta; kuitenkin saakoon kaupunki, jossa on vähemmän kuin tuhat viisisataa asukasta, joko panna erinäisen edusmiehen puolestansa taikka suostua yhteisestä valtiopäivämiehestä jonkun toisen kaupungin kanssa, joka sen mukaan kuin tässä on sanottu, saattaa valtiopäiville lähettää vaan yhden edusmiehen.“ V. J. 12 §. Tämän mukaan tulee kaupunkilaisväestöä, tuota 249,159 henkeä edustamaan liki 80 edusmiestä.

Pappissäädystä ei ole käytettävänäni myöhempiä numeroita kun vuodelta 1890. Silloin kuului siihen kaikkiaan 6,867 henkeä. Sen edustus-oikeudesta säädetään, että arkkipiispa ja piispat ovat itseoikeutettuja sekä vähintään seuraava määrä vakinaisessa virassa olevain pappismiesten valitsema edusmiehiä nimittäin Turun hiipakunnan puolesta 12, Porvoon 10 ja Kuopion 6. Yliopiston opettajat saavat valita yhden tahi kaksi ja alkeisoppilaitosten opettajat yhden tahi kaksi kunkin hiip-

pakunnan puolesta. Niin muodoin on pappissäätö, nuo 6,867 henkeä, velvoitettu lähettämään vähintään 37 edustajaa ja oikeutettu valitsemaan vallan rajattoman määrän.

Aatelissäätöyn kuului viimeksi mainittuna vuonna 2,978 henkeä. Tässä säädyssä on jokainen suku oikeutettu edustamaan itseänsä. Sukuja on tietääkseni nykyään kahdensadan neljänkymmenen vaiheille. Tuota kolmeentuhanteen henkilöön nousevaa aatelisjoukkuetta saa siis edustaa parisataa miestä. Aatelis- ja Pappissäätö, joiden yhteinen henkilöluku nousee ainoastaan kymmeentuhanteen, voi lähettää, jos tahtovat, vaikkapa kolmimensataa edusmiestä säätöihinsä sen sijaan kuin Talonpoikais- ja Porvarissäätö, jotka edustavat yli 2 miljoonaa 700 tuhatta kansalaista, voivat valita ainoastaan 140 edustajaa yhteensä. Eikö näin ollen Valtiopäiväjärjestyksen 1 § sanat: Suomen valtiosäädöt edustavat Suomen kansaa ole katkerata ivaa? Eikö näin ollen ole velvollisuutemme saada tuo laitos kukistumaan mahdollisimman pian?

Se väite, että kehitys käy asteettain ja että kehittämällä säätylaitostamme kansanvaltaisempaan suuntaan, jota muka nyt puheena oleva äänestys-oikeuden laajentaminen aatelittomiin säätöihin tarkoittaa, saataisiin syyt tyytymättömyyteen tässä suhteessa poistetuksi, ei pidä paikkaansa. Vielä vähemmän se, että tuon laajennuksen avulla saataisiin joskus säätylaitos poistetuksi. Päin vastoin pitkitetään sen jo ilmankin liiaksi pitkää ikää sillä, että ulotetaan vaalioikeutta talonpoikaissäätöyn muillekin kuin manttaalimiehille, kuitenkin määräämällä joko 5 tahi vaikkapa vaan 300 markan sensus. Sillä saadaan tosin osa näennäisesti tyydytetyksi, mutta mikään edistysaskel todellista kansan edustusta kohti se ei ole eikä

sitä sillä edes tarkoitetaan. Porvarissäädyssä taas ei ole vaalimiesten, vielä vähemmin valittujen luvun lisäämisestä ollut puhuttakaan, vaan ainoastaan ääniasteikon poistamisesta ja nykyisen sensuksen korottamisesta toisin paikoin, joka tulisi valitsiain lukua vielä entisestään supistamaan. Kerrassaan käsittämätöntä on tosiaan ainakin minun harkintakyvylleni se, kuinka voitaisiin sosiaalidemokraattista puoluetta näin ollen velvoittaa tavalla tai toisella antamaan kannatuksensa tuolle katalalle kansan nenästäveto yritykselle.

Meitä houkutellessa siihen nykyhetken uhalla. Sanotaan, ettemme käsitä situatsionin tärkeyttä. Mitä sillä tarkoitetaan, sen me toki käsitämme liiankin hyvin. Mutta me emme saa jättää tilaisuutta käyttämättä. Meidän täytyy vaatia köyhälistölle oikeuksia juuri silloin, kun vastustajammekin ovat pakoitettuja myöntämään edes sen verran, että me olemme periaatteessa kyllä oikeassa, vaikka ei muka nyt ole aika toteuttaa niitä käytännössä. Tuo laulu: ei nyt, mutta vastaisuudessa, on siksi vanha, että se jo kyllästyttää meitä ja siksi me vaadimme juuri nyt.

On sanottu ja tullaan vastedes sanomaan, ettei meillä ole vastuunalaisuuden tunnetta, kun asetamme luokkaedut isänmaan yhteisiä etuja korkeammalle. Siihen vastaamme: Osottakaa kerrankin luopuvanne luokkaetuoikeuksistanne. Se on ainoa keino, jolla voitte riistää meiltä aseet. Kunnes niin on tapahtunut, kunnes sääty- ja luokka-etuoikeudet ovat poistetut, ei meillä ole eikä saa olla muuta vastuunalaisuuden tunnetta kun se, että vaadimme köyhälistölle oikeuksia käyttäen siinä tarkoituksessa kaikkia tarkoituksen mukaisia ja kansan luonnollista oikeudentunnetta vastaavia keinoja.

Forssan kokouksessa päätettiin:

„Sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa tulee aina kaikissa valtiollisissa ja taloudellisissa kysymyksissä valvomaan köyhälistön luokkaetuja ja vastustamaan tarmokkaasti kaikkea luokkavastakohtien himmentämistä sekä työntekijäin käyttämistä porvarillisten puolueiden hyväksi, joiden kanssa puolue voi yhtyä yhteistoimintaan ainoastaan silloin, kun se voi tapahtua puolueohjelmaa sivuuttamatta.“

Tämän perusteella ehdoitan kokoukselle:

että sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa lausuu edustajiensa kautta edelleen kannattavansa Forssan puoluekokouksen antamaa äänioikeusjulistusta kokonaisuudessaan ja herätettyä kysymyksen: puolueen suhteesta valtiopäiviin, joihin osanotto, tapahtuisipa se missä muodossa tahansa, olisi vaan poistettavan säätylaitoksen tukemista, kieltää kokous jyrkästi puoluetta tavalla tai toisella ryhtymästä minkäänlaisiin vaalipuuhiiin.

Jos tästä huolimatta toiset puolueet valitsisivat joiain puoluelaisistamme valtiopäiville, niin pidettäköön heitä kuten ovatkin porvariston eikä sosiaalidemokraattisen puolueen edustajina, sillä he ovat, joko sitä tahtovat tahi ei, porvarillisten välikappaleina todellisen kansanedustuksen, yksikamarijärjestelmän vastustamistyössä. (Innokasta hyväksymistä).

Alustuksen ponnet jaettiin painettuina kokoukselle.

Toinen samalle kysymykselle valittu alustaja

J. P. Holopainen yhtyi pääasiassa edelliseen alustajaan, esittäen kokoukselle seuraavan ponnen:

Kun Hänen Majesteettinsa Suomen Suuriruhtinas on kutsunut maamme säädyt: aateliston, porvarit, suurliikkeenomistajat, papit sekä manttaaliin pantua maata omistavat kansalaiset talonpojat tulevan Joulukuun 6 p. alkaville valtiopäiville, päättämään tehtävistä muutoksista

maamme lakeihin sekä laatimaan mahdollisesti uusia lakisäädöksiä, unohtaen tehtävän osallisuuteen kutsua maan lukuisamman kansan osan, työväen, jotka siitä huolimatta tulevat velvoitettavaksi alamaisuudessa noudattamaan näilläkin, kuten edellisilläkin valtiopäivillä tehtyjä säädöksiä; on työväki tämän johdosta kautta maan lähettämänsä edustajain kautta kokoontunut lausumaan:

1) *Työtä tekevän kansalaisten syrjäyttäminen osanotosta tuleviin valtiopäiviin pakottaa työväen eroittautumaan näitten valtiopäivien työn omaamisesta.*

2) *Suomen työtä tekevät kansalaiset tahtovat vakavasti oikeuttansa päästä osalliseksi kansaamme koskevien lakien laadintaan, ei viidentenä työläissäätynä, vaan yhteisessä kaikkien Suomen kansalaisten asettamassa yhdessä lainlaatijakunnassa.*

Tähän loppui aamupäivän kokous.

Iltapäivän kokous Syysk. 26 p:nä

alkoi k:lo 4, puheenjohtajana *E. Perttilä* Helsingistä.

Kokoukselle ilmoitettiin, että johtava komitea oli hyväksynyt keskustelukysymyksiksi seuraavat asiat:

1. *Työväestön suhde valtiopäiviin.*
2. *Puolueen menettelytapa.*
3. *Puoluehallinnon toimeenp. valiokunnan lisäjäsenten vaali.*
4. *Leipurikysymys.*
5. *Tulevan puoluekokouksen aika.*
6. *Tampereen työväenyhdistyksen ja „Työmies“-lehden riita.*

7. *Mihin toimenpiteisiin olisi ryhdyttävä, että yhdistyksille saataisiin turvatuksi niiden sääntöjen myöntämä toimintavapaus?*

Viipurin paikallinen ammattijärjestö oli ehdottanut kokouksen keskusteltavaksi, „miten saataisiin urakoitsijat ja työnantajat pakotetuksi vähintään kahden viikon työpalkan takaukseen edellepäin (vararahastoon) turvaksi vararikkojen y. m. s. tapahtumain varalta, joista työntekijöille koituu vahinkoa.“ Johtava komitea ehdotti, että kysymys saisi raueta viittauksella Forssan kokouksen päätökseen samasta asiasta.

Näitä kysymyksiä käsittelemään oli johtava komitea asettanut seuraavat valiokunnat:

Valtiopäivävaliokunta, käsittelee 1:sen kysymyksen, jäsenet *M. Hälleberg* (kokoonkutsuja), *M. Uotinen*, *P. Leppänen*, *M. Vuolukka*, *H. Lindroos*, *O. Vallenius* ja *A. Rissanen*.

Menettelytapavaliokunta käsittelee 2:sen kysymyksen, jäsenet *Y. Mäkelin* (kokoonkutsuja) *E. Valpas*, *E. Salin*, *J. A. Salminen*, *J. Heitto* ja *J. K. Kari*.

Yleisten asiain valiokunta, käsittelee kysymykset 3—5 ja 7, jäseninä *J. P. Holopainen* (kokoonkutsuja), *E. Perttilä*, *E. Haapalainen*, *K. F. Hellsten*, *E. Kumenius*, *Sandra Reinholdsson* ja *O. Leino*.

Tampereen työväenyhdistyksen kirjelmän käsittely ehdotettiin iltapäivän kokoukseen.

Kokous hyväksyi johtavan komitean esitykset, joten ensin otettiin keskusteltavaksi Tampereen t. y:n ja „Työmiehen“ riitakysymys.

Tampereen työväenyhdistyksen kirje kuului:

„Kokouksessaan t. k. 14 päivänä päätti yhdistys pyytää puoluehallinnon lausuntoa siitä, onko yhdistys menetellyt hyvin tai pahoin lähettäessään lähetystön

Kenraalikuvernöörin luo hänen Tampereella käydessään sekä onko lähetystön Kenraalikuvernöörille adressina antama puhe sitä laatua, että sen voi käsittää hallitusmiesten liehakoimiseksi, kuten „Työmies“-lehti on lukijoilleen uskotellut. Tässä tarkoituksessa seuraa mukana jäljennös puheesta.

Tampereen t. y:n puolesta

Tyko Varto.

Ensiksi sai puhevuoron

Y. Mäkelin: Tunnette kaikki kiertokirjeen, joka on jaettu tämän kokouksen jäsenille. Sen on allekirjoittanut joku „proletaarikomitea“ ja se on niin törkeä, ettei sitä viitsi lukea. Siinä on leimattu minut nimenomaan katalaksi onnenonkijaksi (Lukee vaan! Ei lueta. Melua). Kyllä minä puolestani voin lukea sen, jos kokous tahtoo. (Ei. Melua.) Helsinkiläisten taholta on sanottu, että se on jonkun yksityisen työ, johon ei järjestyneillä ole osaa. Minä puolestani uskon, että niin on. Mutta se on kirjoitettu aivan samaan henkeen, kuin Työmiehen kirjoitus tästä asiasia. Yhtäläisyys on silmäänpiistävä. (Melua.)

Puhe, josta riita on johtunut, kuuluu näin; (huutoja: ei tarvitse lukea, tarvitsee). Minä luen sen kaikissa tapauksissa. Se on seuraava:

„Herra Kenraalikuvernööri!

Luottaen Teidän vakuutukseenne, että tulette kernaasti kuulemaan jokaista suoraan lausuttua mielipidettä, vieläpä siinäkin tapauksessa ett'ette voisikaan siihen yhtyä, on Tampereen sosiaalidemokraattinen työväestö lähettänyt meidät Teidän luoksenne lausumaan julki pienen osan niistä ajatuksista, joista Suomen kansan ja varsinkin sen syvien rivien on viimeisten vuosien kuluessa täytynyt vaieta. Me siis pyydämme lausua muutaman sanan, ei

ruhtinaalle, vaan miehelle, jonka uskomme mieluummin kuulevan rehellisten kansalaisten suoraa puhetta kuin alhaisten onnenonkijain matalaa mairetta.

Me pyydämme saattaa Teidän tietoonne, että kansan pohjakerrokset, kansan henkisesti tervein osa, on syvästi katkeroitunut nykyisten tukalain olojen johdosta. Me olemme vapautta rakastavaa ja rehellistä väkeä, ja niin ollen me emme voi tottua siihen alhaiseen nuuskija-järjestelmään, joka viimeisten vuosien kuluessa — maamme ja kansamme häpeäksi — on pantu täällä käytäntöön. Tässä maassa, jossa ammoisista ajoista alkaen on pidetty pyhänä persoonallista vapautta, alkaa sanottu käsitys olla nykyään aivan tuntematon. Poliisilaitos, jolla ennen tässä maassa oli verrattain vähäpätöinen tehtävä, on nykyään kaikki kaikessa, voiden ilman edesvastuun pelkoa sekaantua rauhallisten kansalaisten elämään, vieläpä määrätä heidän ajatuksensakin. Kun virastoissa, joiden tehtävänä pitäisi olla järjestyksen ylläpitäminen; on päässyt valtaan tällainen henki, on niiden käytyreiksi antautunut joukko rappiolle joutuneita olentoja, jotka kurjassa ansaitsemishimossaan tekevät rauhallisista kansalaisista aiheettomia ilmiantoja, saattaen täten matkaan sanomatonta sekasortoa. Yhdistyksiä, jotka toimivat laillisesti vahvitettujen sääntöjensä nojalla ja jotka tietääksemme eivät kertaakaan ole käyttäneet väärin niille annettuja oikeuksia, vaanitaan kuin pahimpia rikoksellisuu-denpesiä. Kokoontumisvapaus, jota tämä kansa ja varsinkin sen työtätekevä luokka on pitänyt kalliina ja pyhänä, on meiltä ilman mitään tiettävää syytä lähes kokonaan riistetty. Painovapaus on koko maassa uskomattoman ahtaalla, mutta siitä huolimatta on työväen harvalukuinen sanomalehdistö kovennetun sensuurin alaisena; meidän lehtiemme toimittamiseen voi sekaantua mikä

alempiarvoinen virkamies tahansa. Ja lisäksi on näille lehdille annettu mahtikäsky, jossa sanotaan, että jos ei niiden suunta muutu, tulevat ne ilman edelläkäypää varotusta lakkautettavaksi. Sanalla sanoen: kansan alemmilta kerroksilta on riistetty kaikki mahdollisuus ajatus- tansa julkilausumiseen. Me kysymme, herra kenraalikuvernööri, onko tämä oikeutta?

Kun julkinen mielipiteen ilmaisu on täten tehty kokonaan mahdottomaksi, on siitä ollut seurauksena, etteivät kansan pohjakerrosten ajatukset ja toiveet ole päässeet hallitsijan tietoon. Me emme ymmärrä, miksi täytyy olla näin, sillä pitäisihän hallitsijan, joka todella tahtoo huolehtia kansansa parhaasta, tuntea kansan ajatukset ja toiveet. Nykyään ei se ole mahdollista, sillä hallitsija ja kansa seisovat kokonaan erillään; näyttää tottapuhuen siltä, kuin muutamien meille käsittämättömien syitten tähden tahdottaisiin hallitsija ja kansa pitää toisilleen vieraina.

Herra Kenraalikuvernööri!

Me emme voi enää sietää tätä luonnotonta puristusta; me emme voi enään hengittää sitä ilmaa, jonka kaikenlaiset onnenonkijat ovat liehakoimisellaan saastuttaneet ja sentähden pyydämme Teitä sitä puhdistamaan. Saattakaa hallitsijan tietoon Suomen työtätekevän luokan hartaimmat toiveet: sanokaa hänelle, että meidän henkinen ja aineellinen kehityksemme pysähtyy, jos ei meille suoda riittävästi vapautta; pyytäkää häneltä, että hän mitä pikemmin antaisi meille takaisin täydellisen yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapauden. Saattakaa vielä hänen tietoonsa, että jos nämät vapaudet meille myönnetään, menevät tuhannet ja taasen tuhannet rehelliset kansalaiset takaukseen siitä, ettei takaisin saatua vapautta käytetä missään tapauksessa väärin. Va-

kuuttakaa hallitsijalle ettei hän, saatettuaan uudestaan voimaan ne oikeudet, joista tässä olemme maininneet, tule missään löytämään sen uskollisempia alamaisia kun Suomen työtätekevä kansaluokka on. Vapautta nauttiesaan tulisi kansa olemaan oma poliisinsa ja oma santarminsa; eikä silloin tarvitsisi mahtikäskyillä määrätä lippuja rakennusten harjoille eikä juhlatulia akkunoihin, sillä kansa juhlsi käskemättäkin. Ja sanokaa vielä hänelle, niin katkerata kuin se onkin, että jos nykyisiä oloja yhäti jatketaan, jos kansalaisten ajatuksenvapautta yhä edelleen kahlehditaan, tulee meistä aikain kuluessa — pakostakin — itseemme sulkeutuneita olentoja, sensijaan kun nykyään olemme rehellisiä, avomielisiä kansalaisia. Ja tämän sanottuanne kysykää häneltä: kumpi on hallitsijalle suuremmaksi kunniaksi, itseensä sulkeutunut, pakollisessa alamaisuudessa oleva joukko, vaiko rehellinen, avomielinen ja hallitsijaansa todellisesti rakastava kansa? — Käsitukset tässä suhteessa saattavat eri tahoilla olla eriäviä, mutta se on kuitenkin jumalallinen totuus, että kansaa, joka omistaa viimeksimainitut ominaisuudet on helpompi hallita.

Herra Kenraalikuvernööri!

Me olemme tässä Teille esittäneet osan kansan alempain kerrosten sisimmistä ajatuksista. Luottaen Teidän ruhtinas-sanaanne, että mieluisasti kuuntelette suoraan puhetta, pyydämme me sulkea Teidän valistuneeseen harkintaanne ne hartaat toivomukset, mitkä tässä olemme lausuneet.“ (Hyvä! Ei hyvä! Melua.)

E. Valpas: Kuulin Mäkelinin lausuvan siihen tapaan, että kiertokirje olisi kotoisin samasta lähteestä, kuin Työmiehen kirjoitus. Oliko niin Mäkelin? (huutoja oli! ei ollut! melua.)

Y. Mäkelin: Ei ollut, tarkoitin sanoa, että siinä on sama ajatus, kuin Työmiehen kirjoituksessa. Kirjoittaja on saanut aiheen Työmiehen artikkelista. (Ei ollut niin! Oli! Melua.)

E. Valpas: Näillä kirjoituksilla ei ole minkäänlaista yhteyttä. Kiertokirjeessä muun muassa hyväksytään murha valtiollisena taistelukeinona, ja sitä ei kukaan järjestynyt hyväksy. Kun kirje levisi, niin sama henkilö, joka oli kirjoittanut työmiehen artikkelin, puuhasi kokouksen, jossa kirjettä paheksuttiin ja lausuttiin julki, ettei Helsingin työväenyhdistys ole missään tekemisessä sen kanssa. — Ehdotti asiaa lykättäväksi tuonnemmaksi, kunnes on saatu selvää kirjoittajasta. Helsingin raastuvanoikeuskin myöntää tällaisessa tapauksessa lykkäystä. (lykätään! ei! melua.)

Y. Mäkelin: Lykätään vain, jos Valpas peruuttaa syytöksensä, että olen lähetystössä ollessani ollut kumarrusmatkalla kunniaa tai suosiota tavoittelemassa.

E. Valpas: En koskaan! (melua.)

Puheenjohtaja ilmoitti kokoukselle saapuneen asiaa koskevan kirjeen. Se oli seuraava:

„Koska viime päivinä on Helsingissä levitetty loukkaavia kirjoituksia toimittaja Yrjö Mäkelin’istä, ja koska tämä seikka on jo nyt vaikuttanut epäluottamusta ja halveksumista useampiin Helsingin edustajiin edustaja Mäkelin’in puolelta sen vuoksi, että hän luulee joidenkin Helsingin edustajien olevan syypäät moisten häväistyskirjoitusten laatimiseen ja levittämiseen, niin pyydämme puoluekokousta valitsemaan sovintolautakunnan, jolle helsinkiläiset voisivat selittää kysymyksessä olevan asian. Tämän teemme sen vuoksi, että asia on vakavaa

laatua ja voi johtaa edustajat vääriin luuloihin, ellei asiasta selvyyttä saada.

Helsingissä 26 p:nä syysk. 1904.

<i>Otto Tiuppa</i>	<i>Augusti Rissanen</i>	<i>Joh. E. Kumenius</i>
<i>M. Hälleberg</i>	<i>O. Rantala</i>	<i>Paavo Leppänen</i>
<i>K. E. Kolula</i>	<i>P. Nykänen</i>	<i>Eva Järvinen</i>
<i>Kaarlo Luoto</i>	<i>Emil Perttilä</i>	<i>Mimmi Kanervo</i>
<i>E. Haapalainen</i>		<i>Sandra Reinholdsson</i>

Y. Mäkelin: Tämä asia ei tarvitse sovintolautakuntaa, sillä minäkin jo äsken sanoin uskovani, ettei Helsingin järjestynyt työvästö ole syyllinen kysymyksenalaisiin kirjoituksiin, sanon vain, että Työmiehen artikkeli on ne aiheuttanut.

K. Luoto: On kerrassaan pois tolalta, että Mäkelin syyttää Työmiestä proletaarikomitean kirjoituksesta. Isku osuu aivan harhaan. Eihän kirjeessä solvata ainoastaan Mäkeliniä ja tamperelaisia, vaan koko työväestöä, kun kehoitetaan sitä nousemaan vallattomuuksiin. Mitä tulee Työmiehen artikkeliin, josta Mäkelin on loukkautunut, syntyi se, ennenkuin tiedettiin mitään puheen sisällöstä. Sen tarkoitus oli paheksua jo menoa sellaisenaan. Se on jo kunnianosoitus, joka ei sovi. Vielä enemmän osoittautuu artikkeli oikeaan osanneeksi, kun kuultiin puheen sisältö. Siinä luvataan olla kuuliaisialamaisia, jos palautetaan olot entiselleen, siis entiselle kurjalle kannalle, sillä kurjia ne silloinkin olivat.

F. E. Pettersson: Keskustelu on täällä tästä asiasta hyödytöntä. Siitä ei päästä mihinkään tuloksiin. Parasta tietysti olisi, että kumpikin riitapuoli valitsisi puolestaan jäseniä sovintolautakuntaan, joka sitten antaisi lausuntonsa kokoukselle.

P. Leppänen: Asia on siksi arkaluontoinen, että se ei oikeastaan sovi julkisesti keskusteltavaksi. Mutta ehkäpä ovatkin asian esilleottajat keksineet tämän keino kokouksen lopettamiseksi, kun eivät muut keinot ole auttaneet. Jotta tämä tuuma saataisiin estetyksi, olisi koko kysymys jätettävä kokonaan pois kokouksen ohjelmasta, tai ainakin otettava esille aivan viimeisenä, jos se välttämättömästi tahdotaan saada kokouksessa esille. Näin voimme juonista huolimatta säilyttää kokouksen rauhallisen luonteen.

J. Heitto: Minunkin mielestäni tämä asia oli vaarallinen ottaa esille. Sentähden minä sitä vastustin valiokunnassa. Mutta kun se välttämättömästi näyttää tahdovan saada esille, niin en näe muuta keinoa, kuin täytynee meidän sitte ottaa se esille, vaikka se näyttääkin keksityn kokouksen hajottamiseksi.

Mitä itse asiaan tulee, niin en voi sosiaalidemokraattisen puolueen jäsenenä muuta kuin moittia sitä, vaikkapa itse lausunto olisi ollut minkälainen tahaan. Mutta nyt on itse lausuntokin kovin moitittava. Siinä luvataan äärettömän paljon, mutta pyydetään äärettömän vähän. Tämä tehdään vielä lisäksi sosiaalidemokraattisen puolueen nimessä. Kun ylhäisissäkäyntejä ruvettiin pitämään, ajattelin, että tuo tauti on tarttuva. Mutta en olisi sitenkään uskonut, että se tempaisi mukaansa järjestyneen työväen parhaita miehiä, vaikka kyllähän sitä on aina kuultu, että tämä muoti tarttuu. Annettakoon asialle kuinka kauniita nimiä tahansa minä en voi pitää sitä muuna kuin kumarrusmatkana.

M. Vuolukka: Odottaisin kokouksessa laajemman katsantokannan vallitsevan, kuin Valppaan esilletuoman. Kysymys on nyt siitä, onko ykteiskuntamahtien laisinkaan oltava yhdessä toistensa kanssa? Tähän on ehdot-

tomasti vastattava myöntävästi. Meidän on oltava valmiit esittämään vaatimuksiamme kaikkialla. Käynti ei siis sellaisenaan ole moitteenalainen, mutta siihen juuri on isketty. Mistä syystä? Samaahan työväki tekee käytännössä joka työpaikalla ja joka päivä, ja samasta asiastakin, nimittäin kokoontumisvapaudesta. Miksei sitten saisi samasta asiasta tehdä pyyntöä hallitukselle? Minun mielestäni oli tämä luonakäynti varsin paikallaan, eikä tuomittava, koska sellaisia tehdään, kuten jo sanoin, joka päivä. Puheen sisältöä olen miettinyt, olisiko siinä jotakin muutettavaa, mutta en ole siitä löytänyt mitään sellaista, paitsi että sitä ehkä voisi moittia liiallisesta jyrkkyydestä. (Naurua.)

Ehdotan kokoukselle seuraavan ponnen:

Yhteiskuntamahtien ja hallitusmahdin välisistä subteista, n. k. lähetystökäynneistä y. m. s. lausuu sosiaalidemokraattinen puoluekokous: että sellaista voipi kyllä tapahtua ilman mitään puolueen pannajulistusta pelkäämättä, jos vain tämä läheneminen tapahtuu pääasioihinsa nähden sillä suoralla asiallisuudella, joka ei vähintäkään himmennä sosiaalidemokraattisen puolueohjelman periaatteellisia eikä käytännöllisiä vaatimuksia. (Hyvä! ei hyvä!)

A. Tynkkynen: Ihmettelen, että Vuolukalla on niin kovin mahtava isäntä. Ihmettelen myöskin, että Mäkelinin lapselliset mielipiteet ovat saaneet kokouksen lupumaan tärkeistä asioista, joista tänne on tultu keskustelemaan. Ja Mäkelin pakottaa kokouksen uhkauksilla keskustelemaan tästä asiasta. Siitä huolimatta ehdotellen, että kokous jättäisi tämän asian aivan viimeksi ja keskustelisi siitä vasta sitte, jos aikaa riittää. (Hyvä!)

Puheenjohtaja: Kokous on päättänyt, että asiasta keskustellaan, joten siitä siis on keskusteltava.

M. Haataja: Minulla ei ole asiasta mitään sanomista. Se on aivan liian vähäarvoinen puoluekokoukselle. Se on saatu tänne yksityisten juonesta ja tahdotaan siten hajoittaa puoluekokous.

J. E. Lillnix: Asia on kyllä itsessään aivan arvo-ton ja mitätön, mutta täällä vallitseva kiihko osottaa, ettei sitä pidetä sellaisena, päinvastoin näkyy selvään, ettei siitä täällä voida maltillisesti keskustella. Kiihkon välttämiseksi olisi keskusteltava asiasta yleensä ja päätettävä vain siitä, voidaanko kysymyksenalaisia luonakäyntejä tehdä vasta. Silloin tulee itse riitakysymyksen samalla ratkaistuksi, tarvitsematta sekaantua persoonallisuuksiin.

E. Haapalainen: Minäkin paheksun, että asia on otettu esille, mutta kun siitä ei näy pääsevän, niin täytyy siitä keskustella. Keskustelussa on otettava huomioon kaksi puolta asiassa: itse menettelytapa ja kysymyksenalaisen kirjeen sisältö. Mitä itse menettelytapaan tulee, on luonnollista, että meilläkin tulee enemmän tai myöhemmin esille suhde hallitukseen. Puolueemme julistautui Forssassa sosiaalidemokraattiseksi puolueeksi, omistaen samat periaatteet, kuin liikkeellä on muissa, kansanvaltaisissa maissa. Saksassa ja Ranskassa, jotka ovat sen syntymäseutuja, ja josta meille on kaikki tullut, on myöskin esillä aivan sama taktiikkakysymys. Mutta sieltä en ole koskaan huomannut, että sosiaalidemokraatti olisi mennyt hallitsijan luokse esittämään vaatimuksiaan. Viime kesänä saivat Saksan sosiaalidemokraatit vaaleissa 3 miljoonaa ääntä, tullen siten voimaltaan toiseksi puolueeksi. Heillä olisi silloin ollut oikeus valita valtiopäivien varapuheenjohtaja. Mutta varapuheenjohtajan velvollisuuteen olisi kuulunut tehdä keisarikäyntejä. Asiasta tuli kiivaat kiistat. Päätök-

seksi tuli, että sosiaalidemokraatin ei sovi lähestyä kruunupäitä. Jos meillä ajetaan noudattaa kansainvälisen työväenliikkeen periaatteita, ei tämän liikkeen johtomiesten sovi lähennellä hallitusmiehiä. Sellainen on sosiaalidemokratian periaatteita vastaan.

Katsokaamme sitten kysymyksenalaisen kirjeen sisältöä. Menettelytavan vääritys voisi vähän hälventyä, jos kirjeen sisällöstä kävisi selville, että siinä puhuu sosiaalidemokraatti. Mutta sitä ei voi sanoa kysymyksenalaisesta kirjeestä. Siinä sanotaan: me toivomme, että entiset olot palautettaisiin takaisin. Toivooko sosiaalidemokraatti entisten kurjien olojen palauttamista? Sitten luvataan näiden olojen takaisinsaataa taata, että vapautta ei tulla missään tapauksessa käyttämään väärin, ja vakuutetaan, että kansa juhlii käskemättäkin, että ollaan uskollisia alamaisia, jos entiset olot annatte. Onko tämä sosiaalidemokraatin puhetta? (Mäkelin: on se! Huutoja: ei ole! melua.) Se on, jos mikään, kurjinta matelemista! Mäkelin tahtoo vetää puolueen siihen, missä me olimme ennen valtiollista kriisiäamme. Mutta siihen me emme koskaan suostu!

Mutta Mäkelin ei olekkaan tehnyt käyntiään työväen, vaan porvariennimessä. Se näkyy siitä, että heti kun tuli tieto käynnistä, tästä Mäkelinin sankariudesta, lentelivät kukat, sinkoilivat nimikortit, mutta köyhälistö, varsinainen työväestö pysyi kaukana. Minä puolestani en ainakaan voi pitää Mäkeliniä puoluetoverina, jos hän edelleen katsoo sopivaksi jatkaa tällaista menettelyä. (Hyväksymistä.)

O. Tiuppa: Mäkelin esitti asian kokoukselle, kuin olisi Työmiehen kirjoituksessa esitetty kanta yksinomaan Valppaan. Niin ei kuitenkaan ole laita. Asia oli tuhansille helsinkiläisille selvillä jo ennen kuin Valpas kir-

joittikaan siitä. Menettelyä paheksuttiin yleisesti. Työmies lausui vain julki, mitä ajateltiin. Työmiehen kirjoitus ei suinkaan ollut mitenkään loukkaava, siinähan vain selitellään yleensä kansainvälistä menettelyä. Ja varmaa on, että jos kysymyksenalainen menettely joutuisi muiden maiden sosiaalidemokraattien arvosteltavaksi häpäisisivät he suomalaisia siitä, että he tuommoista tekevät, sitä enemmän, kun puheen vastaanottaja edustaa kaikkein korkeinta itsevaltaa. Mäkelin sanoo, että jos meille annetaan yhdistymis-, kokoontumis-, lausunto- ja painovapaus, ei löydy uskollisempia alamaisia, kuin me. Miten Mäkelin on voinut mennä tähän sitoumukseen? Sosiaalidemokraattinen ajatuskanta jo estää tällaiset lupaukset, sillä sen pyyteet ovat korkeat. Se ei voi mennä sitoumuksiin, ellei sen koko päämäärää täytetä. Vuolukka ehdottaa käynnit hyväksyttäväiksi, jos eivät ne himmennä puolueohjelman periaatteellista eikä käytännöllistä puolta. Mutta tässä teossa ne juuri himmenevät. Me emme saa pyytää koskaan mitään, meidän pitää aina vaatia. (Hyväksymistä.)

O. Rantala: Yhdyn Haapalaisen lausuntoon. Mäkelinille tahdon huomauttaa, että puoluehallinnon kirjjeessä, jossa kokoukseen kutsuttiin, puhuttiin valtiopäiväasiasta, eikä Mäkelinin asiasta. Keskustelu tästä asiasta olisi saanut jäädä viimeiseksi, mutta kun se on pakotettu esille nyt, leimaan menettelyn siksi, että Mäkelin tahtoo vitkuttaa muiden asiain esilletuloa.

A. Rissanen: Minäkin uskallan kutsua itseäni sosiaalidemokraatiksi, vaikka sitä nimeä on tahdottu minulta riistää. Minä en voi hyväksyä Mäkelinin puhetta, enkä Turun työväenyhdistyksen polvilleenlankeemista. Mäkelin sanoo: persoonallista vapautta on tässä maassa ammoisista ajoista saakka pidetty pyhänä, mutta nyt al-

kaa tämä käsite olla tuntematon. Minä kysyn, onko tässä maassa todellakin pidetty persoonallista vapautta pyhänä? Eikö ole miehiämme ennenkin vangittu? Laeissamme ei löydy rankaisuja lakonrikkomisen estämisestä. Mutta siitä huolimatta on meitä siitä rangaistu, tulkitsemalla mielivaltaisesti lakia kunnianloukkauksesta. Edelleen sanoo Mäkelin: antakaa meille takaisin yhdistymis-, koontumis-, lausunto- ja painovapaus. Onko sitä meillä koskaan ollut? Palkkioksi kaikesta tästä lupaa hän, että ollaan uskollisia alamaisia. Voidaanko tällaiseen lupaukseen meidän taholtamme mennä? Ja voidaanko hallituksen puolelta oikeen käsittää, mitä me tarkoitamme uskollisilla alamaisilla? Hallitus puolestaan voi pitää vääränä sitä, mikä meidän mielestämme hyvin sopii käsitteeseen „uskollisia alamaisia“. Kannattaako tällaisilla perusteilla vakuuttaa, että kansa juhlii käskemättä? (ei!) Jos kysymyksenalaisen puheen olisi pitänyt porvari, voisi sen ehkä hyväksyä, vaikka on epäiltävää, olisiko kunnan porvarikaan puhunut noin. Sillä olisi-han puhujan toki pitänyt käsittää, ettei meille Kenraalikuvernööri voi puheessa mainittuja asioita antaa, vaan valtiopäivät. Kokonaisuudessaan on Mäkelinin ja tamperelaisten menettely minun mielestäni puoluetta loukkaava teko, jota ei voi hyväksyä. (Hyvä! ei hyvä!)

J. E. Kumenius: Kysymyksenalaisessa tapauksessa on mielestäni huomio kiinnitettävä kahteen seikkaan: pidetäänkö oikeana, että yksilö tai joku kokonaisuuden osa selittelee asioita koko yhteisön nimessä, ja onko tie, jota tässä tapauksessa on käytetty, oikea? Mitä ensimmäiseen kysymykseen tulee, on siihen ainoastaan yksi vastaus, kieltävä. Ja selvää pitäisi myöskin olla mielestäni, että tamperelaisten valitsema tie on väärä. Parannuksia ei saavuteta muutoin, kuin lainlaadinnan tietä. Se on

ulkomailla selvästi todistettu ja huomattu toisenlaisen menettelyn hyödyttömyys. Mitä itse kirjelmään tulee, on sen alkupuolella käytetty jotenkin jyrkkää kieltä, mutta lopussa on tehty lupauksia, vieläpä koko työväestön nimessä. Parempi olisi ollut käyttää muotoa: tamperelaisten puolesta, sillä lähetystöllä ei ollut minikäänlaista oikeutta puhua koko Suomen köyhälistön puolesta, vaan ainoastaan niiden, jotka heidät olivat valinneet. Asia olisi vieläkin lykättävä sovintolautakunnan ratkaistavaksi, sillä meidän vaadimme yleensä, että kaikki riitaisuudet ratkaistaisiin siten. Silloin osoittautuisi myöskin Mäkelinin syytös helsinkiläisiä kohtaan perättömäksi.

E. Salin: Täällä on jo puhuttu niin paljon menettelytavasta, etten kajoa siihen enää. Pyysin puhevuoroa, terottaakseni kokouksen mieleen tuota vanhaa sääntöä, että yksityisellä puolueen jäsenellä ei ole oikeutta mennä myymään mitään puolueen nimessä. Ostaa kyllä saa, jos saa halvalla. (naurua.) Muuten huomautan, että samaan aikaan kun tamperelaisten luonakäynti tapahtui, oli puoluehallinnolla yhteinen kokous. Korkea hallituksen edustaja matkusti kohta jälkeinpäin puoluehallinnon residenssikaupunkiin. Mikä olisi silloin ollut luonnollisempaa, kuin että tamperelaiset olisivat tulleet Turkuun neuvottelemaan tästä ylevästä ja kansanvaltaisesta aikeestaan puoluehallinnon kanssa. Päivää jälkeen olisi sitten koko puoluehallinnolla ollut tilaisuus luonakäyntiin. Sillä turkulaisetkin olisivat olleet siihen halukkaat. (Se on valhe! naurua.) Mäkeliniltä pyydän saada kysyä eräitä asioita: Onko totta, kuten kerrotaan, että adressi ei olisikaan Mäkelinin kirjoittama, vaan laitettu passiivisten koplassa, joka siitä oli toimitanut venäjänkielisen käännöksenkin? Edelleen kerro-

taan, että kun lähetystö juhlapuvussa saapui kenraalikuvernöörin luokse, kysyi tämä heidät nähtyänsä: missä on työväestö? Ja kun hänelle selitettiin, että tämä juhlallinen joukko edustaa heitä, kysyi hän: oletteko te valtuutetut puhumaan Suomen työväen puolesta? Ja kun puhe oli pidetty, tiedusteli hän vielä, tahtooko lähetystö siis minun ilmoittamaan Hänen Majesteetilleen, että Suomen työväki tahtoo hieroa kauppaa Hänen Majesteetinsa kanssa. Saatuansa myöntävän vastauksen, sanoi hän: te ette tiedä itsekään, mitä teette. — Mikä panee uskomaan, että kysymyksen alainen kirjoitus ei ole lähtenyt Mäkelinin kynästä, on se, kun siinä puhutaan muun hyvän ohessa myöskin Jumalasta. Se ei tunnu oikein meikäläiseltä. Me vastustamme kaikkia jumalia, asukootpa ne maassa tai taivaassa. Emmekä me pyytele mitään, sillä ei pyytelemällä mitään saa, vaan me vaadimme! (hyväksymistä).

Y. Mäkelin: Vastaan ensin Salinin kysymyksiin. Hän tahtoo muka uskotella, että puheeni olisi kirjoittanut joku muu, kuin minä, vaikka hänkin tietää aivan hyvin, että se on minun kynästäni lähtenyt, sillä kun olen jo 4 vuotta ollut kynä kourassa puolueen palveluksessa, pitäisi tuntea jo stilistä, mikä on minun kirjoittamani, mikä ei. Sitäpäitse näki myöskin Lindroos, että minä sen kirjoitin. Kaikki muutkin Salinin kertomat jutut ovat yhtä perättömiä. Siellä ei kysytty, missä on työväki, emmekä me olleet tavallista kummemmassa juhlapuvussa, ei myöskään kysytty, tahtooko Suomen työväki hieroa kauppaa, eikä sitä, olemmeko valtuutettuja. Kaikki tällaiset puheet ovat mielettömiä juorupuheita, keksittyjä minun mustaamiseksi. Minäkin tietäisin kyllä sellaisia tämän kokouksen jäsenistä. Tiedänpä edellisten puhujain joukossa miehen, joka kyllä kokoaa täällä suunsa täyteen

fraaseja ja ratsastaa niillä, näyttääkseen muka rokheuttaan, mutta viranomaisten eteen jouduttuaan oli heti valmis lupauksiin omaa nahkaansa pelastaakseen.

Täällä on puhuttu kruunupäiden kumartamisesta, mutta puheessanihan sanotaan, että sitä ei pidetä ruhtinaalle, vaan miehelle, joka on luvannut kuulla jokaista suoraanlausuttua mielipidettä. Enkä minä ole puhunut, saadakseni itselleni etuja, vaikka sellaisiakin viittauksia on juljettu tehdä. Kyllä minä sen verran tiedän, ettei niitä täten hankita, ja toivon muidenkin sen käsittävän. Jotkut pitävät kauheana sitä, että minä olen puheessani maininnut uskollisia alamaisia. Huomautan vain, että Bebel esim. on aivan hiljan sanonut, että monarkia on väliin osottautunut paremmaksi kuin tasavalta. Ja kun ne vaatimukset toteutuvat, jotka puheessani olen maininnut, niin voimme kyllä olla uskollisia alamaisia, sillä silloin valtaistuimet vajoovat meidän mahtimme painosta.

Joku sanoi, että minä olen vain luvannut, vaatimatta mitään, mutta siellä on uhkaus? Eikö sitä ole huomattu? (on kyllä!) No, hyvä. Te sanotte, että minä olen muka madellut kysymyksenalaisessa tilaisuudessa. Minä kysyn, saanko minä siitä minkäänlaisia etuja? Voin saada kahleet kinttuini, moni on saanut vähemmästäkin! (hyväksymistä.)

K. F. Hellsten: Jotkut ovat täällä viitanneet turkulaisten osallisuuteen asiassa. Minä olen ollut erillään varsinaisesta toiminnasta. Mutta täytyy puhdistautua syytöksestä. Asia ei ole aivan siten kuin Salin sanoi. Eivät turkulaiset kaikki ainakaan pidä helyistä. Minua ne ainakin ovat aina peloittaneet. Eikä niitä nytkään ollut torilla vakavampaa miestä yhtään. Siellä oli ollut aivan nuorta väkeä. Koko meno johtui siitä, että puheenjohtaja sai äkillisen kokouksen kautta aikaan päätöksen

että mennään. — Sosiaalidemokraatti Rissanen ruoskii Mäkeliniä siitä, että tämä ei ole sosiaalidemokraatti, vaan hän on. Miten asia lieneekin, on Mäkelinilläkin puolustuksensa. Kansan henki ei ole vielä yleensä läheskään niin vastaan tamperelaisten menettelyä, kuin täällä ollaan. Tamperelaiset voivat päinvastoin saada paljonkin kannatusta menettelylleen. Jos mieli kansan vapautua kahleistaan, täytyy muistaa sanat: syntyorja, revi itsesi irti sortajista! Kumartelulla ja helyjen palvelulla ei pitkälle päästä.

J. P. Holopainen: On puolustettu tamperelaisten menettelyä sillä, että meidän tulee esittää vaatimuksiamme vallanpitäjille. Niin tuleekin tehdä, mutta kaikki aikaan. Ei meidän suinkaan sovi tuoda vaatimuksiamme silloin, kun niitä ollaan vartavasten hakemassa erityisiin tarkoituksiin. Onhan meillä vanhat viralliset tiet vaatimuksiemme esittämiseen. Emmekä me missään tapauksessa saa mennä tekemään minkäänlaisia lupauksia. Kysymys on minun mielestäni tapettava, se tuhlaa vain kokouksen aikaa.

Eeva Järvinen: Vuolukka puolusti tamperelaisten menettelyä sillä, että meneehän työväkikin isännältään vaatimaan parannuksia. Täytyy kyllä, mutta niitä vaaditaan aina oman tehtaan isännältä, eikä toisen. Ja tamperelaisten olisi ainakin pitänyt kysyä puolueelta, meiltä, saako tällaiselle retkelle mennä, ja mennä sitte vasta. Sitä ei ole tehty. Ja nyt kun tekoa paheksutaan, tullaan tänne pyytämään puolustusta ja hyvitystä. Menkööt nyt hakemaan sitäkin sieltä, mistä ovat ennenkin neuvoja hakeneet. Ollaan kyllä valmiita juoksomaan mihin tahansa, kun toivotaan kunniaa, mutta ei uskalletakaan kantaa arvostelua. Ja tullaan tänne sitte vielä valittamaan! Eivät naisetkaan, vaikka niitä aina tällaisesta

parjataan, olisi viitsineet tuoda täällä tuollaista asiaa esille. Syy on tamperelaisten, jotka eivät ole huomanneet vanhaa sääntöä, että ei se ole niin, kuin yksi sanoo, vaan niinkuin sakki päättää. Minä puolestani halveksin kaikkia kumarrusmatkoja, enkä voi tätäkään hyväksyä missään tapauksessa.

V. Löfqvist: Olen pitkän aikaa kuunnellut keskustelua ja huomaan kyllä, mihin päin juttu täällä kallistuu. Mutta tuntiessaan Suomen työväestön itsetietoisuuden vähän lähemmin, voi sanoa, ettei monikaan kykene itse muodostamaan itsellensä mielipidettä tässä asiassa, vaan kääntyvät niiden kannalle, joihin ovat tottuneet luottamaan. Minulla on tässä suhteessa aivan tuore kokemus. Ryhdyin täällä Helsingissä eräässä kokouksessa puolustamaan vaalilakkoa. Jouduin vähemmistöön. Seuraavalla kerralla puolustin samassa kokouksessa vaaleihin osanottoa, jota itse asiassa kannatan. Mutta jouduin silloinkin vähemmistöön, vaikka kokouksessa oli läsnä aivan samat henkilöt. Ihmettelin, mitenkä minä nytkin olin väärässä. (naurua.) Ja olen varma siitä, että nytkin suuren joukon täällä täytyy asiaa miettiessään myöntää että Mäkelin on puheessaan tahtonut lausua julki niitä toivomuksia, joita kansan suuri enemmistö tuntee (hyväksymistä, ei-huutoja). Kyllä se niin on! Sanotaan, että puhe on liian lievä. Mutta jos se olisi ollut jyrkempi, olisi se tehnyt päinvastaisen vaikutuksen, kuin nyt. Meidän keskuudestamme ei ole kukaan niistä, jotka nyt ovat valmiit soimaamaan Mäkeliniä, uskaltanut sanoa läheskään niinkään paljon, kuin hän on puheessaan sanonut. Aikoinaan ihailtiin Wolffin puhetta ja pidettiin sitä yleensä miehen puheena. Mutta ei siinä ole sanottu yhtään enemmän, kuin Mäkelininkään puheessa. Mäkelininkin on tietysti täytynyt mukautua oloihin, joissa pu-

hui, muutoin hänen olisi voinut käydä sillä tiellä hyvin-kin huonosti, eikä siitä olisi ollut hyötyä kenellekään. Sanotaan, ettei puheesta ole nytkään hyötyä. Mutta onhan eräiltä tahoilta usein väitetty, että kansan pohjakerrokset kannattavat olevia oloja eivätkä kaipaa parannuksia. Nyt on sanottu itse vallanpitäjille julki, mitä kansa ajattelee ja kaipaa. Se on tuotu julki puheessa aivan selvästi. Mutta vaikka puhe sisältää enemmän vaatimuksia kuin lupauksia, jotka nekin johtuvat itse tilaisuudesta, jossa puhe pidettiin, tahdotaan tätä luonakäyntiä leimata kumarrusmatkaksi (hyväksymistä, vastustusta). Ehkä oli erehdys, että tamperelaiset päättivät tämän matkan yksin, kysymättä muilta. Mutta kaikissa tapauksissa sillä tarkoitettiin puolueelle hyvää, tahdottiin tuoda julki, mitä työväestö ajattelee. Eikä ole paha, että se kerrankin tuli puretuksi esiin. Viime kevään kävelyretkillä koettivat jotkut esittää puolueen ajatuksia jotenkin jyrkästi, mutta pitivät parhaana jälkeinpäin laputtaa pois maasta. Ei sellainenkaan toiminta hyödytä. Jos tahtoo toimia jotakin todellista, täytyy aina sen verran mukautua, kuin tamperelaiset ovat tässä asiassa tehneet. Täälläkin kokouksessa on sanottu, ettei asioita voi tuoda esille niinkuin tahtoisi. Te ette uskalla, mutta Mäkelin uskalsi, ja siitä te nyt soimaatte häntä! (hyväksymistä, melua).

K. A. Leino: On ikävä, että puolueen agitaattori agiteeraa huonoa asiaa. On sanottu, että Mäkeliniä vastaan on harjoitettu kiihoitusta. Minä en ainakaan ole sellaista huomannut. Viipurissa paheksuttiin tampere-laisten menettelyä heti, kun sanomalehdissä luettiin siitä. Eikä asia siitä parannut, että kirjelmän sisältö tuli tunnetuksi. Kansan lehti sanoi artikkelissaan, ettei asiaa kyetä täällä ratkaisemaan. Mutta kyllä se kyetään. Ja ainoa ratkaisu on, että tamperelaisten menettely jyr-

kästi tuomitaan kelvottomaksi. Niin ainakin tehdään Viipurissa.

E. Valpas: Mäkelin sanoo, että rettelö on alkanut Työmiehen artikkelista. Mutta se oli paljon lievempi, kuin arvostelut täällä. Se sisälsi ainoastaan vertailuja eri menettelytavoista, mutta ei suoraa paheksumista tamperelaisia vastaan eikä heidän käyttämänsä menettelytavan hylkäämistä. Tamperelaisten mielestä kirjoitus oli liian jyrkkä, minulle taas valitettiin täällä, että se oli liian lievä. Siitä tuli lievä, kun paino-olot pakottivat (naurua). Löfqvistin mielestä on tamperelaisten menettely hyväksyttävä, koska siten saadaan työväen mielipide tunnetuksi ylhäällä. Mutta on siihen muitakin tapoja. Forssan kokouksen päätökset tulivat hyvin pian tunnetuiksi. Valanpitäjillä on oma urkkijajärjestelmä, jonka avulla he kyllä ottavat selon työväen ajatuksista.

Yrjö Mäkelin vetosi Bebeliin. Bebelin nimeä käytetään kauhean paljon väärin. Bebel sanoi Amsderdamin kokouksessa, että eräissä yksinvaltaisissa maissa ei ole käytetty sotaväkeä työväestöä vastaan lakkotapauksissa, kuten Ranskan tasavallassa on viime aikoinakin tehty. Nyt tahtoo sosiaalidemokraatti Yrjö Mäkelin puolustaa yksinvaltaa, kun antaa sille neuvoja, miten se voi hyvin hallita, ja sanoo tukea saadakseen: Bebelkin puollustaa monarkkia. Yrjö Mäkelin voi kyllä kirjoittaa otsaansa „monarkisti“, mutta sitä ei tee Bebel.

J. H. Jokinen: Täällä näkyy olevankin suurin kiista siitä, kuka on punaisin sanoissa. Minä en tahdo siitä kilvoitella. Mutta se minun täytyy sanoa, että kyllä olette kiihtyneitä, kun ette edes voi pysyä asiassa. Keskusteltavanahan on, kumpi kysymyksenalaisessa asiassa on oikeassa, Tampereen työväenyhdistyskö, joka lähetystön on lähettänyt, vai „Työmieskö“, joka tamperelaisia

tästä on herjannut. Kumpikin riitapuoli ovat puolueen alamaisia, ja meidän on täällä ratkaistava heidän riitansa. *Siitä* nyt on kysymys eikä Mäkelinistä, mutta tähän asti ei ole kukaan puhunut siitä mitään. Sanotaan, ettei asiaa olisi saanut ottaa täällä esille. Mutta täällähän on keskusteltavana puolueen menettelytapa, ja tämä asia kai, jos mikään, kuuluu juuri menettelytapaan, ja siis on oikeutettu tulemaan esille täällä. Vaan täällä näkyykään vallitsevan persoonapolitiikka, jonka edestä asiat saavat väistyä. Tamperelaisten menettelystä on sanottu, että se on porvarillista ja puhe on porvarillinen. Mutta jos oikein ajattelette asiaa, niin täytyy teidän myöntää, että puhe on sittenkin vaatimus, ja siitä on enemmän hyötyä asiallemme kuin vahinkoa.

Y. Mäkelin: Puolustajanikin ovat syyttäneet minua omavaltaisesta menettelystä, kun en muka ole kuulustellut asiasta toisten mieltä. Mutta minä olen kuulustellut asiaa hyvin monelta puoluetoverilta, joita niihin aikoihin sattuikin matkustamaan Tampereen kautta tavallista runsaammin. Ja kaikki he olivat sitä mieltä, että olisi pantava protesti sellaisia lähetystöjä vastaan, kuin esim. Helsingin lähetystö. Keskustelussa, jossa tätä asiaa käsiteltiin, oli muiden muassa läsnä eräs minun pahimpia vihollisiani, mutta kaikki oltiin yksimielisiä siitä, että pitäisi saada aikaan sellainen lähetystö, joka osoittaisi, ettei Suomen kansa ole samaa mieltä, kuin jotkut olivat ottaneet vapauden lausua. Sitte esitin asian kokoukselle, jossa oli väkeä neljäänsataan henkeen. Se kyväksyi ehdotuksen, joten minä en suinkaan ole toiminut yksin.

Kun asia sitten esitettiin viranomaisille, vaativat nämät puhetta sensuroitavaksi, sillä kaikki edellisetkin puheet olivat sensuroidut. Vastasimme, että me emme suostu siihen. Jos emme saa puhua ilman sensuroimatta,

painatamme puheesta jonkun kymmenentuhannon painoksen ja saatamme sen siten asianomaisten tietoon. Sitten vasta saimme pitää puheen.

F. E. Pettersson: Kysymyksenalainen tapaus ei ole missään tapauksessa hyväksyttävä, koskekoonpa puheen sisältö mitä asiaa tahansa. Jos oli tarkoituksena panna vastalause, kuten Mäkelin on selittänyt, olisi son pitänyt tapahtua puoluehallinnon alotteesta ja voinut käydä esim. siten, että yhdistykset olisivat lausuneet mielipiteensä ja nämät lausunnot olisi lähetetty asianomaiseen paikkaan. Kokouksen on annettava lausuntonsa tästä asiasta vastaisen varalta. On tehtävä loppu sellaisesta menettelystä, jota on harjoitettu Turussa ja Tampereella. Mäkelin sanoi, ettei hän ole päättänyt tätä asiaa yksin. Mutta eihän se asiaa paranna, jos he muodostavat keskuudestaan koplia, jotka tekevät paheksuttavia päätöksiä meidän nimissä. Asia näkyy saavan jälkikäijakin, Kotkassa kai aiotaan menetellä samalla tavalla, koska siellä jo työväenyhdistyksen soittokunta harjoittelee samaa tilaisuutta varten. Sentähden on saatava aikaan päätös, joka kieltää tällaisen menettelyn.

F. Tila: Minä en tahdo puoltaa enkä sortaa tamperelaisia. Mutta en voi hyväksyä käyntiä. Lähetystöjen jäsenet eivät uskalla lausua asioita niin julki kuin pitäisi. Sentähden on parasta, ettei käydä ollenkaan. Jos joskus olisi tällaisia käyntejä tarvis, ottakoon puoluehallinto esiin asian. Tamperelaisten puhe on mielestäni mairittelua, mutta ei pitäisi silti hyökätä Mäkelinin kimppeun, koska tällaisissa tilaisuuksissa ei uskalla puhua suurempaan.

J. A. Kärmetkangas: Asiasta on jo liiankin paljon puhuttu täällä. Se ei sitä kannata, se kun on mielestäni vain tavallinen juorujuttu. Miksi on asia otettu täällä

esiin? Yhdistyksemme on saanut kutsun tulla tänne keskustelemaan äänioikeusasiasta. Minä en tullut tänne riitelemään. Juttu olisi joutanut olla viimeksi. Mitä itse asiaan tulee, oli se kumarrusmatka, se on nyt selvää! Eikä sellaiset saa tulla vasta kysymykseen.

A. Tynkkynen: Ihmettelen Löfqvistiä, kun hän sanoo, ettei täällä kyetä asiaa harkitsemaan. Hän kai ajattelee, että Mäkelin on sellainen nero, joka kykenee harkitsemaan asiat koko köyhälistön nimessä. En odottanut Löfqvistiltä sellaista. Mäkelin vetosi puolustukseen siihen, että hän on neuvotellut asiasta tamperelais-ten ja Tampereen läpi kulkeneitten puoluelaisten kanssa, mutta eivät ne ole sosiaalidemokraattinen puolue. Ei heillä eikä Mäkelinillä ole kauppakirjoja puolueen puolesta. Hankoniemessä ei ole asiasta agiteerattu, siellä nähtiin asia sanomalehdistä ja paheksuttiin heti. Kumarrusmatkoja ei tulla siellä hyväksymään.

K. Luoto: Mäkelin koettaa laimentaa asiaa sillä että työväen vaatimukset olisi saatettava hovin tietoon. Mutta ne on siellä tiedetty aina. Hallituksen taholta lausuttiin aikoinaan, että se ei hyväksy Forssan kokouksen päätöstä. Hallitus siis tiesi, mitä tuo päätös sisälsi. Löfqvist sanoi, että Mäkelin olisi jyrkästi esiintyen voinut jäädä sille tielle. Se on luonnollista, mutta miksi meni sinne. Voi olla totta, ettei hän voinut puhua jyrkempään, mutta oli väärin, että hän sinne ollenkaan meni. Olen minäkin kuullut, että asia sai alkunsa kagaalien taholta, ja että vastaanotossa tapahtui jotakin sellaista, kuin äsken kerrottiin. Sen on kertonut eräs sanomalehtimies, joka on ollut läsnä, ja voisi ehkä todistaa asian. Kaikissa tapauksissa on Mäkelin saanut herraskaisilta kukkia. Kaikki seikat viittaavat Mäkeliniä vastaan. Mitä itse menettelyyn tulee, on se paheksuttava.

Tällä kertaa se jätettäköön sikseen, mutta vastaisuudessa siitä on tehtävä loppu. (hyvä!)

A. Käcklund: Minä en tahdo kiittää enkä moittia yksityisiä henkilöitä. Minä kysyn vain, onko menettelytapa oikea? Ja siihen minun täytyy vastata: ei ole. Minä hyväksyn täydellisesti Työmies-lehden kirjoituksen. Mutta sitä vastoin en voi hyväksyä Kansan Lehden ivaa Työmiehestä. Ehdotan, ettei asiasta keskusteltaisi enää, vaan päätettäisiin, että tapa on tästälähtien hyljättävä. (hyvä!)

N. Vallenius: Minä en myöskään hyväksy tamperelaisten mnnettelyä. Ja ihmettelen, kuinka sitä voi lainkaan kukaan hyväksyä. Kun olin agitatsioonimatalla, kyseli minulta tietämätön kansa, kuinka sellaista on voitu mennä tekemään (huuto: lukivat Työmiestä). Kaikissa tapauksissa menettely oli huonosti. Ei saa sellaista enää koskaan tapahtua.

H. Torvinen: Kun kenraalikuvernööri lähti matkoilleen ja alkoi näkyä tietoja hänen luonaan käyneistä lähetystöistä, arvelimme me siellä Lauritsalassa, ettei työväki ainakaan sellaiseen rupea. Mutta sitte näimme ihmeeksemme, että Tampereella on näin tehty, ja vieläpä puuhan etunenässä ollut eturivin miehemme, Mäkelin, joka on saanut niinkin paljon sivistystä, että on sanomalehden toimittaja. Sitä paheksuimme. Ja paheksimme myöskin sitä, että vaalien suhteen näyttään aikovan polkea Forssan kokouksen päätöstä. Me hyväksyimme Työmiehen kirjoituksen, ja vastustamme tällaista menettelyä. (hyvä!)

T. Varto: Tässä kokouksessa näkyy toteutuvan vanha sananlasku: mitä isot edellä, sitä pienet kiljuen perässä. Työmiehen päätoimittajasta alkaen aina sen korrehtuurilukijaan saakka parjaavat kaikki Mäkeliniä asiasta, joka on Tampereen työväenyhdistyksen oma.

Havaitsee, että siinä on halpamaisia vaikuttimia. Ja asiaa arvostelevat henkilöt, jotka eivät kykene luomaan sitä, mitä Mäkelin on luonut. Halu on vain parjata, siinä kaikki. Asia ei, kuten jo sanoin, ole yksin Mäkelinin asia, vaan Tampereen työväenyhdistyksen, jota siis siitä on syytettäväkin.

A. Valjakka: Me emme voi mielestäni päättää täällä vastaisista ylhäisissäkäynneistä, sillä kokous on kutsuttu toisia asioita varten. Yhdistyksissä ei ole tätä asiaa lainkaan käsitelty. Niillekin on annettava tilaisuus lausua mielipiteensä. Pidettäköön keskustelu vastauksena kysymykseen ja otettakoon se esille vasta ensi edustajakokouksessa. Silloin se voidaan päättää.

J. H. Saaristo: Minun ja paikkakuntamme työväenyhdistyksen mielestä on kysymyksenalainen menettely sopimatonta. Hämeenlinnassakin touhusivat herrat, että yhdistyksen pitäisi mennä vastaanottoon. Ainoastaan muutama henkilö oli sitä mieltä, että pitäisi mennä, muut kaikki olivat vastaan, ja niin se jäi. On ymmärrettävää, etteivät tamperelaiset ole tehneet tätä ilkeämielisessä tarkoituksessa, vaan he ovat tietysti toivoneet siitä Tampereelle etuja, ja ehkäpä saaneetkin. Mutta menettely on kaikissa tapauksissa hyljättävä. Me siellä Hämeenlinnassa olemme sangen ahtaissa oloissa, mutta työskennellään siellä silti, mennään vankilaan, jos vihdään. Kävelyretkenkin me saimme siellä toimeen, vaikka lääninsihteeri sen kielsi. Minä en hyväksy missään tapauksessa tamperelaisten eikä turkulaisten menettelyä. Jyrkästi toimien saadaan parempia tuloksia. (hyvä!)

Kun keskustelu nyt oli loppunut puheenvuorojen rajoituksen kautta, päätettiin asia lähettää valiokuntaan pöytäkirjan muodostamista varten 39-llä äänellä 30 vastaan, jotka vaativat asian päättämistä heti.

Maanantaipäivän keskustelut loppuivat tähän.

Kokoukselle luettiin seuraavat sähkösanomat:

Turusta:

Eteenpäin! Voitto työväenasteelle!

Ursin.

Tukholmasta:

Tervehdys suomalaisilta puoluetovereilta Tukkisaaressa! Eläköön yleinen yhtäläinen ja välitön äänioikeus! Nyman, Väinölä, Hjort, Salonen, Laine, Stolt, Penttilä, Petterson, Salminen, Vartiainen, Kari, Malmberg, Lehtinen, Oksanen, Lindell.

Toinen kokouspäivä.

Istunto tiistaina 26 p:nä Syyskuuta.

Kokous alettiin kello 1/2 9 laululla. Puheenjohtajana oli H. Lindroos Tampereelta. Hän pyysi keskustelussa sivuttamaan yksityiset henkilöt ja puhumaan asioiden perusteella.

Kokoukselle oli saapunut seuraavat sähkösanomat:

Tukholmasta:

Toverit! Tehkää työt ja päätöksenne todellisina suomalaisina, silloin on voitto Suomen kansan yhteinen.

Tervehtien

Tukholman ja Söderteljen suomalaiset seurak.

Riihimäeltä:

Yksimielisyyttä, veljeyttä, rakkautta, niin voitto on meidän.

Rainio, Lindberg, Salminen.

Lähetäjille kohotettiin eläköön-huuto.

Johtava komitea oli valinnut *Raittiusasia-valiokuntaan* seuraavat henkilöt: *F. E. Pettersson, Atte Manner, A. Malander, I. Ahlstedt, A. Valjakka ja Sivenius.*

Luettiin seuraava mietintö:

Menettelytapavaliokunnan mietintö tamperelaisten lähetystöasiasta:

Tampereen työväenyhdistyksen tekemän kysymyksen johdosta ehdottaa valiokunta kokouksen hyväksyttäväksi seuraavan lausunnon:

Tampereen työväenyhdistyksen kysymyseen, onko yhdistys menetellyt hyvin tai pahoin lähettämällä lähetystön kenraalikuvernöörin luokse, vastaa puoluekokous:

ettei Tampereen työväenyhdistyksen tekoa voida katsoa miksikään „kunnianosoitukseksi“ hallitusta kohtaan, sitä vähemmin „suosiontavoitteluksi“ mutta koska tällaiset hallitusmiesten luonakäynnit eivät yleensä sovellu sosiaalidemokraattisiin periaatteisiin, kieltää puoluekokous jyrkästi, ettei tämänsuuntaisiin toimenpiteisiin saada vastaisuudessa ryhtyä ilman puoluehallinnon suostumusta.

Ylläsanottu älköön kuitenkaan koskeko paikallisia oloja, sillä paikallisten epäkohtain poistamistarkoituksissa olkoon kullakin yhdistyksellä sääntöjensä nojalla oikeus kääntyä viranomaisien puoleen.

Menettelytapaa koskevia kysymyksiä valmistamaan asetettu valiokunta:

J. K. Kari. J. A. Salminen. J. Heitto. Eetu Salin.

Eemil Viljanen. Yrjö Mäkelin.

Sihteeri.

Mietintö hyväksyttiin keskustelutta.

Otettiin keskusteltavaksi kysymys:

Sosiaalidemokraattinen puolue ja valtiopäivät.

E. Salinin alustus luettiin uudelleen.

K. E. Kolula: Pyydän, että Valpaskin lukisi alustuksensa.

A. Rissanen pyysi samaa.

E. Valpas: Alustus-soppa on niin sekavaa, että en ymmärrä siitä mitään. Tarpeetonta on minun alustusta laatia, kun olen jakanut ponnet painettuina kokoukselle.

Valppaan ponnet kuuluivat:

„Työväenliikkeen henkilöiden antautuminen puolue-toimintaan porvarillisten kanssa heikontaa siten työväen liikettä, että se synnyttää erimielisyyttä ja toistensa vastustamista työväen yksilöiden, ryhmäin ja eri paikkakunnilla olevain osain välillä ja täten estää ja hidastuttaa anastuksia kärsiväin kansalaisten vahvaksi ja työväen tilan parannuksia aikaansaavaksi puolueeksi kehittymistä,

jonka johdosta kokous päättää:

että työväenliikkeen henkilöiden porvarillisten kanssa sovinnolliseen puolue-toimintaan pyrkiminen on ylipäänsä vältettävä,

että työväenliikkeen henkilöt velvotetaan vaikuttamaan etupäässä työväen keskuudessa valtiollisen ja ammatillisen järjestymisen edistymiseksi, ja

että puolueeksi yhtyneiden eri osain on toimittava koettamalla karttaa erimielisyyksiä ynnä veljesvihan synnyttämistä ja mahdollisimman yhtenäisesti.

Koska Suomen työväki, valtiopäiväjärjestyksen mukaan, on sekä maaseuduilla että kaupungeissa estetty ottamasta osaa edusmiesten valitsemiseen, ja

koska Suomessa on rahavaltaisia puolueita, jotka kieltäytyvät laittamasta työväen vaatimusten mukaista äänestysjärjestelmää ja tällä Suomen kansan puolelta enemmän auttavalla tavalla tukemasta valtiopäivälaitosta sen aseman horjuttamis- ja vallansupistamispyyteitä vastaan, niin päättää kokous,

että työväen ei ole valtiopäivä-asioissa millään tavalla autettava sellaista tai sellaisia puolueita eikä yhdyttävä niihin.

Sitävastoin sallii kokous, maamme valtiollisen aseman ja puhtaasti kansanvaltaisten pyrkimysten edullisuuden huomioon ottaen,

että työväki auttaa kaikilla sille mahdollisilla tavoilla puoluetta, joka kaikkialla Suomessa, missä se harjoittaa vaalitoimintaa, valitsee henkilöitä, puolueemme paikallisen osan kanssa sovitellen jos paikkakunnalla on työväen puoluejärjestö, jotka suostuvat toimimaan, että porvaris- ja talonpoikaissäädyn valitsemisessa tulisi 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus.

Sen varalta,

ettei Suomessa löytyisi ainoatakaan tuolla tavalla valtiopäiväin asemaa vahvistavaa ja kansamme syvien rivien kehitykselle valtiopäivillä tilaa antaa tahtovaa puoluetta, päättää kokous,

että puolueeksi yhtynyt työväki on kannattamatta valtiopäivämiesvaaleja ja antamatta puoluemiehiään niille valittaviksi,

ja velvoittaa,

että puolueyhdistysten, kunkin paikkakunnallaan, tulee ryhtyä sellaisiin toimiin kuin 2:ssa edustajakokouksessamme valtiopäiväin vaaliaikaan nähden päätetty on.“

Keskustelun alotti

A. Käcklund: Minun täytyy puhua ruotsiksi, kun on osaa suomea kyllin hyvin. Ehdotan, että kysymykset käsitellään siinä järjestyksessä, kuin valmistava valiokunta ehdottaa, nimittäin siten, että Salinin alustus otetaan ensiksi esiin. Siinä on sekä prinsippiikysymys, että taktillinen kysymys. Tunnustan alustuksen oikeaksi, kuten Forssan äänioikeus-julistuksenkin. Se on sen tytär. Joka hyväksyy Forssan äänioikeusjulistuksen, se hyväksyy samalla Salinin ponnet.

Yleistä äänioikeutta ei saavuteta koskaan kompromissin kautta. Ulkomailta on kokemus sen selvästi osottanut. On sanottu sanomalehdissä, että olisi yhdyttävä sellaisen puolueen kanssa, joka hyväksyy yleisen äänioikeuden. En usko, että sellaista puoluetta todellakaan löytyy. Sitä osottaa Salinin alustuskin. Porvareihin yhtyminen on hyljättävä. Jos he olisivat siksi diplomaatteja, että osaisivat myöntyä tähän polttavaan vaatimukseen, olisi toista, mutta sitä he eivät ole. Tämän tähden en voi kannattaa vaali-allianssia toisten puolueitten kanssa, koska se tässä muodossa on luonnonoton. Etuoikeutetut luokat eivät luovu koskaan oikeuksistaan ilman pakkoa. Ilman etuoikeuksia olevat saavat oikeutensa ainoastaan pakolla. Muistakaa, mitä Sombart kertoo Ranskan aatelista. Se tosin luopui, mutta vasta sitte, kun sadat aatelislinnat paloivat. Tässä on aivan sama kysymys. Meidänkään vallanpitäjät eivät luovu oikeuksistaan, ennenkuin sosiaalidemokratia on niin vahva, että se voi pakottaa heidät siihen. Sen näemme ammatillisesta työväenliikkeestäkin. Vuonna 1895 oli 12 tuntinen työpäivä yleinen, nyt on jo 10 tuntinen työpäivä yleinen. Sitä ei ole saatu ainoastaan demonstrationeilla. Samoin saavutamme yleisen äänioikeuden. Kun olemme niin

vahvoja, että voimme pakottaa vallanpitäjiä suostumaan siihen, silloin vasta sen saamme. Tältä kannalta katsoen on vaalilakko oikea. Mutta sen tehdessämme joudumme risti-riitaan Forssan päätöksen kanssa, jonka ponnet ovat kaikille niin tuttuja, ettei niitä täällä tarvitse lukea. Salinin alustuksesta olemme kaikki yksimielisiä. Kysymys on vain siitä, joko näillä valtiopäivillä olisi suurlakkoon ryhdyttävä. Se olisi tehtävä tietysti juuri silloin, kun kysymys tulee valtiopäivillä esille. Mutta se on raskas saada aikaan työntekijäin vähillä varoilla. Mitä tulee vaalilakkoon, olen sitä vastaan, sillä työväellä on ääniä niin vähän, että ei ole merkitystä, mennäänkö vaaliin vai ei. Sitä voi puolustaa ainoastaan yleisenä mielenilmauksena. Olisi pysyttävä kysymyksen suhteen edelleen Forssan kokouksen pohjalla.

O. Leivo: En tiedä, miten nyt on jouduttu näin horjuvalle kannalle. Ennen puoluekokousta oli meillä horjumattomana vakaumuksena, että jos annamme tunnustuksen säädyille, teemme vasten vakaumustamme. Siihen suuntaan kävivät mielipiteet yhdistyksessä, joka lähetti minut tänne. Vaalilakko ei merkitse mitään, se on vain nimi. Kaikki sovittelutoiminta porvarillisten kanssa valtiopäivämiesvaaleissa on hyljättävä. Tehköt lakinsa sellaisiksi kuin tahtovat. Johan maanviljelijätkin Viipurissa ovat vaatineet yksikamarijärjestelmää. Miksi me tukisimme säätylaitosta, kun eivät edes porvarit sitä enää tee? Siten loukkaamme vain niitä, joilla ei ole minkäänlaista valtiollista sanavältaa. Onhan Ruotsissakin työväestön taholta tunnustettu suorastaan paremmaksi, että saadaan olla tykkänään erillään valtiopäivistä. Samallinen on suhde meilläkin. Vastustan tarmokkaasti kaikkea yhtymistä, sillä tilamme huononee, jos porvareihin yhdyimme.

A. Tynkkynen: Yhdyn pääkohdissa edelliseen puhujan. Jos yhtyisimme porvareihin, täytyisi suuren osan työväestöstä pakostakin tehdä vaalilakko, koska heillä ei ole äänioikeutta. Me olisimme silloin veljämme pettäjiä. Hankoniemessä on kyllä ollut keskusteluja yhtymisestä ja kauppaa hierottu. Mutta niin valoisalta kuin asia alussa näyttikin, oli se porvarien taholta sula petos. Ja yhtäläistä on joka paikassa; he eivät tarkoita täyttä totta. Ihmettelen, että yhtymistä eräältä taholta niin hartaasti kannatetaan. Näyttää, että muutamilla puoluetovereilla on harras halu valtiopäiville. Mutta siitä ei ole mitään hyötyä, päin vastoin vahinkoa, pilkkanaurun saamme osaksemme. Ei meillä ole missään tapauksessa toivoakaan saada 10 edustajaa, kuten on uskoteltu, ja vaikka saisimmekin, eivät he olisi meidän edustajia, vaan porvarien. Me emme ota osaa porvarien puuhiin, sillä ovathan he tykkänään kieltäyneet tunnustamasta lakeja laeiksi, kun luokkaedut ovat olleet kysymyksessä. Älkäämme antako narrata itseämme. — Lakolla on suurempi vaikutus, kuin jos joku menee kumartamaan ruhtinaallista hallitusmuotoa.

M. Niskanen: Olen tosin saanut sellaisen evästyksen, että jos Suomessa löytyy puoluetta, joka hyväksyy ajaakseen meidän äänioikeusvaatimuksemme, olisi siihen yhdyttävä. Mutta koska täällä on tuotu esille, ettei sellaista puoluetta löydy, niin yhdyn täydellisesti niihin, jotka puolustavat lakkoa.

J. Heitto: En yhdy Salinin ponteeseen, mutta sen sijaan yhdyn Valppaan ponsiin alkaen sanoista: „saliin kokous“. Meidän tulee puhua ponnassa äänioikeusasiasta. On sanottu, että jos yhdymme Valppaan ponsiin, olisi se sama kuin lakko. Mutta se ei ole sama. Jos porvarikunta ei hyväksy ponsia, pakottavat he kyllä

meidät lakkoon, mutta emmehän silloin ole itse siihen ryhtyneet. Me emme tahdo tosin tukea nykyistä eduskuntalaitosta, mutta meidän tulee tarjota valtapuolueelle tilaisuus näyttää, tahtovatko he myöntää työväelle rahuakaan niistä eduista, joita ovat itselleen aikojen kuluessa työväen kustannuksella hankkineet. Aikoinaan me tosin esitimme vaatimuksen, että otetaan porvarien kanssa vaaleihin osaa, jos myöntävät yhden äänen. Mutta tämä vaatimus on nyt jo vanha. Siihen ei yhdytty silloin, kun sitä tarjottiin. Nyt vaadimme jo enemmän. Ja kyllä he tarjoavat meille vielä nykyisiäkin vaatimuksia. On kyllä eräessä lehdessä sanottu, että sosiaalidemokraatti on aina sosiaalidemokraatti, ja siis valtiopäivilläkin. Mutta varmaa on, ettei muudan mies voi tehdä valtiopäivillä mitään liikkeen hyväksi. Kunnian tähden he sinne menisivät, mutta kunnian tähden ei kannata tukea valtiopäiviä.

K. J. Suomi: Täällä on jo sanottu, mitä minullakin oli sanottavaa. On ivaa, että vallassa olijat koettavat kosta työväkeä ottamaan osaa valtiopäivien tukemiseen. He ovat riistäneet meiltä äänioikeuden, mutta he nyt tahtovat turvaa työväeltä. Meillä ei ole sitä annettavana, kun olemme ilman äänioikeutta. Sitä paitse sitoo meitä Forssan äänioikeusjulistus. Pitäisikö se nyt purkaa, vaikka ei ole kuin vuosi siitä, kun se tehtiin. Sitä ei pureta nyt eikä koskaan! Jos porvarit tahtovat valita työväkeä edustavia henkilöitä valtiopäiville, niin on se heidän asiansa nyt, samoin kuin on ollut ennenkin. Valitkoot vaan, jos se heitä huvittaa. Lieneehän heille jonkunmoista hauskuutta siitä, että saavat sinne jonkun huvikseen, edustakoon hän sitten ketä hyvänsä. Olisihan kyllä hyvä saada työväen mielipiteitä valtiopäivillä julki, mutta ei niitä siellä missään tapauksessa oteta huomioon. Jos tah-

tovat palvella kansaa, niin antakoot meille yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden. Mutta sitä eivät vallanpitäjät tahdo. Meidän on siis pakko ja parastakin olla lakossa, kunnes meille annetaan tilaisuus itse ottaa osaa vaaleihin.

V. Hänninen: Yhdistykseni edustajana voin sanoa, että vaikka olemmekin syrjässä, seisomme kuitenkin Forssan kokouksen kannalla. Olen ihmeissäni, että täällä näin äkkiä esitetään kysymys Forssan edustajakokouksen päätöksen muuttamisesta. Sen purkamista ei voida ajatellakaan varsinkaan näin äkkiä, kun eivät yhdistykset edes ole saaneet asiasta keskustella. — Porvarilliset ovat kyllä koettaneet kosiä työväkeä meillä kuten muuallakin. Meillä on kosijana suomalainen puolue, asettaen ehdokkaaksi Helsingistä miehen, jota emme tunne, tohtori Ståhlbergin. He vakuuttavat, että hän on kansan mies, työväen reformien mies. Mutta me emme ole menneet sitoumuksiin, vaan pysymme puolueelle uskollisina, emmekä ryhdy suometarlaisten kanssa neuvotteluun, ennenkun saamme tietää tämän kokouksen päätöksen, johon mukaudumme. Kannatamme Forssan kokouksen päätöstä, ja olemme taipuvaiset kannattamaan kaikilla paikakunnilla yleistä vaalilakkoa.

F. Tila: Yhdistys, joka minut lähetti, päätti, että yhdytään toisiin puolueisiin, jos se saadaan aikaan entisiä päätöksiä rikkomatta, eli että jos löytyy puolue, joka kannattaa äänioikeusvaatimustamme. Mutta koska sellaista ei löydy, kannatan yleistä vaalilakkoa. En myöskään hyväksy muutaman miehen oloa valtiopäivillä. Mitä hyötyä siitä on, jos sinne joitakuuta saadaan? Puolue revitään vaan hajalle, sen sijaan kun olisi yhä lujemmin liityttävä yhteen. He eivät saa valtiopäivillä aikaan mitään, vaan annamme siten vain aiheita sanoa, että valtiopäivät ovat kansan nimessä, ja siten saamme mekin nis-

koillemme edesvastuun päätöksistä, joita siellä tehdään. Ensin on meidän saatava enemmistö, sitte vasta lähetämme.

E. Rantala: Meidänkin yhdistyksellämme on sellainen mielipide, että valtiopäiväjärjestyksen nykyisillään ollessa, valtiopäivät ovat vain luokkaeduskunta, jota on mahdotonta kannattaa niilläkään vähillä äänillä, mitä meillä on. Jotka ovat tunteneet sen synnin ja vääryyden, minkä alaisena lapsipuolen asemassa oleva kansanjoukko on, eivät kannata porvareihin yhtymistä. Tämä käsitetään meidänkin yhdistyksessämme. Kun ei ole sellaista puoluetta, joka kannattaisi vaatimuksiamme, on meidän oltava lakossa. Ja kun lakkoomme yhtyy 2 1/2 miljoonaa maamme asukasta, niin on se niin tehokas keino, että luokkaeduskunta voidaan varmasti järkyttää ja sitä sukkelammin parantaa. Jos työväestöstä valitaan valtiopäiville edustajia, ovat he porvarillisten häntyreitä. Paha on, että on jo ryhdytty heidän häntyreikseen. — Pidämme vaalilakkoa ainoana oikeana keinona.

K. Ahmala: Huomaan heti, että yhdistykseni on lähettänyt minut kokoukseen aivan päinvastaisilla eväillä, kuin sen suuri enemmistö näkyy olevan. Mutta eihän ole kummaa, jos me pohjolaiset olemmekin edistyksestä jälillä. Siellä ei käsitetä, että ei olisi asteettaisetkin parannukset paremmat, kuin ei mitään. Me arvelemme, että ei asiaamme viedä perille kertarynnäköllä, vaan olisi meidän nyt jo ja aina edelleenkin saatava mahdollisimman paljon edustajia tuomaan neuvospöydän ääressä esille kansan toivomuksia. — Salin on kyllä täällä esittänyt keinoja, miten asiamme saadaan ajetuksi. „Tulta ja miekkaa“, neuvo hään, mutta me pohjolaiset olemme rauhallisen edistyksen miehiä, emmekä hyväksy tätä, vaikka meidät sysättäisiinkin ulos puolueesta porvarien joukkoon. Sellaisen tuomionhan Salin lausui niille, jotka

rohkenevat olla hänen kanssaan eri mieltä tästä asiasta. On väitetty, että jos yhdymme kansanvaltaisten edistyksen harrastajain kanssa, rikomme sillä Forssan kokouksen päätöksen. Mutta niin ei ole asian laita. Se ei riko periaatteitamme. Saammehan vain miehiämme eduskuntaan. Onhan meillä paljon muitakin vaatimuksia, joita olemme ajaneet asteettain. Eihän periaatteemme ole silti tulleet rikotuiksi että olemme ottaneet 10 tuntisen työpäivän 14 tuntisen asemesta, vaikka ohjelmamme vaatii 8 tuntista työpäivää.

E. Valpas: Pohjalaisena miehenä ihailen, että Ahmala uskaltaa esittää mielipiteensä suoraan. Se on toista kuin hämäläisten menettely. He eivät uskalla puolustaa lausuntojaan, kun joutuvat vastustajan kanssa naama vasten naamaa.

Valtiopäiväjärjestyksen mukaan on suurin osa kansaa äänioikeutettomia. Niinpä kaikki ne, jotka ovat toisten palveluksessa. Puheenjohtaja tuolla pöydän takana on toisten palveluksessa, siis ilman äänioikeutta. Sihtteri on samoin toisten palveluksessa. Samoin sanomalehtimiehet. Kuinka näille voidaan saada äänioikeutta. Rikkomalla perustuslakia, joka sen selvään kieltää toisen työssä ja palveluksessa olevilta. Olisikohan työväen moraalii niin heikko, että se suostuisi ottamaan äänioikeutta perustuslakeja rikkomalla. Forssan kokouksen pöytäkirjoissa sanotaan nimenomaan, että puolue ei voi hyväksyä lakeja, joita luokkaeduskunta laatii. Siitä on meidän pidettävä kiinni. Jos nyt viemme valtiopäiville perustuslakeja rikkomalla miehiä, niin mitä he tekevät? Porvareille on tärkeää puolustaa maan lakeja. Sitä tulisivat meidänkin miehet valtiopäivillä tekemään, he tulisivat tukemaan porvarien asemaa. Mutta Forssan kokouksen päätöksessä sanotaan, että työväki ei voi tuntea

siveellistä velvoitusta lakeihin, siis ei tukea niitä. Jos luokkaeduskunta säätäisi työväelle edullisiakin lakeja, ei siis niitä saa tunnustaa, koska ovat luokkaeduskunnan lakeja. Tuleeko työväen edustajain valtiopäiville siis ilmoittaa, ettei työväestö tunne velvoitusta sen säätämiä lakeja kohtaan? Senhän voi tehdä 5 pennin postimerkillä tai juoksupojan kautta. Jos miehiä valtiopäiville lähetetään, niin tapahtuu se aivan toisilla perusteilla. Ensin on Forssan kokouksen päätös kumottava. Ja sitä kai herra Mäkelin, tämän päätöksen laatija, tahtookin.

Jos valtiopäiville miehiä lähetetään, niin mitä siitä on hyötyä? On mainittu, että he äänestävät ratkaisevissa tapauksissa. Mutta mitä merkitsisi opettaja Karvonen ja 5 miestä porvarissäätyä vastaan. Siellä ei ratkaista ainoatakaan sellaista asiaa, millä olisi jotain merkitystä.

Sanotaan, että he menevät sinne anomuksia viemään, siis postipojan toimeen. Mutta jos siellä on porvareita, jotka anomuksemme hyväksyvät, niin he vievät ne itsekin. Jos he taas eivät hyväksy, niin ei kannata mennä viemäänkään. (naurua.)

Mutta onhan vielä jällellä työväenmiesten puhuminen valtiopäivillä. Heidän tulisi siis käännyttää porvareita. Minkälaisia ovat nuo käännettävät? Oveloita asianajajia ja vankkoja vakaumuksen miehiä. Heitä ei voi kääntää. Saksassa on parempia puhujia kuin meillä. Eivät hekään ole voineet porvareja kääntää. 30 vuotta sitten he esittivät valtiopäivillä lain 10 tuntisesta työpäivästä, mutta lakia ei ole vielä saatu läpi, vaikka valtiopäivillä on 60 sosiaalidemokraattia, kaikki puhujia, parempia kuin meidän.

Kansan Lehti on sanonut, että olisi tärkeää saada meidän mielipiteitämme valtiopäivien pöytäkirjoihin. Sillä taholla on usein vedottu erääseen Danielssonin lausun-

toon pappissäädyn pöytäkirjassa. Onpa siihen vedonnut Salinkin alustuksessaan. Nyt tulisi työväen käydä samaa tietä. Kun sen vaatimukset saadaan porvarissäädyn pöytäkirjoihin, niin sitten niille tulee ihmeellinen voima. Mutta parempi on, kun panemme lausunnot omiin pöytäkirjoihimme, eikä porvarien romun sekaan, joita ei lueta. Jos ne pannaan meidän pöytäkirjoihimme, niin ne leviävät. (naurua.)

Sanotaan, että maan tila vaatii työväkeä välttämättä osallisiksi valtiopäiville. Jos vaatisi, niin miksei me suosuisi. Mutta samaa syytä tuotiin esille Tampereella 1896, samaa jo viime valtiopäivillä. Me olemme esittäneet tätä koskevia neuvoja Työmieheissä 1900. Mutta mitä hyötyä siitä on ollut? Olemme saaneet uusia asetuksia raskukseksi.

Vuonna 1900 pantiin Turussa toimeen vaalilakko, samoin Tampereella. Helsinkiläiset hylkäsivät sovittelutarjouksen Työmieheissä, pidettiin vastalausekokous. Sali tuli täyteen väkeä ja piha puolilleen. Tällainen oli työväen mielipide 1900. Nyt on kysyttävä, onko yläluokka muuttunut, kun tahdotaan toisenlaista menettelyä. Työmies on asiaa pohtinut ja sen selvittänyt. Jos herraskaiset tahtoisivat tukea nelijalkaiselle säätylaitokselle, niin he myöntäisivät ainakin yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden porvaris- ja talonpoikaissäätöyn. Silloin kansa puolustaisi heidän säätylaitostaan. Mutta aina on tähän vaatimukseen saatu kieltävä vastaus Uudessa Suomettarella ja Hufvudstadsbladetissa. He siis eivät pidä väliä, jos eduskuntalaitos menee tai ei. Olisi kai heille parempi, jos valtiopäivät menetettäisiin. Virkavalta, vaikkapa ristiriitaisin ja onnettomin, on heidän mielestään parempi, kuin se kansanvalta. Kielsiväthän meidän isänmaalliset „Työmies“-lehdeltä paperin, vaikka samaan

aikaan luovuttivat sitä Venäjän hallituspuolueen lehdille. Arveluttavaa on siis heihin sekaantua (hyväksymistä).

Kun näin on laita, on pidettävä kiinni Yrjö Mäkelinin laatimasta Forssan julistuksesta. Hän leimaa jokaisen, joka menettelee vastoin tätä julistusta, tämän maan ja tämän kansan viholliseksi (naurua). On hirmuinen moraalinen haaksirikko yhtyä näihin vihollisiin. Jos työväki kannattaisi tällaisia miehiä, syljettäisiin heitä. Meidän on velvollisuus pysyä kokonaan erillään moskasta. Voimme tarjota porvareille pontemme ja koettaa, hyväksyvätkö he niitä. Silloin he eivät voi syyttää meitä epäisänmaallisuudesta. Vaan me voimme heitä. Pannaan heille paula kaulaan, johon voivat hirttää itsensä, jos tahtovat.

On selvää, ettei tämä kokous hyväksy Yrjö Mäkelinin toimenpiteitä. Hän tahtoisikin käytäntöön katolilaisen kuvienpalveluksen. Hänen menettelyään noudattaen joutuisimme palvelemaan valtiopäivämiehiä unhottaen periaatteet (hyväksymistä ja melua).

Y. Mäkelin: Minä panen vastalauseen edellisen puhujan tapaa vastaan, että hän etupäässä kiihoittaa ihmisten alhaisimpia vaistoja saadakseen kannatusta. Tässä kokouksessa näkyy tulevan päätökseksi vaalilakko, joten minun ei kannattaisi puhuakaan, mutta koska pidän lakkoa virheenä ja haitallisena puolueen toiminnalle, tulen panemaan sitä vastaan vastalauseen, jota minun täytynee siis perustella. Minä kyllä alistun päätökseen, mutta koska se mielestäni on virhe, pidän velvollisuutenani vastalauseella torjua syyn päältäni.

Puoluehallinnon kertomuksesta käy selville, miten viime valtiopäiville aiotut anomusehdotukset jäivät perille viemättä, kun ei kukaan ottanut niitä eduskunnassa esittääkseen. Olen saanut sen käsityksen, että Valpaskin

on halukas lähettämään anomuksia valtiopäiville. Nyt osottaa kokemus kuitenkin, ettei niitä sinne saada. Onko enemmän alentavaa saada omia miehiään viemään anomukset esille, kuin juosta kieli vyön alla pyytelemässä porvareita? Ainakin Salin kertoi, että hän juoksi viikon nukkumatta anomuksia tyrkyttämässä, mutta ei saanut ketään niitä ottamaan (naurua).

Tässä kokouksessa tosin ei näy painavan tosiasiat, vaan täällä ratsastetaan vanhoilla fraaseilla. Täällä on nuoria edustajia, mutta kehottaisin heitä kuitenkin vakavasti miettimään asioita, siksi tärkeitä ne ovat.

En voi myöskään olla paheksumatta sitä halpamaista menettelyä, että täällä viittaillaan muutamien haluavan valtiopäiville. Mitä minun persoonaani koskeviin viittauksiin tulee, saavat ne jäädä siksensä. Forssan äänioikeus julistus, jota Valpas kääntää minua vastaan, on minun tekemäni. (Valpas: eikö totta. Melua). — Hämäläisten tapa on puhua yksin. — Sinä iltana, kun julistus hyväksyttiin Forssassa, oli meillä siellä 5—6 miestä koossa. Jo silloin katsoimme suotavaksi saada ensi valtiopäiville miehen. Asia ei siis ole nykyhetken tulos, eikä ristiriidassa julistuksen kanssa.

On sanottu, että työväki antaisi siunauksensa valtiopäiville ja vanhentuneelle säätylaitokselle, jos lähettäisi sinne muutaman miehen. Eihän niin voi asiaa käsittää. Forssan julistuksen periaatteet eivät suinkaan horju, vaikkapa porvaripuolueet ottaisivatkin meidän miehiä listalleen. Päin vastoin ne vaikuttaisivat tehoisammin, jos ne valtiopäivillä esitettäisiin. Olisi hyvä sanoa valtiopäivillä äänioikeusasiasia käsiteltäessä se periaate, että tämä mätä eduskuntalaitos ei voi edustaa Suomen kansaa. Se ei kuulu kauvas, jos juttutuvassa asiaa jauhamme, se on jo huomenna unohtunut. Mutta valtio-

päivillä lausuttuna se saa kantavuutta. Voimmehan puhua asioitamme vaikkapa kirkossa emmekä silti tarvitse olla kirkon ystäviä. Menisin minäkin vaikkapa saarnatuoliin selittämään aatteitani, jos pääsisin, ja olisin silti sosiaalidemokraatti.

Jokapäiväisen elämän tapauksissa ei aina sovi käytäntö ja periaate yhteen. Emmehän hyväksy kaikissa kohdissa nykyistä koulua, mutta kuitenkin lähetämme sinne lapsemme. Emme hyväksy väkijuoma-kauppaa, mutta eivät yhdistyksemme ole halveksineet anniskeluyhtiöitten voittovaroja. Emme hyväksy yksityisomaisuutta, mutta jokaisella meillä sitä on, ja olisimme pahoillamme, jos se meiltä riistettäisiin. Vaadimme painovapautta, vaan kuitenkin juoksuttaa Valpas joka päivä lehtensä painoasiamiehelle (naurua). Se kai on hallituksen kumartelemista, surkeaa alistumista (naurua).

Forssan kokouksen päätöstä ei kumota, jos lähettämme miehen lausumaan säätylaitokselle tuomionsa. On hauskaa, että puhujat niin jyrkästi puolustavat Forssan julistusta. Turha onkin sanoa, että siitä pitäisi luopua. Sitä minäkin jyrkästi vastustan.

On pelätty, että porvarit nauravat edustajillemme porvarissäädyssä. Meille on niin paljon naurettu, että emmeköhän voisi tuota vielä kestää, jos niinkin kävisi. Se on kaikissa tapauksissa „vesinaurua“.

Sanotaan, että Forssan julistuksen laatijat peräytyvät hyvässä järjestyksessä. Mutta ne peräytyvät, jotka eivät uskalla lähettää miehiä puolustamaan Forssan julistusta vastustajain omalle maaperälle, kaivamaan heiltä maata jalkain alta (Hyvä! Melua).

M. Haataja: Yhdyn lyhyesti Salinin ja Valppaan alustuksiin, koska ne minun mielestäni täydentävät toisiaan. Ehdotan, että asia jo lähetettäisiin valiokunnalle.

A. Valjakka: On sanottu, että pohjolaiset on myöntyvämpiä kuin helsinkiläiset. Kai minä saan saman tuomion, sillä minä olen saanut evästykseksi, että olisi kannatettava suometarilaista puoluetta, jos se myöntyy hallituksen ehdotukseen, kuitenkin niin, että siitä poistetaan sensus ja lisääänet. Yhdistykseni ei hyväksy lakkoa, vaan puolustaa tällä ehdolla yhtymistä vanhoillisiin. Kun nämä kuitenkin eivät ole ehtoa täyttäneet, vaan Suometar ehdotti ainoastaan sensuksen alentamista eikä poistamista, yhdyimme vaalin osanottoon suomimielisten kanssa. Ruotsalaiset vähän pitävät vaikka paljon lupavat.

E. Hokkanen: Minulla on evästyksenä maaseutuyhdistyksestäni, että maalaistyörahvaan ääni olisi saatava kuuluviin, vaikka en tiedä, millä tavalla. Sitä varten olen tänne lähetetty, enkä tinkimään Forssan päätöksestä. Meidän ei ole suostuttava pieniin mairitteluihin, vaan tehdään vaalilakko. Ei siitä nälkiintynyt työntekijä hyödy, jos sille tarjotaan rusinoita, se tarvitsee leipää (hyvä).

H. Torvinen: Minä vain tahdon lausua, että puolue antautuessa kauppaan jonkun porvarillisen puolueen kanssa heikontaa omaa voimaansa. Ensiksikin koko maalaistyöväestö on kokonaisuudessaan nimellisestikin vailla äänioikeutta, se ei voi ottaa osaa vaaleihin laisinkaan. Ja kaupungeissakin on yhdistyksiä, jotka vastustavat yhtymistä porvaripuolueisiin. Näin ollen ainoastaan pieni vähemmistö tahtoi tuppautua tuohon luokkaryhmään, joka ei tunnusta maamme valtavaa enemmistöä edes ihmisiksikään sanan oikeassa merkityksessä. Olen kuullut sanottavan, että puolue vetää päällensä edesvastuun, jos emme nyt, kun ehkä olisi tilaisuus saada edes vähemmässä määrässä äänemme kuuluviin, ottaisi

sitä vastaan. Minä en näe sanottavaa etua yhtymisestä. Sillä jos joku puolue lupaisi kannattaa ja viedä perille yleisen, yhtäläisen ja välittömän äänioikeusvaatimuksen, niin se puolue ei toimisi omaksi edukseen, vaan todellisesti koko kansan eduksi. Kun ei kumminkaan tällaista puoluetta vallitsevassa eduskunnassa löydy, niin näyttää läheneminenkin vähän epäilyttävältä ja tuntuu, kuin meitä vedettäisiin nenästä ja että tätenkin tahdottaisiin tehdä Forssan kokouksen päätös merkityksettömäksi. Suomessa ei myöskään tarvitse edusmiehen tehdä minäänlaista selvää valitsijoilleen kannastaan. Jos edusmies lupaisikin ennen vaalia kannattaa työväen vaatimuksia, niin ei hänellä ole mitään edesvastuuta siitä, vaikka hän unohtaisikin tuon pienen lupauksen, jonka hän antoi edusmieheksi päästäkseen. Minä luulen luokkaedustukseen porvarillisten käyvän meitä kosimassa, sillä heidän sanoillaan on suuri merkitys puolueensa eduksi, jos työväki heitä kannattaa. He voisivat todella sanoa olevansa Suomen kansan edustajia. Näiden tosiasiain nojalla ehdotan, että puolue pysyisi Forssan päätöksessä.

J. E. Kumenius: Helsingissä on toivottu, että löytyisi puolue, joka ottaisi ajaakseen yleistä äänioikeutta. On kyllä sanottu, että sellaista ei ole muuta kuin sosiaalidemokraattinen puolue. Mutta vallassa olevain puolueitten asema on sellainen, että he hälyttävät työväkeä tukemaan itseään. Jos he huomaavat, että asema on horjuva, niin mikseivät myönny? Kansan tulevaisuus riippuu näistä ja seuraavista valtiopäivistä. Sentähden heidän olisi pitänyt hyväksyä yleinen yhtäläinen äänioikeus. Kun ei niin ole käynyt, ei ole muuta keinoa, kun tehdä lakko. Mutta saattaa olla, että jos lakkoon ryhdytään, hajoaa puolue kahtia. Sentähden sietää asia

harkitsemista. Tuoreessa muistissa ovat vielä ammattijärjestö-jupakat, joita seurasi tavaton taantumus. Sen tähden toivoisin, että täällä saataisiin yksimielinen päätös ja yhdyttäisiin vaalilakkoon.

F. E. Pettersson: Minun kantani ei ole viime hetken mielialan, vaan pitkällisen harkinnan tulos. Lähettämäni yhdistys teki päätöksen, joka on lähellä vaalilakkoa. Olisi nimittäin kaikissa vaaleissa yli maan vaadittava listoille puolet työväen ehdokkaita, ja toisenkin puolen ehdokasten pitäisi olla yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden kannattajia. Tämä tosin on melkein sama kuin lakko, vaan siinä jätetään porvareille harkintamahdollisuus. Jos tila todellakin on niin vakava, että sen suhteen tarvitaan uhrata, niin näyttäkööt edes tämän vaatimuksen hyväksymällä, että he todellakin harrastavat tämän kansan parasta. Eivät ne vielä ole sosiaalidemokraatteja, jotka vaativat yleistä äänioikeutta. Meidän vaatimuksemme ulottuvat paljoa laajemmalle. Tahdommehan esim. yksikamari-järjestelmän. Mutta asia ei ole tässä suhteessa tällä hetkellä muutettavissa. Pieneen siis supistuvat edut, vaikka he myöntäisivätkin meille puolet edustajapaikkoja talonpoikais- ja porvarissäädystä. Jos ei siihen suostuta, tehdään lakko.

On puolustettu osanottoa vaaleihin sillä, että siten saataisiin esille anomusehdotuksia työväen asian puolesta. Mutta jos eivät vallassa olevat näe asemaa niin vakavaksi, että luovuttavat osan valtaansa työväelle, ei asia anomusehdotuksista parane. Siitä on esimerkkiä kunnallisen edustuslaitoksen alalta. Joku aika sitten vaadittiin, että porvarit ottaisivat työväen edustajia kunnallishallinnoihin. Minäkin olin silloin sitä mieltä, ja luulen, että täällä on vielä nytkin paljon samanlaisia. Mutta porvarit eivät anna tinkiä periaatteistaan. He ve-

tävät meitä vain nenästä, sanovat: onhan niitä työväen edustajia siellä, tehkoot parhaansa mukaan. Ainoa hyöty siitä on se, että työväen edustajat tuovat pahimmat epäkohdat julki ja oikovat herrojen erehdyksiä. Siten he itse asiassa pönkittävät sitä, mitä pitäisi repiä.

A. Sivenius: Me olemme tehneet eron porvarien ja työntekijäin välillä jo aikoja sitte. Miksi nyt juoksimme heitä tukemaan, kun heillä on hätä? Ainakin lahtelaiset maaseutulaisina ollen ovat tykkänään syrjäytetyt vaaleista. Tämä on herättänyt niin suurta paheksumista, että olemme nähneet vanhoja harmaahapsisia ukkoja vesissä silmin valittavan sitä. Jos yhdymme porvarillisten puolueitten kanssa, on siitä liian paljon porua mutta vähän villoja. Jonkun pienen edun saaminen ei meitä mitään hyödytä. Ei valtiopäivämiehet anna tinkiä periaatteistaan. Ei maksa vaivaa puhua siellä, he saavat kyllä lukea vaatimuksemme sanomalehdistä, jos tahtovat ottaa niitä huomioon.

M. Uotinen: Nykyiselle yhteiskuntalaitokselle ei ole annettava tukea. Me olemme julistaneet vanhentuneen säätyjakolaitoksen museoon vietäväksi, miksi nyt kannattaisimme sitä? Terijoella ainakin ollaan yleisen lakon kannalla. Meillä ei ole syytä luopua puhtaasta periaatteesta hankkiaksemme muutamille puoluetovereille valtiopäivämiehen tittelin. Kun nyt kerran voitaisi antaa vanhentuneelle järjestelmälle kuolinisku, niin miksi emme sitä tekisi? Tarvitsemme vain luottoa omiin voimiin. Puolue, joka voi tinkiä puhtaista periaatteista ja tarttua kerjurin reppuun, lausuu oman kuolemantuomionsa (hyvä).

T. Hyvönen: Olen yhtä mieltä kuin kotkalaiset, että jos antavat työväelle puolet edustajapaikkoja, niin yhdymme heihin. Jos he eivät tähän suostu, niin pe-

semme kätemme. Tuomio lankee heille siitä, että hävitävät kansallisuutemme.

P. J. Pohjalainen: Täällä on ehdoteltu että meidän olisi yhdyttävä johonkin porvaripuolueeseen. Mutta onko takeita, että sillä tavalla saadaan miehiä lävitse? Meillä ei ole valtiopäiväjärjestyksen mukaan montakaan vaalioikeutettua, ei ainakaan meidän yhdistyksessä. Yhdistyksemme päätti evästyskeskustelussa jyrkästi pysyä Forssan äänioikeusjulistuksen kannalla. Me olemme pakotetut lakkoon jo sentähden, kun ei meillä ole ääniä. Jos saataisiin toisten taskussa joku mies valtiopäiville, ei se mitään hyödyttäisi, vaan sitoisi siveellisesti meidät kannattamaan tehtyjä päätöksiä. Sillä jos ryhdymme sovitteluun, tulemme äänestämään valtiopäiville jyrkkiä vastustajiamme ja siten siveellisesti kannattamaan heidän päätöksiään. Meidän on pysyttävä Forssan päätöksessä ja lausuttava yleisissä kokouksissa protesti eduskuntalaitosta vastaan.

K. Savonen: Lausun paheksumisen siitä, että täällä on käyty persooniin. Olen sitä mieltä, että meidän on oltava vaalilakossa, ei ole mitään hyötyä yhtyä porvarillisten puolueitten kanssa.

E. Haapalainen: Menettelytavasta puhuttaessa on hyvä katsoa, minkälaista menettelytapaa on puolustettu onnon. Asia tuli ensi kerran esille Viipurin kokouksessa. Siellä tuli päätökseksi, että työväenpuolue voi yhtyä yhteistoimintaan muitten puolueitten kanssa, jos se oi loukkaa puolueohjelmaa. Mäkelä hyväksyi päätöksen sillä lisäyksellä, ettei sellaisia tapauksia tule. Kului vuosia ja tuli Forssan kokous. Siellä tuomittiin kaikki lait ja asetukset epäpyhiksi. Sanottiin, että ei ole siveellistä velvollisuutta kannattaa näiden lakien luomia laitoksia. Mutta kun tultiin kotia, unohdettiin tämä pää-

tös Tampereella, Turussa ja Helsingissä sekä yleensä kaikkialla. Valtuusmiesvaaleissa Helsingissä päätettiin kyllä asettaa oma lista, mutta omat miehet polkivat enemmistön päätöksen. Turkulaiset ottivat osaa valeihin, samoin tamperelaiset, eikä missään kuulunut ääniä tuota häpeällisyyttä vastaan. Nyt Kansan Lehti julistaa „tämä tuo se“ taktiikkaa. Tampereella toimitaan näin, Turussa noin, Oulussa ja Helsingissä myöskin eri tavalla.

Meillä on periaatteena, että yhtymisellä saavutamme jotakin. Siis Kansan Lehden suunta vastustaa jo puolueperiaatteita. Tämä kokous on pantu toimeen sitä varten, että hajaannuksen asemasta lähtisimme käsi kädessä astelemaan vankkoina eteenpäin. Näin ollen on kokouksen pidettävä kiinni Forssan kokouksen päätöksestä. Emme voi muuta, kuin tehdä vaalilakon. On esiinnyttävä kaikkialla niin jyrkästi kuin voidaan. Me emme voi luovuttaa miehiämme, emmekä lähettää asioitamme valtiopäiville. Kuitenkin on huomattavaa, että porvarit tulevat sanomaan, että historian tuomio lankeaa työväen päälle, jos he tekevät lakon. Sitä varten on meidän vaadittava heiltä yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta. Jos eivät he suostu siihen, eivät he tahdo työväkeä liittoonsa puolustamaan Suomea. Silloin he ovat ratkaisseet asian ja jättäneet työväen ulkopuolelle. Sen voimme panna ehdoksi, sillä kukaan ei sitä hyväksy. Silloin syntyy jyrkin lakko.

M. Vuolukka: Tästä asiasta tuskin maksaa vaivaa puhua enää. Jos kaikki ihanat ja mahtavat puheet voisivat kukistaa nykyisen yhteiskunta-järjestelmän, kuten Israelin lasten huuto Jerikon muurit, niin voisi niihin luottaa. Mutta niin ei ole. Sananlasku sanoo: kyllä ääntä ilmaan mahtuu. Vaalilakko on nukkumispolitiik-

kaa. Ei tämä „laho ja mätä“ yhteiskunta kaadu puhe-
turnauksilla, vaan siihen tarvitaan tosityötä. Ei Salinin
puhe täällä paljoka vaikuta kaatumiseen. Parempi olisi,
jos hän puhuisi siellä, missä puhe tulisi vallanpitäjien
kuuluville. Jos ilmaisemme kantamme siellä, missä ääni-
oikeusoloja järjestetään, täytyy sen jotakin merkitä. On
ratsastettu aina Kurikan ajoista saakka fraaseilla ja pantu
sen jälkeen nukkumaan. Niinpä puhuttiin Forssan
julistuksessa suuresti rahojen keräämisestä, mutta 8 kuu-
kauden perästä voi puolueen sihteeri ilmoittaa, että ääni-
oikeusrahastoon oli karttunut kokonaista 33 markkaa.

Samoin kai käy nyt. Mennään kotiin, kerrotaan
täällä tehdyistä suurista päätöksistä, ja sen jälkeen pan-
naan rauhallisesti nukkumaan. En minäkään voi muuta,
ja kukapa voisi. Jos toimiin ryhtyy, potkaistaan ulos
puolueesta. Tämä nukkumispolitiikka on helsinkiläisten
politiikkaa. Sitä he ovat tehneet jo kauvan. Ja nyt he
tahtovat vetää muutkin samaan kuiluun (melua, hyvä!).

En tahdo enemmän puhua, koska se on vasten-
mielistä, mutta 10 vuoden perästä nähdään. Luulen,
että silloin puhuvat muutkin toisin kuin nyt (hyvä, ei).

K. A. Leino: Minäkin puolestani yhdyn niihin,
jotka kannattavat lakkoa. Sellainen oli Viipurin työväen-
kokouksen päätös asiassa.

J. A. Salminen: Olen samaa mieltä kuin Vuolukka, että
tämä kokous on nukutuskokous. Vastustin sitä jo silloin,
kun sitä puuhattiin, ja tulen yhä enemmän vakuutetuksi
siitä, että se oli aivan tarpeeton. Mihin vaalilakko vie?
Mitä hyötyä siitä on? Siihen ei ole kukaan antanut
vastausta. Uskon kyllä, että se tehdään, mutta seurauk-
sena on, että riveihin syntyy hajaannusta. Nyt ollaan
muka kauhuissaan siitä, että ajetaan ottaa osaa valtio-
päivämiesvaaleihin. Mutta viime syksynä otti jokainen

kaupunki osaa kunnallisvaaleihin. Jos Forssan kokouksen päätös kieltää ottamasta osaa valtiopäivämiesvaaleihin, on johdonmukainen seuraus, että työväen edustajain tulee lähteä pois valtuustoistakin. (Huuto: ja Perttilän valtion komiteasta! Naurua).

On sanottu, että ulkomaillakaan ei tahdottaisi edustajia valtiopäiville. Mutta ainakin ruotsalaiset ovat päinvastoin kuin täällä sanotaan, olleet kovin tyytyväisiä, kun heillä on valtiopäivillä ollut Branting. Heillä on pitkät ajat ollut vain yksi edustaja, täällä ei muka olisi hyötyä 10:kään. Näytään luulevan, että jos tehdään vaalilakko, niin yhteiskunta luhistuu kokoon. Tuo luulo on lapsellista. Jos tehdään päätös, että ei oteta osaa vaaleihin, reväistään työväki kahtia. Se työväen osa, joka ei kuulu puolueeseen, ryhtyy itse toimimaan, kun näkee, ettei meiltä ole mitään odotettavissa. En tiedä, miksi juuri tällä kertaa pitäisi olla ottamatta osaa vaaleihin. Kai seuraavalla kerralla olisi johdonmukaisesti esillä sama juttu. Siten emme voisi koskaan ottaa vaaleihin osaa. (hyvä, ei hyvä).

N. Vallenius: Yhdyn alustajaan toveri Saliniin, sillä muuten sanoisivat toverit, että olen koko vuoden valehdellut, kun olen heille saarnannut juuri sitä, mitä Salin on tuonut esiin.

A. Huotari: Täällä sanoi Leino, että Viipurin työväenyhdistys kannattaa lakkoa. Työväenyhdistys ei kuitenkaan tehnyt sellaista päätöstä, vaan päätös kuului, että jos joku puolue hyväksyy äänioikeusvaatimuksen, yhdytään siihen.

Muuten tämä kokous näyttää minun mielestäni siltä, että vielä käydään lapsen kengissä, vaikka puolueen pitäisi jo olla täysi-ikäisen. Täällä Valpas ivaa mitä törkeimmällä tavalla Forssan julistusta. Enem-

mistö sanoo kannattavansa Forssan julistusta, mutta huutaa samalla „hyvä“ Valppaalle. Se on mitä suurinta kehittymättömyyttä. Viipurin päätös on minun mielestäni osunut keskivälille. Jos muut puolueet hyväksyvät yleisen äänioikeuden, niin yhdytään heihin. Meillä löytyy ryhmäkuntia, joihin Forssan kokouksen päätös velvoittaa yhtymään, jos emme tahdo sanaamme syödä. Sellainen on esim. raittiusväki.

Kokousta on peloteltu, että jos meidän miehet joutuvat valtiopäiville, on se muka tunnustus säätylaitokselle. Mutta sitä se ei luonnollisesti ole. Sen on Mäkelin jo täällä osottanut. Meidän ei ole ryhdyttävä ristissäkäs in odottamaan ihmettä, että ukonnuoli polttaa tämän lahon yhteiskuntajärjestelmän, kun vain lujasti huudamme. Onhan useissa maissa, jotka ovat paljo edellä meitä, noudatettu samaa tapaa, tehty vaaliliittoja toisten puolueitten kanssa. Miksi ei meillä voida tehdä samoin, kun puolueen etu sitä vaatii. Eihän edes sosiaalidemokratian kehdoossa Saksassa ole yleistä äänioikeutta, sillä siellä on naiset sulettu pois. Valppaan mielipiteen mukaan pitäisi kai saksalaisten olla ottamatta osaa vaaleihin. Mutta ei se siltä näytä, sillä siellä on, kuten tiedämme, vaalitoiminta varsin vilkas (hyvä).

A. Gröhn: Vaikka edustan vanhoillisinta paikkakuntaa, Sortavalaa, täytyy minun sanoa, ettei se ole niin vanhoillinen, kuin Turku ja Tampere (hyvä), sillä meillä asetettiin yhtymiselle edes ehtoja mutta turkulaiset ja tamperelaiset eivät tee edes ehtojakaan, yhtyvät vain suorastaan porvareihin. Meillä vaadittiin ehdoksi Forssan julistuksen hyväksyminen.

Mitä hyötyä siitä on, jos saammekin valtiopäiville jonkun edustajan? Täällä kysytään, mitä on saatu aikaan vaalilakoilla. Mutta eihän niitä ole ollutkaan vielä

Eihän meillä ole tehty mitään äänioikeuden suhteen. Meillä ei ole mitään muuta keinoa saattaa äänioikeusasia huomioon, kuin vaalilakko. Siten näytämme, että emme ota osaa vallanpitäjien lakiensäättämiseen, ja revimme siten itsemme irti valtapuolueista. — Muuten pyysivät Sortavalan naiset minun erityisesti pitämään heidän puoliaan ja yhtymään heidän kanssaan vaalilakkoon. (Naiset huutavat: hyvä!).

K. Luoto: Täällä ovat jo toiset tyhjentäneet minun konttini, joten minulla ei ole mitään uutta sanottavaa. Sanotaan, että helsinkiläiset tekevät ilmalinnoja, kun tahtovat lakon kautta repiä yhteiskuntalaitoksen rikki kerralla. Mutta väittäjät ovat itse lapsellisia. — On myöskin sanottu, että helsinkiläiset nukkuvat. Mutta me emme nuku, vaan teemme työtä, kuten näkyy siitä, että Työmiehellä on 12 tuhatta tilaajaa.

P. Leppänen: Sanotaan, että muka syntyisi eripuraisuutta, jos täällä asetettaisiin rajotuksia vaaleihin nähden. Mutta paljoa suuremmassa määrässä syntyy eripuraisuutta, jos kullekin paikkakunnalle annettaisiin vapaat kädet menetellä miten tahtoo. Puolue on silloin voimakkain, kun se on yhtenä. Se on pääasia. Mutta sitä ei saavuteta muutoin, kuin ottamalla huomioon Forssan julistus. Köyhälistöä ei voi jakaa herroihin ja talonpoikiin. Hajaannus syntyy juuri siitä, jos otetaan vaaleihin osaa, kun ei kaikilla kuitenkaan ole äänioikeutta. — Muutamat puoluetoverimme näkyvät meillä jo saavuttaneen porvariston suosion. Mutta muistakaapa Kurikkaa, ja ottakaa harkittavaksenne, ettekö ole erehtyneet (hyvä!).

O. Tiippa: Yhdyn edelliseen puhujaan, ja olen sitä mieltä, että meidän ei tule lähettää miehiämme valtiopäiville piiritykseen. Se ei ole pelkuriutta, vaan vii-

sautta. — On sanottu, että Salin on juossut anomuksi-
neen kieli vyön alla. Salin itse puolustautukoon tätä
vastaan. Mutta minä olen varma siitä, että hänen hen-
kensä jalostui, kun hän huomasi, ettei porvareilta ole
apua odotettavissa, vaikka juokseekin kieli vyön alla.

Minä myönnän kyllä, että turkulaisten ja tampere-
laisten tarkotusperä on hyvä. Etua hekin tietysti tar-
kottavat puolueelle. Mutta pitääkö pikkuparannusten
tähden olla antamatta iskuja, joka korjaa koko olot.
Kyllä me voimme elää kurjuudessa vielä muutamia vuo-
sia. Odotetaan, niin porvarit muutamassa vuodessa hy-
väksyvät yleisen äänioikeuden.

A. Rissanen: Koko se toimenpide, mitä yhteisellä
menettelyllä koetetaan saavuttaa, on saada yleinen ja
yhtäläinen äänioikeus ja säätyjako pois. Nyt luulevat
turkulaiset ja tamperelaiset, että tämä tulos saadaan kau-
panteolla (huutoja: eivät luule!)

Väitetään, että tuleville valtiopäiville olisi saatava
miehiä protesteeraamaan. Minkätähden niin? Jos heitä
tahdotaan sinne situationin vuoksi, niin miksi pitää
viedä edustajia porvarien taskussa. Antakoot äänioikeu-
den, niin kyllä niitä sinne tulee.

Voisi olettaa turkulaisten ja tamperelaisten mieli-
piteen johtuvan joko siitä, että asema on muuttunut, tai
siitä, että heidän mielipiteensä ovat muuttuneet. Mitä
ensimmäiseen oletukseen tulee, ei asema ole muuttunut
laisinkaan. Se on nyt aivan sama kuin viime vuonna-
kin. Meillä ei ole vielääkään muita puolueita, kuin van-
hat kielipuolueet. Maassamme ei ole todellisia liberaa-
leja ja konservatiiveja. Työväenpuolue ei ole kielikysy-
myksen suhteen yksimielinen valtapuolueitten kanssa.
Miksi se siis ryhtyisi valitsemaan heidän kanssaan edus-
tajia valtiopäiville ja antamaan niille työväen kannatusta,

sitomalla työväkeä niihin. Asia voidaan järjestää hetkellisesti toisella tavalla. Jos valtiopäivillä tehdään päätöksiä, jotka eivät ole meille mieliksi, niin voimme panna toimeen suuria protestikokouksia. Jos taas valtiopäivillä tehdään sellaisia päätöksiä, jotka eivät miellytä hallitusta, vaan jotka me voimme hyväksyä, voimme lausua puoltavamme eduskuntaa, vaikka se onkin virkavaltainen, näihin päätöksiin nähden.

Minulla on ollut kunnia laatia Helsingin työväenyhdistyksen esittämät ponnet. Sitä tehdessä on ollut vallalla käsitys, että sen puolueen, johon me yhdyimme, tulee ottaa kannattaakseen vaatimuksiamme koko maassa. Muuten ryhdyimme lakkoon. Minä voin yhtyä kuitenkin Valppaan ponsiin, koska niissä on se hyvä puoli, että voimme torjua päältämme syytöksen, ja jättää valinnan porvareille (hyvä!).

J. P. Holopainen: Asia ei minunkaan mielestäni parane siitä, jos saamme muutaman edustajan valtiopäiville. Meidän on valmistauduttava erottautumaan omintakeisiksi, jotta voimme sanoa: ei pyöri rattaat, ei käänny turpeet. Valppaan ponnet ovat hyvät, ja minä kannatan niitä.

Lappveteläinen: Meidän yhdistyksemme on sitä mieltä, että voimme yhtyä ainoastaan sellaisiin yleisen yhtäläisen ja välittömän äänioikeuden kannattajiin, jotka ovat jo toimessa osottaneet, että he sitä todella kannattavat.

Aamupäivän keskustelu loppui tähän kello 1.

Iltapäivän istunto.

Puheenjohtajana oli H. Lindroos. Aamupäivältä oli vielä käyttämättä 30 puhevuoroa, joten keskustelua jatkettiin samasta asiasta. Kokous alkoi kello 3.

K. Pakarinen: Minunkin on velvollisuuteni tuoda ilmi yhdistyksen evästys. Se oli sellainen, että jos löytyy puolue, joka kannattaa Forssan päätöstä, yhdymme siihen, mutta jos ei, teemme vaalilakon.

D. Pykäläinen: Lappeenrannan työväenyhdistyksen päätös kuuluu, että jos löytyy puolue, joka asettaa ehdokkaaksi yleisen äänioikeuden puoltajan, otamme osaa vaaliin. Päätös tehtiin kahden äänen enemmistöllä. Lappeenrannassa ei ole yhtään todellista työmiestä, jolla olisi äänioikeus. Siellä on siis työväen pakostakin oltava lakossa.

J. H. Jokinen: Minun täytyy sanoa, että edistytään sitä meilläkin, vaikka hitaasti. Ei ole vielä kukaan siitä, kun puoluehallinto keskusteli valtiopäivistä ja valitsi keskuudestaan miehiä laatimaan sinne lähetettäviä anomuksia. Nyt on eräs niistä miehistä, joka tämän päätöksen perustuksella on laatinut anomuksen, ottanut haukkuakseen koko säätylaitoksen. Se on hänen mielestään paljasta roskaa. (Salin huutaa: en kirjoita).

Täällä on puolue näistä asioista aivan selvillä, paljoa selvemmällä, kuin Forssan kokous tai yksikään ainoa puoluehallinnon jäsen (Haapalainen huutaa: ei se kumma olekaan! Naurua). Forssan kokouksessa tehtiin koko joukko esityksiä, jotka päätettiin lähettää valtiopäiville. Nyt puretaan kaikki. Päätöksiä oli tekemässä sama henkilö, joka nyt mitä ankarimmin haukkuu koko sääty-

laitoksen. Olemme raukkoja, jos näin olemme väliin sen ja väliin tämän ajatuksen kannattajia. On täysi syy tarkasti punnita, minkälaisia päätöksiä täällä tehdään. Niitä ei pitäisi tehdä hetken kiihkossa.

Valpas on aina Tampereen kokouksesta saakka ratsastanut kaikilla mahdollisilla fraaseilla, saadakseen „hyvä“-huutoja, ja niitä hän näkyy saavankin. Se on minun mielestäni tolkuttomuutta. Maaseutuyhdistysten edustajat sanovat vaativansa Forssan kokouksen päätöksen nojalla vaalilakkoa. Mutta samat yhdistykset huutavat, että heidän toivomuksensa olisi saatava valtiopäiville. Mitenkä niitä sinne saadaan, kun vastustetaan edustajain lähettämistä? On sanottu, että edustajat menisivät sinne toisten puolueitten taskussa. Mutta silläkin tavalla sinne voidaan saada miehiä, jotka suoraan ja peittelemättä lausuvat julki työväen vaatimukset. Kyllähän Valpas sanoo, että anomukset saadaan perille 5 pennin postimerkillä, mutta niin typerä hän ei toki liene, että uskoisi sitä itsekään. Hän osoittaa sillä vain, että hän itsekin haluaisi saada sinne joitakin toivomuksia, vaikka ei sallisi sinne lähetettäväksi edustajaa. Ennen kaikkea olisi minun mielestäni vihdoinkin aika lähettää valtiopäiville mies tai miehiä lausumaan julki maalais-työväestön toivomukset. He ovat kaikkein kurjimmassa asemassa ja ovat olleet jo siksi kauvan liikkeessä mukana, että heidänkin hyväkseen olisi aika jo tehdä jotakin (hyvä! ei!).

Meillä on lakkorahastossa, kuten eräs edellinen puhuja sanoi, 30 markkaa. Kehtaako puolue sanoa tuolaista lakkorahastoa omakseen? Mitä sillä saadaan aikaan jos lakkoon ryhdytään. — Salin ylistää alustuksessaan Ranskan vallankumousta. Mutta me emme ole ranskalaisia (Salin: me tullaan siksi). Olisi hauskaa.

nähdä, lähteekö alustaja tuon sakin ja tuon kassan kanssa vallankumousta tekemään!

Täällä ei näy tosiaankaan oltavan selvillä, mistä on kysymys. Toisaalta vaaditaan toivomuksia esille valtiopäivillä, toisaalta huudetaan, että sinne ei saa edustajia lähettää. Haapalainen tosin näkyy olevan eri mieltä, hän on suoraan sanonut, että sinne ei saa yhtään alustusta lähettää. Syytetään myös, että Kansan Lehti on toiminut vastaan. Olkoonpa niin, mutta Työmies ei ole tehnyt sitäkään. Se on levännyt 8 kuukautta toime-tonna ja tuhlannut työväen rahoja tuhansia markkoja. (Kovaa melua. Huutoja: „hävytöntä“! sekä „totta!“) Minä olen yhtä oikeutettu puhumaan täällä, kuin kukaan muu tahansa, ja vaadin sentähden puhevaltaa. (puheenjohtaja soittaa järjestykseen ja puhuja jatkaa:) Täällä esiintyy helsinkiläisten lausunnossa mitä suurinta ja jär-jettömintä ristiriitaa. Yksi väittää, että jos tehdään lakko, niin on meillä muutaman vuoden perästä yksika-marijärjestelmä. Toinen todistelee, että Saksan parhaat sosialistit ovat jo 30 vuotta turhaan taistelleet 10 tuntisen työpäivän puolesta. En ymmärrä, kuinka meillä voi-taisiin muutamassa vuodessa meidän järjestöllämme saada aikaan sellainen muutos, kun on mainittu.

Yhdyn muuten täydellisesti Mäkeliniin sekä siihen vastalauseeseen, joka pöytäkirjaan varmasti tulee pantavaksi. Puhuminen tässä kokouksessa on turha, siksi kiihtyneitä ovat mielet (hyvä, ei hyvä).

A. Mantere: Minä yhdyn niihin mielipiteisiin, joita Mäkelin ja Vuolukka ovat tuoneet esiin.

E. Viljanen: Meidän mielipiteet tunnetaan niin tarkkaan, että niitä on turha toistaa. Yhdyn Mäkeliniin ja Vuolukkaan. En näe sitä peikkoa, jolla meitä koete-taan pelottaa, että nimittäin Forssan kokouksen päätös

tulisi rikotuksi, jos jonkun miehen valtiopäiville saisimme.

K. Keinänen: Ei minullakaan ole mitään uutta sanottavaa. Yhdistys lausui toivomuksenaan, että jos joku puolue täydelleen kannattaa äänioikeutta, niin siihen yhdymme, muuten olemme lakossa. Puhtaalla listalla ei kannata ottaa osaa vaaleihin nykyisten äänioikeusolojen vallitessa.

V. E. Mäkinen: Minä en ole valmistunut pitämään pitkiä esitelmiä, en tiennyt niitä täällä tarvittavan, mutta sellaisia täällä on jo kaksi päivää pidetty. Jokainen vaatii, että hänen mielipiteensä pitää mennä lävitse. Sitä en minä vaadi, vaikka olenkin Tampereelta. Parempi on, että saadaan aikaan rauhallinen päätös. — On sanottu, että jos ei tehdä vaalilakkoa, niin se vie puolueen hajalle. Mutta pirstaleiksi vie puolueen sekin, jos lakkoon pakotetaan. Tampereen ulkotyöväenyhdistys on päättänyt, että vaaleihin on otettava osaa, jotta työväen toivomuksia saataisiin esille valtiopäivillä. Sen yhdistyksen jäsenet eivät olisi pahoillaan, vaikka porvarit veisivät Salinin taskussaan valtiopäiville lukemaan sinne alustustaan, niin vanhaa ja puolueen jäsenille tuttua kuin se onkin.

M. Ahokas: Hämeenlinnassa on valtiopäivämiesvaalit ohi. Työväki ei tahtonut siellä ottaa osaa vaaleihin, kun heillä ei ole vaalioikeutta. Yhdistys antoi sellaisen evästyksen, että jos on puoluetta, mikä on halukas ajamaan äänioikeutta, voidaan vaaleihin ottaa osaa. Jos taas ei ole, on syy vastustajain.

A. Huovinen: En puolusta vaaleihin osanottoa porvarillisten puolueitten kanssa. Jos vaaleihin otetaan osaa, niin tehdään se puhtaalla listalla, muussa tapauksessa ollaan lakossa. Se on yhdistyksemme vakaumus.

J. A. Kärmetkangas: Meitä nuoria on täällä kutsuttu fraaseiksi ja miksi lie kutsuttukaan. Mutta miksi yhdistykset ovat valinneet nuoria? Parasta olisi ollut määrätä tänne vanhoja ukonkäriläitä. Ne olisivat ehkä totelleet, mutta eivät ne nuoret tottele (naurua). Meidän yhdistyksemme kannattaa lakkoa, kunnes porvarit tunnustavat äänioikeuden kaikille 21 vuotta täyttäneille kansalaisille. Silloin vasta otamme vaaleihin osaa.

M. Hälleberg: En ole ehdottoman vaalilakon kannalla ennenkuin vasta sitte, kun huomataan, ettei ole olemassa sellaista ryhmää, joka hyväksyy yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden. Meidän on ensin esitettävä nämä vaatimukset, eikä umpimähkää kieltäydyttävä yhteistoinnista. Jos päätämme suoraan ryhtyä vaalilakkoon, on se sama, kuin jos työmaalla tehtäisiin lakko esittämättä ensin vaatimuksia työnantajalle. Vaatimus, jota äänioikeuden suhteen tahdomme, on peräti pieni. Sen hyväksyminen ei suinkaan vielä tee miehestä sosiaalidemokraattia. Sosiaalidemokraattina minä vaadin, että pyrintöjen päämääränä on sosialistinen yhteiskunta. Se ei suinkaan ole sama, kuin yleinen äänioikeus. Muutkin puolueet siis kyllä voivat hyväksyä äänioikeusvaatimuksen. Onhan se voimassa Amerikassa, eivätkä kaikki amerikalaiset silti ole sosialisteja. Jos sitäpaitsi kahdessa säädyssä saataisiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, niin jäähän kaksi säätyä vielä herroille. Näin olen ei esim. perustuslain muutoksista vielä tulisi mitään.

Jokinen sanoo, että Työmieheissä on laiskoteltu sensorin selän takana. Mutta muuttakaapa *Kansan Lehti* ja *Länsisuomen Työmies* Helsinkiin, niin saatte nähdä, paljoko voitte niissä kirjoittaa. Kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina turkulaiset itse laiskottelivat poliisin selän takana, vaikka olivat luvanneet lähteä mielen-

osotusretkelle ja puhua suunsa puhtaaksi niinkuin muutkin (hyvä!).

O. Vallin: Tämän kokouksen päätökset tulevat kaikissa tapauksissa synnyttämään puolueessa erimielisyyttä. Minä yhdyn siihen, että jos joku puolue hyväksyy yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, otamme vaaleihin osaa, mutta vastaisessa tapauksessa teemme lakon.

K. E. Kolula: Koska valtapuolueet eivät tahdo pelastaa isänmaata, kun se on vaarassa, se tahtoo sanoa, koska he eivät tahdo ruveta sosialisteiksi, eivätpä edes tunnusta ohjelman ensimmäistä kohtaa, on meillä edessä vain vaalilakko. Tehkäämme samoin kuin Rooman köyhälistö. He menivät Pyhälle vuorelle ulkopuolella kaupunkia, ja viipyivät siellä, kunnes saivat ylimystön taipumaan. Minä yhdyn Valppaan ja Salinin ponsiin ja puolustan vaalilakkoa.

H. Koskinen: Meidän yhdistys ei suostu ehdottomaan lakkoon. Minä yhdyn Valppaan, Vuolukan, Salmisen ja Heiton mielipiteisiin täydellisesti, samoin Ahmalaan (naurua).

J. Nurminen: Asema, jossa nyt olemme, on sangen pulmallinen. Jos yhdymme ehdottomaan vaalilakkoon, emme sillä voita mitään. Jos taas otamme osaa vaaleihin, ei sekään paljoa hyödytä. Vaikka meillä olisikin 2 sätyä kokonaan, jäisi sittenkin 2 säätyä kahta vastaan. Täten ei esim. yksikamarista eduskuntaa kumminkaan saavuteta, sillä perustuslain muutokseen vaaditaan 4 säädyn päätös. — Sanotaan, että työväen pitää itse auttaa itseään, ja myöskin, että ei saa huolia armopaloista. Älkäämme täällä siis päättäkö lakkoa, mutta älkäämme myöskään turvautuko armopaloihin. Sentähden meidän on tehtävä sopimus sen puolueen kanssa, joka hyväksyy äänioikeuskysymyksen. Forssan kokouk-

sen päätöstä ei silti rikota, sillä siellä on lause: puolue ajaa äänioikeusasiaa kaikilla keinoilla. Jos siis päätämme yhtyä toisten kanssa, voimme sen kyllä tehdä. Kannatan ehdollista osanottoa vaaleihin.

J. E. Lillnix: Minä olen samaa mieltä kuin Mäkelin, ja yhdyn siis häneen. On kyllä seikkoja, jotka puolustavat Salinin alustusta. Mutta on eri kysymys, onko nyt hyvä panna sitä käytäntöön. Minun mielestäni ei ole. Siitä huolimatta minä tietysti kannatan Forssan päätöstä.

J. Passlin: Olen sitä mieltä, että jos löytyy puolue, joka hyväksyy työväen puolueohjelman, niin sitä kannatetaan, muuten tehdään vaalilakko.

V. Helenius: Yhtyi edelliseen.

O. Vänntinen: Kymin vilkkaissa liikekeskustoissa on työväen enemmistö sitä mieltä, että lakko on paras, jos ei ole mahdollista saada puhdasta listaa läpi. Vähemmistön mielestä olisi ryhdyttävä puolueeseen, joka hyväksyy työväen ohjelman. Siellä kyllä käsitetään lakon hyöty. Siten näytetään valtapuolueelle, että ollaan itsetietoisia ja ymmärretään itse viedä asiamme perille. — Kotoa lähtiessäni luulin tulevani edustajakokoukseen. Eilen kumminkin huomasin, että olen tullut riitakokoukseen. Tänään taasen olen luullut olevani luentokursseilla. Mutta sille kai ei mitään mahda!

N. Salminen: Meidän yhdistyksemme arveli, että olisi saatava edustaja valtiopäiville, mutta eivät sanooneet, kuka. (naurua).

E. Salin: Pyydän tässä antaa vastauksia muutamille edellisille puhujille. Vuolukka sanoi, ettei Helsingissä ole saatu suuria tuloksia, vaan on nukuttu. Mutta eivät ainakaan faktat Tampereelta ja Turusta osota kovin loistavia tuloksia. Surukseni huomaan, että näissä

työväen liikkeen kehtopaikoissa liike menee faktillisesti taaksepäin. Sen osottaa sekä puolueen tilasto, että muutamat muut seikat. Eihän meidän liikkeemme tosin missään edisty niin paljon, että siitä sietäisi kerskua ja moittia toisia, mutta muutamiin satoihin nouseva jäsenluku Tampereen työväenyhdistyksessä on toki siksi pieni, että se on sikäläisille järjestöille häpeäksi.

Salminen sanoi, ettei kukaan ole selittänyt hänelle, mitä hyötyä on vaalilakosta. Jos hän vielä on siitä epäselvillä, niin minä sanon sen hänelle. Siitä on sohyöty, että se yksinkertaisesti kiihoittaa luokkavihaa, ja se on suuri hyöty (hyvä). Sen saavuttamiseksi minä olen pannut ja tulen panemaan kaikki voimani. — Salminen sekottaa myöskin kunnallisedustuksen valtiolliseen edustukseen. Hänellä ei näy olevan selkoa, mikä suuri erotus on näiden välillä. Kunnallisvaaleissa nauttivat esim. naiset äänioikeutta. Minäkään en suinkaan tahdo sanoa, ettemme voisi kunnallisvaaleissa toimia paikallisten olojen mukaan, ja ottaa niihin osaa. Siinä minä en puolusta lakkoa.

Mäkelin sanoi, että minä olen kertonut juosseeni kieli vyön alla hakemassa anomuksen esittäjiä valtiopäiville, mutta en saanut. Pyydän viitata Viipurin kokouksen pöytäkirjaan, siellä olen kertonut selityksen ja viitannut niihin toimenpiteisiin, joihin olisi ryhdyttävä, että juoksu joskus lakkaisi.

Täällä on myöskin sanottu, että vaalilakko nukuttaa. En tiedä, missä tarkoituksessa tuo sanotaan. Kylähän työväki voikin tämän kiivaan kokouksen jälkeen hiukan nukahtaa (naurua). Sillä jos me nukumme, niin agiteeraavat porvarit sillä aikaa paremmin kuin me pystymmekään, ja piireissä, johon ei Mäkelinkään pääse. — On huomautettu muiden maiden vaalitaisteluista. Mutta

pitäisi ymmärtää, että liitot parlamenttaarisissa maissa ovat perin toista, kuin ruveta liittoon säätyjen kanssa, varsinkaan kun meillä ei säätyjä ole, kuten Meurman on sanonut.

Jokinen syytti minua, että minä kirjoitan anomusta valtiopäiville, mutta vastustan miehen sinne lähettämistä. Olen ottanut kirjoittaakseni yhden, mutta se on moitelause porvarien parasta lakia, tapaturmavakuutuslakia vastaan, johon he aina vetoavat (Mäkelin huutaa: „mene ja puhu“, naurua). Puoluekokous on useat kerrat antanut minulle tämän tehtävän, ja minä haen porvarin vaikka mistä, joka vie sen perille, ettei meidän miesten tarvitse mennä pilautumaan sellaiseen roskejoukkoon, kun porvarissääty on. Parlamentissa on pilautunut sellainenkin mies kuin Millerand, mitenkä siellä sitte käy meidän pienille sosialistitaimille (naurua). Se on selvää, että porvarit veisivät parhaan, ehkäpä minut, ja eikö se olisi vahinko? (naurua, kättentaputusta). — Oli vielä eräs tärkeä seikka, jolla Jokinen vastusti vaalilakkoa. Meidän muka tulee näyttää maaseutuyhdistyksille, että teemme jotakin heidän hyväksi, ja lähettää sitävarten mies valtiopäiville. Mutta juuri maalaisyhdistykset tahtovat lakkoo, sillä he eivät hyväksy sensusta, vaan vaativat sen pois. Monta maanviljelijääkin on, joiden tulot jäävät alle 500 markan; mitä sitten maalaistyöväestön tulot (Mäkelin: tunnet huonosti hallituksen lakiehdotuksen).

Minä en kehoita ketään yhtymään ponteeni, kun luulen, että se muutoinkin tapahtuu, (naurua), mutta rehellisempää on hyväksyä minun ponteni, kuin Valppaan. Sillä lakkohan olisi seurauksena niihinkin yhtymisestä. Sentähden on parasta se rehellisesti hyväksyä (hyväksymistä).

O. Saukko: Pirkkalan työväenyhdistys on ollut vaalilakossa syntymästään saakka (naurua). Nyt se tahtoi siitä päästä, ja kehottaa sentähden niitä yhdistyksiä, joilla on äänioikeus, päästämään Pirkkalan työväenyhdistyksen lakosta (hyvä!).

Kössi Koskinen: (Kokous hyväksyi hälle pyynnöstä puheenvuoron, vaikka hän ei ollut edustaja). Minä pyydän lausua vaan pari sanaa. Minä hyväksyn kaiken sen, mitä täällä on sanottu valtiopäivien huonoudesta, mutta pyydän kysyä vain, kumpaa kokous pitää parempana, venäläistä yksinvaltaako vai suomalaista harvainvaltaa? Lakkopäätös heikontaa suomalaista harvainvaltaa ja tukee venäläistä yksinvaltaa. Minä puolestani hyväksyn kahdesta pahasta mieluummin harvainvallan kuin yksinvallan (hyvä!).

H. Lindroos: Minäkin tahdon merkitä tämän kysymyksen suhteen kantani. Olen sitä mieltä, että meidän olisi otettava eräillä ehdoilla osaa vaaleihin (hyvä). Valpas sanoo, että on rikos valtiopäiväjärjestystä vastaan, jos työväkeä lasketaan äänestämään. Tuota en olisi häneltä odottanut. Vuosia olemme moittineet sellaista lain tulkittamista, joka riistää työväeltä äänioikeuden. Nyt kuulen, että tämä on ollutkin rikos.

Täällä on puhuttu lakon puolesta ja vastaan. Se näkökohta, jonka Kössi Koskinen toi esille, on peräti tärkeä (hyvä!). Tahdon sen sentähden toistaa. Nyt on herännyt ajatus saada valtiopäiville miehiä, jotka seisovat omilla jaloillaan tässä kysymyksessä. Mitä hyödyttää meidän tehdä lakkoa, kun ei meillä ole ääniä? Miten me saamme muuten miehiä valtiopäiville, kun liiton kautta toisten kanssa? Meillä voisi olla joku, jonka lähettämisestä valtiopäiville olisi etua, pitäisikö näiden kädet sitoa puoluepäätöksellä. Minä en sure omasta puolestani, minä

kyllä alistun, mutta minä voin tehdä tästä johtopäätöksiä, joita jälestäpäin on ruvettava hyvin ankarasti justeeraamaan.

Evästyskeskustelu loppui tähän. Asia lähetettiin valiokuntaan ponsien laatimista varten. Ponnit jaetaan aamulla painettuna kokoukselle.

Mäkelinin ehdotuksesta toimitettiin valiokunnalle evästykseksi koeäänestys siitä, kuinka moni puolustaa ehdotonta lakkoa. Sitä puolusti 29, kun taas jotakin muuta muotoa puolusti 64 edustajaa. Tämän jälkeen pidettiin 1/2 tunnin loma.

Menettelytapa.

Otettiin sitte keskusteltavaksi kysymys sosiaalidemokraattisen puolueen menettelytavasta.

E. Valpas: Minä olisin tahtonut esittää nyt esillä olevan kysymyksen kokoukselle arvokkaalla tavalla. Olin aikonut esittää historiallisia seikkoja muista maista asian valaisemiseksi. Mutta kokouksen valmistuksessa on tapahtunut asioita, jotka tekevät tämän esiintymisen mahdottomaksi. Asiassa tullaan hyökkäämään kovasti toisia vastaan, mutta sitä ei voi auttaa. Ja puhdistavathan myrskyt ilmaa. Sitäpäitse ei Suomi ole ainoa maa, jossa tästä kysymyksestä on riideltty. Ulkomailta on tapahtunut siten Ranskassa, Italiasta kuuluu myöskin samanlaisia kaikuja, Englannissa on sama kova riitä ja samoin Amerikassa. Niin on myöskin laita kylmäveri-

sissä pohjoismaissa Tanskassa ja Norjassa. Yksin Saksan tyyni, teoreettinen kansa pesi äsken Dresdenin edustajakokouksessa jokseenkin likaista pyykkiä.

Kun meillä nostettiin kysymys asiasta, huomautti Kansan Lehti, ettei siihen ole kotimaisia syitä. Samaa on sanottu pitkin matkaa kapitalistien taholta. Mutta toisaalta on väitetty, että syitä on kyllä.

Ja onhan niitä tietysti kotimaiseen menettelytapaan nähden yhtä hyvin, kuin työväenliikkeeseen yleensä. Sen voi osottaa taloudellisten seikkojen pohjalla. Osa työväestä elää mitä suurimmassa kurjuudessa, jopa esim. Helsingissä ilman ilmaa ja valoa. Tämä alin kerros saa synkän elämänkäsityksensä kurjuuden kouristuksista. Mutta sitte on ylöspäin koko joukko erilaisia taloudellisia asteita. Näistä luo jokainen omituisia yhteiskunnallisia katsantokantoja. Sen ohessa ilmenee paljon ristivaikutuksia, jotka taas tuovat uusia tunteita ja mielipiteitä. Toisella varallisuusasteella olevain mielipiteet vaikuttavat toisiin. Eläähän esim. työväen kermakerros sivistyksellisessä yhteydessä herrasluokan kanssa, tullen täten yläluokan myrkyttämäksi. Näin se omistaa itselleen toiset katsantokannat, kuin aivan alimmilla on. Ei siis ole kummallista, että syntyy erilaisia taistelutapojen vaatimuksia. Kun tästä on tultu meilläkin jo osittain selville, on alettu miettiä, miten sekasorrosta selvittäisiin ja voitaisiin luoda yhtäläinen menettelytapa.

Sanotaan, että se on turhaa, onhan meillä puolue. Mutta mikä on puolue? Kansan Lehti vihjaa, että kaikki, jotka hyväksyvät äänioikeuden, ovat muka sosiaalidemokraatteja. Mutta porvarilliset demokraatit hyväksyvät sen, eikä demokraatti ole vielä sosiaalidemokraatti. Jälkimäiset vaativat tuotantovälineitä yhteiskunnan omiksi, porvarilliset demokraatit taas kiven kovaan vastustavat

tuota. Jotkin yhteiset päämäärät oivät riitä luomaan puoluetta. Tanskan vapaamielisillä on ollut samoja päämääriä kuin sosialisteilla, samoin Norjan vasemmistolla ja sosiaalidemokraateilla. Mutta silti siellä on eri puolueet. Ranskan sosialistiryhmillä quesdisteillä ja jaurés-laisilla on aivan läheiset yhteiset päämäärät, mutta heidätkin eroittaa toisistaan eri menettelytapa. Vasta ainakin pääasiassa sama menettelytapa muodostaa puolueen.

Meilläkin on koetettu luoda yhteistä päämäärää. Puoluekokouksessa 1899 merkittiin joukko haluttavaa puoluepäämääräksi ja 1903 Forssassa lisättiin niitä suu-
restä. Nykyisin hyväksyvät niitä ainakin enemmistöt noin 15,000:sta puolueen jäsenestä. Siten on yhteisten päämääräin luomista täytetty. Mutta toinen puolueena olemisen edellytys, menettelytapa, on osaksi aivan luomatta. Osaksi sitä toki on. Meillä on puoluehallinto, kuten ainakin porvarillisilla. Sen toimittama „työväenpuhuja“ on yhteinen ja sen eri yhdistyksille lähettämät kiertokirjeet ylipäänsä samaa sisältäviä, vieläpä lähimain saman näköisiäkin *). Ohjelmaakin selitetään eräitä poikkeuksia lukuunottamatta jotakuinkin samansuuntaisesti kaikille.

Mutta muuten saa toiminnan yhtenäisyydestä surkeita kuvia. Mikkelin puolueosa ehdottaa yhtymistä suometarlaisiin. Sitä paheksuu Helsingin ruotsalainen työväki, joka haluaa yhtyä jumala tiesi minkälaisiin „framstegsmannoihin“. Tätä varmaankin paheksuvat suometarlaisiin rakastuneet mikkeliiläiset. Mikä tässä on puolue toimintaa? Sekö, että tahdotaan kopleia köyhälistöä

*) Kiertokirjeet jaetaan aina yhdistyksille painettuina, joten ne ovat sekä samaa näköä että sisältöä.

herrain vaalihommiin? Sitte tulevat hämeenlinnalaiset ja vaativat vaalilakkoa. Tosiasia siis on, että meillä ei ole poliitista työväenpuoluetta, vaan erimielisiä ryhmiä. Tamperelaiset vaativat, että tämä suloinen tila ansaitsee tunnustusta ja puolueen nimen.

Vaan tämä aste on voitettava. Meidän on luotava yhteinen menettelytapa, vaikka se käykin häiriöiden kautta. Kunnallisvaalit tarjoaisivat tilaisuuden yhteiseen toimintaan, mutta ne kiinnittävät huomion ainoastaan oman kaupungin vaalitoimiin. Tunteet eivät tule oleman samat kaikkialla. Siksi ne eivät kelpaa yhtenäistyttämään koko maan työväkeä. Siihen sopii paremmin valtiopäivät. Ne kiinnittävät puoleensa kaikkien huomion. Sen lisäksi sulkee valtiopäiväjärjestys yhtä tarkasti sekä kaupunki- että maalaistyöväestön äänioikeutta vaille, elleivät maistraatit riko perustuslakia. Tämä synnyttää jyrkän luokkarajan ja kiihoittaa etuoikeutettomat etuoikeutettuja vastaan. Silloin näkyy räikeästi, miten yläluokka asiat järjestää. Mikä tilaisuus olisi sopivampi puolueen luomiseen kuin valtiopäivät? Kun levisi huhu, että valtiopäivät tulevat, tein asiasta ehdotuksen Työmieheessä. Sen otti Kansan Lehti kylmästi vastaan ja sotkettiin se persoonalliseksi riidaksi, joten oli pakko jättää siitä kirjoittamisen. Pitkänäköinen puoluehallinto ei myöskään välittänyt ehdotuksesta.

Vasta sitte kun valtiopäiväkussumus julaistiin, päätti puoluehallinto kiireen kaupalla kutsua tämän edustajakokouksen luomaan toimintatapaa. Tämä herätti yhtenäistymisen vastustajissa levottomuutta. Kansan Lehti leimasi yrityksen nurkkakunnan työksi ja salakähmäisyydeksi. Se oli rumaa, edellytti, että olisi toimittu epärehellisesti. Koko kokous koetettiin saada köyhälistön silmissä epäiltäväksi. Vieläpä sanottiin menettelyä pa-

raatiksi. Ja lopuksi ehdoteltiin lakkoa edustajain valitsemisessa. Mutta kun kokous tuli, saavuttiin Turusta ja Tampereelta oikein miehissä tänne suojelemaan porvaristoa työläisten uhkaamalta vaalilakolta. Puoluetoverit siis ehdottavat omaa puoluetta vastaan sen pahan, mistä tahtovat suojella porvareja. Eikö ole totta? (huutoja on! ei!). Siis herrojen menettelyä!

Jos ottaa asian oikein työväen kannalta, eivät turkulaiset ja tamperelaiset voi meitä edes ymmärtää. He arvelevat: miksi ei työmiehillä ole oikeus pyrkiä herrojen joukkoon. Työväenliikkeen kermakerroksella on esteettisiä, kauneushaluisia tunteita, jotka johtavat haluamaan komeita asuntoja, puhtaita kauluksia, kantasormuksia ja valkoisia liivejä. Tulee päästä lähenemään sinnepäin, puristamaan vaikkapa kauppaneuvoksen kämmentä.

Mutta miten päästä työmiehenä herrain valtuusmieheksi tai valtiopäivämieheksi? E erityisen neronko avulla? Ei. Nero siinä ei auta. Helsingin työväestö koetti aikoinaan valtuustoon perin nerokasta miestä, tehtailija Wrightiä, useat vuodet, mutta turhaan. Nerokkuus työväenasian ajamisessa on päinvastoin haittana herraslaitoksiin pääsemiselle. Miten sitte entiset ja nykyiset työväen kermakerrokset pääsevät esim. valtuustoihin? Kaikki lentolystiset eivät sallisi ilmaistavan vaikuttimia suurille köyhälistöjoukoille sentähden, että vaikuttimet ovat juuri köyhälistössä. Yhteiskunnallinen kurjuus synnyttää köyhälistössä parempaan asemaan pääsemiskiihkon ja saa sen liittymään yhteen. Mutta kun työväenpuolue paisuu, tulee yläluokalle hätä. He ryhtyvät estämään näitä pyrintöjä, koska ne vähentäisivät omistavain luokkain etuja. Estäminen voi tapahtua kahdella tavalla. He joko koettavat vahvistaa omaa asemaansa tai heikontaa työväen leiriä. Edellistä koetetaan

saavuttaa siten, että vähennetään keskinäisen eripuraisuuden syitä. Sitä tarkoitti ääniasteikon alentaminen rajattomasta 25, jopa paikoin 10 ääneen. Senaatin ehdotus äänioikeusasiassa koettaa tehdä anastajaryhmän vielä enemmän yksimieliseksi. Muitakin vahvistuskeinoja voisi luetella vielä pitkältä.

Työväenleirin heikontaminen taas on erittäin ove-
laa. Anastajaryhmät ovat heikontamistapoja löytääkseen käyttäneet sanomalehtimiehiä, tohtoreita, professoreita, tieteitä, taiteita ja uskontoa apunaan. Sen ohessa he koettavat hyvittelemällä heikontaa työväkeä. Sentähden pääsevät „työväenmiehet“ herroihin. Herroihin pääsemisen ehtona on siis työväenliikkeen olemassa-olo.

Tämmöistä lähentymistä voi meillä huomata hyvin aikaisesta, jo ennen kuin järjestyneitä oli. Herrat olivat nähneet työväenliikettä ulkomailla. Ja heti kun meillä alkoi työväestö herätä, riensivät he sitä heikontamaan. Sitä varten perustivat he Helsingin työväenyhdistyksen. Sen ohjelmana oli korottaa ja vahvistaa työväenluokkaa, kaikin tavoin edistämällä säästäväisyyttä, sopua ja säännöllisyyttä. Sen tuli säilyttää hyviä välejä työnantajain ja työntekijäin kesken. Ilmestyipä oma sanomalehtikin, „Työmies“, Suomettaren liepeissä. Päälehdessä arvos-
teltiin asioita koettaen saada työväki tyytymään osaansa. Samoin ruotsalaisella taholla.

Työväkeä koetettiin myöskin saada rakastamaan säätylaitosta ja hallitusta. Ja siinä onnistuttiin. Työväki oli niin ystävydessä niiden kanssa, ettei äänioikeusasian ajamisesta tullut mitään. Tampereen ja Helsingin työväenyhdistykset olivat kerran mitä parhaissa väleissä. Tampere esitti äänioikeusvaatimuksen, että työväkikin saisi äänivallan porvarissäätyyn. Sen hyväksyi Helsingin työväenyhdistys. Mutta silloin vaadittiin Oulussa

„ääni ja mies“. Se oli helsinkiläisten mielestä vallan kauheaa, liian jyrkkä vaatimus. Lähetettiinpä oikein viisimiehininen työläislähetystökin Helsingin ensimmäisen valtiopäivämiehen luo ilmoittamaan, että se vaatimus oli liian jyrkkä, ja tekemään selkoa Helsingin työväenyhdistyksen kannasta.

Vielä 1890 vedettiin työväestöä nenästä yhtä häpeällisesti. Silloin asetti Helsingin työväenyhdistys heraslautakunnan arvostelemaan, oliko työväenyhdistyksen hapuileva ehdotus ääniasteikon alentamiseksi mahdollinen ja sopiva. Valiokuntaan valittiin viikinkileiristä 2 ja suomenmielisistä 2, toinen niistä Suomettaren päätoimittaja. Suometarilaisten mielipide hyväksyttiin Helsingin työväenyhdistyksessä vielä 1894, jolloin yhdistys tahtoi — kymmenen äänen asteikkoa! Täten oli lähentelemisellä saatu osa työväkeä pimitetyksi. Työväenyhdistystä käytettiin vastustamaan ääniasteikon poistamista. Mutta ammattiyhdistyksissä ja yhdistyksen ulkopuolella olevissa oli jo toiset mielipiteet heränneet. Nämä jarruttivat tyhmine mielipiteineen niin, että kun Helsingin työväenyhdistys hyväksyi 10 ääntä, vaati työväen yleinen kokous 1 ääntä.

Suomettaren vaikutus työväenliikkeeseen jatkui aina Tampereen kokoukseen saakka. Vielä sielläkin koetettiin työväkeä pettää. Meurman imarteli sitä alustuksessaan, mutta ponnet olivat päinvastaiset. Samoin tohtori Grotenfelt, jonka mielestä äänioikeuden erottaminen verotuksesta veisi kysymyksen liian laajalle. Ronimus, Joensuuun työväen edustaja, vertasi kansanvaltaa hurjaan orhiiseen, joka potkii ja piehtaroi ja jota ei ole helppo saada talliin takaisin, jos se sieltä kerran on tuotu ulos!

Tampereen kokouksesta alkaa vapaamielisten kalastusaika. He ovat tappelevinaan vanhoillisia vastaan, mutta

tavoittelivat toisia tarkoitusperiä. Heidän täytyi kuitenkin tyytyä yhteen ääneen. Mutta he keksivät toisia keinoja. Äänioikeutta ei saanut myöntää sotamiehille, palvelusväelle eikä niille, jotka eivät maksa kaupungeissa veroa 400:sta ja maalla 200:sta markasta. Työväki tahtoi tehdä työväen köyhimmät kerrokset äänioikeudettomiksi. Siten koettivat vapaamieliset vetää työväkeä nenästä. Kävisi pitkäksi luetella kaikkia heidän tätä tarkoittavia yrityksiään. Turun edustajakokouksessa se vihdoinkin lakkasi. Työväki pääsi jotenkin vapaaksi sekä vanhoillisista, että vapaamielisistä. Silloin alkoi työväenliike paisua valtavaksi. Puolue tuli peljättäväksi. Herraskaiset vetäytyivät siitä pois. Ja kun he näkivät, etteivät voi viekottelulla pitää työväkeä kahleissaan, koettivat he väkipakkoa. Näiden kaikkien yritysten luetteleminen täällä on tarpeetonta. Ja kun ei tämäkään onnistunut tuli heille päänvaivaa uusien jarrujen keksimisestä. Paras oli heistä se, että alettiin kalastella työväen riveistä miehiä. He kelpasivat vaikkapa toimittajiksi. Huotari vietiin suometarlaiseen lehteen, j. n. e.

Loistokohtana tässä menettelyssä on kuitenkin miesten valitseminen valtuustoon. Sillä on kahdenlainen tarkoitus. Ensiksikin koetetaan siten kesyttää työväkeä, että lakkaisivat räyhäämästä herroja vastaan. Mäkelä sanoi aikoinaan, ettei noihin herraslaitoksiin saisi lähettää muita kuin sellaisia, joista ei enään ole hyötyä puolueelle. Sellaiset menkööt sinne. Ja psykologinen tosiasia onkin, etteivät herraskaisten valitsemat työväenmiehet voi tarmolla ajaa asiaamme valtuustoissa. Heidänhän tulee olla kiitollisia porvareille „valtuusmies“ arvostaan. Perttilän esim. tulee olla kiitollinen Frenckelille, kun se ohjasi häntä kuten ohjaa raipalla he-

vostaan (naurua). Kuinka „työväenedustajat“ voisivat olla ylpeitä niille, jotka ovat heidät valtuustoihin vie-neet? Pitäisihän heidän silloin olla aivan paatuneita! Varsinkin kun porvarillisten huoneetkin kuuluvat avau-tuvan näille työmiesvaltuusherroille. Täytyyhän heidän toki osata käyttäytyä hienosti. Seuraus on, ettei esim. kunnallisäänioikeutta ole tarmolla ajettu. Ei siitä ole räyhännyt muut kuin Työmies, ja sekin lienee tuntunut vähän nololta muista (naurua).

Työmiesvaltuusherroista ei ole puolucelle mitään hyötyä, vaan päinvastoin monenlaista vahinkoa. Paitse sitä, että se kesyttää yksilöitä kilteiksi, on siitä seurauk-sena puoluetointa hillitsevä tunnelmavaikutus. Työväes-tön osia saatetaan uskomaan, että heillä muka on „edus-tajia“ valtuustossa. Ja valtuustotkin ovat siksi viisaita, että myöntävät silloin tällöin jotakin arvotonta työväelle. Täten himmenee työväestön ja porvarikunnan välinen luokkaraja.

Toinen vahinko valtuusmieshumpuukista on, että se hajottaa. Mehän voimme jo yhtyä minkä maamme puolueen kanssa tahansa. Tampereella esim. päättävät työväendiplomaatit eräänä vuonna yhtyä suometarlaisiin. Niiden kanssa tulee siis olla ystäviä ja puskea vihaa ruotsinmielisiä vastaan. Mutta toisena vuonna ovat joh-tajat nähneet viisaaksi vaihtaa osia. Työväki taipuu ja silloin on entisten vihollisten kanssa ryhdyttävä taiste-luun suometarlaisia vastaan. Tämä köyhälistön tunteilla leikkiminen on vaarallista. (oikein!) Köyhälistö, joka tuntee ebjästi ja kokonaisesti, ei voi olla loukkautumatta tuollaisesta poliitillisesta keinottelusta. He vierovat me-nettelyä ja saavat vastenmielisyyden koko järjestöä vas-taan. Niinpä osottaa tilasto, että Tampereella oli 1902 yhdistyksessä jäseniä 629, mutta seuraavana vuonna

495. Eiköhän se liene keinottelun seuraus? (on! ei ole!) Kurja politiikka lienee syynä siihenkin, ettei siellä, suurimmassa tehdaskaupungissa, saada tehdastyöväestöä liittymään järjestöön!

Vielä on tarkoittamastani menettelystä kolmaskin vaara. Köyhälistö saadaan siten vieromaan meidän miehiä. Kovaosaisissa elää herrasviha ja iva, jonka esineenä ovat ylöspäin kiipeämään yrittävät. Ja jos yhdistykset edistävät tätä kiipeämistä, aletaan vieroä niitä. Tämä on vahinko, sillä meidän pitäisi panna pääpaino juuri köyhälistön yhdyttämiseksi järjestöön. Veli Vatanen, joka kulkien ympäri maan tekee juuri tätä työtä, tekee puolueellemme suuremman palveluksen, kuin kaikki työmiehvaltuusherramme yhteensä. (oikein! ei!)

Yhtyminen saattaa sitäpäitse joskus olla kerrassaan häpeäksi työväelle. Helsingin viime valtuusmiesvaaleissa tahtoivat herraskaiset työväenpuoluelaiset äänestämään kokoomislistaa. Heidän moraalinsa salli yhtyä porvarillisten kanssa, vaikka listalla oli kirjaltajain lakon aikuinen lakonrikkaja, ja eräs Helsingin raitiotieyhtiön johtokunnan jäsen, joka sittemmin, kun lakko puhkesi, kielsi 5 markan palkankorotuksen kuussa, eikä sallinut raitiotieläisten kuulua yhdistykseensä. Jos olisi mokomaa listaa äänestetty, niin rehelliset ja parhaimmat työmiehet varmaan häpeäisivät avata yhdistyksemme ovea. Sillä pohjakerrokset tuntevat oikeammin, kuin herraskaisia lähenneet. Heidän moraalinsa on sellainen, että nytkin istuvat täällä kokouksessa. Vieläpä eräs Kumenius, joka silloin kulki herraskaisten kokouksissa, kalastaakseen sitte heille työväestön ääniä. Tällainen moraalinen on raptioli, josta oikein tuntevien tulee päästä pois.

Yhtymispelistä on myöskin seurauksena herraslaitoksiin joutuneiden luonteen turmeltuminen. Heidän tulee

suosion säilyttämiseksi koettaa tehdä palveluksia kummallekin puolelle. Siten kävi ranskalaisen sosialisti Millerandin, joka ministerinä teki useita tekoja työväkeä vastaan miellyttääkseen porvareja. Samoin on käynyt muualla.

Suomessakin tapaa vastustajien kanssa yhtymisen horjuttamia mieliä. Forssan puoluekokouksessa luokkakehitystä hylkäävä Yrjö Mäkelin pyrkii nyt jo vuoden päästä samojen luokkalakien avulla valtiopäiville, siis taistelee itseänsä vastaan. Sellaisia kautsukkiluonteita liittymisen synnyttää. Ja kun oi nälkäisiä voida ajankäytön lähentää kylläisiin oikeilla keinoilla, käytetään huonoja. Ulkomaiden työväen miehistä, joiden nimiä ja valokuvia meilläkin jonkun verran tunnetaan, muodostetaan jumaloittuja suuruuksia, joiden ansiona muka on ulkomaiden työväenliikkeen suurenmoisuus. Ja heidän mielipiteitään tahdotaan uskottaa köyhälistölle jumalallisenä totuutena. Niinpä sanoi Kansan Lehti äsken, kun oli kysymys työväenpuoluealaisten lähettämisestä valtiopäiville vastustajain valitsemana: „Olemme koettaneet syventyä tähän kysymykseen tutustumalla useain, kautta maailman tunnustettujen sosialistien menettely- ja ajatustapaan, mutta — lieneekö syy puuttuvissa pohjatiedoissa — emme ole onnistuneet löytämään mistään pätevää perustukea sille opille, jota sanomalehti „Työmies“ ja sen vaikutuksesta muutamat työväenyhdistykset edustavat. Mitä esim. tulee sellaisiin sosialisteihin, kun A. Bebel ja V. Liebknecht, joiden puhtaalle opille ja terävälle harkitsemiskyvylle on jo pitkät ajat annettu jakamatonta tunnustusta, niin ovat he jyrkimmilläänkin ollessaan tunnustaneet valtiopäiväsalin parhaaksi agitatsionipaiheeksi sentähden, että siellä on voitu puhua vallanpitäjille suoraa kieltä. Ja jotta tämä tehoisa agitatsioni kä-

visi mahdolliseksi, ei Saksan sosiaalidemokraattinen puolue ole aikoinaan kammoksunut yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa.“

Tällä lailla sitä selitetään. Tahdotaan työväeltä saada jakamaton tunnustus ja luottamus noiden henkilöiden mielipiteisiin. Tosia-asia kuitenkin on, että sitä ei ole heille „pitkät ajat“ annettu, vaan on heitä vastaan ollut ainakin porvaristo ja nykyisin omassa leirissä bernsteiniläiset. Yrjö Mäkelin tahtoo vielä väittää, että Liebknecht olisi jyrkimmilläänkin ollessaan tunnustanut valtiopäivät parhaaksi agitatsioonipaikaksi ja ollut samalla kannalla, kuin nyt Kansan Lehti. Minulla on täällä eräs punakantinen kirja, jossa Liebknecht itse puhuu vallan toista (Lukee kohtia eräästä L:n esitelmästä v:lta 1869). Siis Liebknechtin mielipide on, kuten kuulette, ettei puhumisella voi vaikuttaa suoranaisesti lainsäädäntöön, ettei valtiopäiviä voi kääntää, ettei sieltä voi lausua joukoille totuuksia, joita ei voisi paremmin levittää muuten. — Valtiopäivillä puhuminen on siis Liebknechtin mielestä merkityksetöntä, ja sellainen puhuminen on hullujen huvia. — Se, mitä Kansan Lehdessä sanottiin Liebknechtistä, on siis Yrjö Mäkelinin suuri valhe.

Yrjö Mäkelin on myöskin verrannut vaaleihin osanottoa Saksassa meidän vaaleihin. Mutta Saksan valtiopäivävaalit eivät sovi verrattaviksi meidän oloihin, sillä siellä voi työväki itse valita edustajansa. Sensijaan sopii Preussin maapäiviä verrata meidän valtiopäiviumme, sillä siellä on voimassa luokkavaalit. Jo Bismark leimasi Preussin vaaliolot mitä kurjimmiksi. Sillä Preussissa eivät voi köyhät valita edustajia paremmin kuin Suomessakaan. Näiden vaalien suhteen päätti Saksan sosiaalidemokraattinen puolue v. 1893, että puoluetoverien on velvollisuus pysyä erillään kaikesta osanotosta, koska

yhteistoiminta vihollisten puolueitten kanssa johtaa moraalin turmeltumiseen ja on kaikkia tähän asti huomioonotettuja vaaliperiaatteita vastaan. Vuonna 1897 myönnettiin paikallisille puolueosille osanotto vaaleihin, mutta he eivät saa tehdä kompromisseja eikä vaaliliittoja. Siis ei yhtyä edes vapaamielisiin, vaan asettaa ainoastaan sosiaalidemokraattisia edusmiehiä. Seuraavana vuonna tehdyssä päätöksessä sallittiin työväen kannattaa sellaisia porvarillisia ehdokkaita, jotka sitoutuvat kannattamaan yleistä, yhtäläistä ja välitöntä vaalioikeutta Preussin maapäiville. Tämä kanta vastaa siis jotenkin meidän kantaamme. Ja kun Yrjö Mäkelin on käyttänyt juuri Saksan sosiaalidemokraatteja meidän samanlaisia pyrkimyksiämme vastaan, on hän joko tieten tai tietämättä harjoittanut hirvittävää suomalaisen työväestön pettämistä.

Luen tästä vielä pari Liebknechtin lausetta: Hän kirjoittaa m. m.: Islami oli niin kauan voittamaton, kun se ei ryhtynyt kompromisseihin, mutta sen jälkeen se kadotti voimansa. Edelleen sanoo hän: sosialismi ei voi valloittaa maailmaa, jos se lakkaa olemasta oma itsensä. — Tämä on jyrkkää luokkatietoisuutta, joka kieltää kaiken yhtymisen muiden puolueiden kanssa. Paljon olisi samanlaista saatavissa, vaikka en ehdi nyt sitä teille lukemaan. Samaan suuntaan kävivät mielipiteet Amsterdamin kansainvälisessä kongressissa ja yhtä jyrkkiä ne ovat olleet muualla. Niitä kannattamassa on miljoonia työläisiä, jotka ovat sydämellisesti vakuutettuja siitä, että he niiden avulla voivat parhaiten edistää omaansa ja koko maailman köyhälistön asiaa. Monet heistä ovat tämän asian tähden paljon uhranneet ja paljon kärsineet. Mutta nyt nousee meillä Suomessa mies, Yrjö Mäkelin, joka työväen lehdessä kirjoittaa tällaisia mielipiteitä kannattavista: „He saavat suoda anteeksi, jos me ilman

pitempiä perusteluja sanomme, että mokomat periaatteen miehet olisi saatettava jonkun sellaisen lääkärin luo, joka on ottanut erikoisalakseen erilaatuisten mielisairausilmausten tutkimisen.“ Hän siis julistaa miljoonia työväenmiehiä hulluiksi.

Näin tekee tuo kerskaileva sosiaalidemokraatti. Onko kuultu hirvittävämmällä ja inhottavammalla tavalla häväistävän köyhälistöä ja sen aseman parantamista haluavia? Ajatelkaa, jos tuollainen lause alkaisi kiertää ulkomaiden työväenlehdissä. Kaikki sanoisivat, että heitä on Suomessa mitä katkerimmalla tavalla häväisty.

Kun työväen palkkaama työväenlehden toimittaja kilpailee porvarilehtien kanssa työväenliikkeen häväisemisessä, niin se on surkeaa. Eivät vastustajammekaan syytä moisia solvauksia, ellei oteta lukuun kaikkein kurjimpia mätälehtiä. Tuskin edes Reeni Roine lienee vetänyt vertoja Mäkelinille. Jos Mäkelinin esimerkki saisi seuraajia, niin porvarilehtien häväistyskirjoittajilta vähenisi työ ja heille tulisi huono vuosi. He voisivat sanoa kuin Shakespearen narri kuningas Learille: jos kuninkaat rupeavat narreiksi, tulee narreille huono vuosi.

Oloista, jotka voisivat johtaa tällaiseen moraalinturmeltumiseen, on tehtävä loppu. On poistettava syyt, jotka tekevät eri työväenkerroksia vihamielisiksi toisilensa. Tässä on luotava liikkeelle uusi, luja pohja: lähdeittävä alimpain kerrosten luo, joita ei yläluokka vielä ole ehtinyt myrkyttää. Heidät on järjestettävä ja luotava siten vankka voima, jolla vasta voidaan saavuttaa tuloksia. Ennen niitä ei saavuteta. Täten on työväki saatava niin voimakkaaksi kuin Oulujoki, kun se luo jäitään. Silloin yläluokka vasta voidaan pakottaa myönnetyksiin. (vilkasta hyväksymistä.)

E. Salin: Olipa veli Valppaalla alustus, vaikka ei sanonut olevan. Mutta niin hyvä kuin se olikin, ei se sisältänyt kaikkia niitä seikkoja, mitä minä olisin suonut käsiteltäviksi.

Valppaan alustus oli jonkunmoinen historiikki samalla kun se käsitteli menettelytapaa ulospäin. Mutta meillä on myös sisäinen taktiikka, ja se on tärkeämpi, kuin taktiikka ulospäin. Se jäi Valppaalta tykkänään koskettelematta.

Kuitenkin on juuri tämä sisäinen menettelytapa antanut paljon aihetta tyytymättömyyteen. Ellei siinä tulla kaikin puolin selville, herää epäluottamus niissä, jotka eivät jaksaa uskoa, että asiamme on suurempi kuin yksilöt. Niinpä olisi määrättävä tarkemmin puolueen menettely kunnallisissa asioissa. Valppaan kanta siinä ei ole hyväksyttävä. Kyllähän sille huudetaan „hyvä“ täällä, kun Valpas sen hyvin esitti, mutta ei se sittenkään ole oikea eikä paras. Sitäpäitse kaivataan käytännöllisiä ohjeita, joita voidaan sovittaa kullakin paikkakunnalla. Jos asia jää teorian varaan, unhottuu se heti, kun täältä mennään kotiin, ja syntyy hajaannus. Käytännölliset menettelytapaa koskevat määräykset taas voivat pitää meitä kokonaisuutena silloinkin, kun emme ole koko voimalla pitämässä puoluetta koossa.

Paha vika, joka puolueemme menettelyä haittaa, on se, ettei puolue tottele puoluehallintoa, vaikka on sen itse valinnut. Puoluehallintoa kuulee eräissä asioissa syytettävän leväperäisyydestä ja toimettomuudesta. Mutta sitä tehdessä ei huomata, ettei itse täytetä sen määräyksiä. Viime kevänä esim. määräsi puoluehallinto, miten kävelyretket on pantava toimeen. Sanottiin nimenomaan, että niistä on viranomaisille ainoastaan ilmoitettava. Tätä toteltiin kuitenkin ainoastaan muutamilla paikkakunnilla.

Määräystä pidettiin vähäpätöisenä, arveltiin, että on sama, kuinka siinä menetellään. Ainoastaan osa yhdistyksiä otti sen todesta. Ja mihin vaaraan joutuivat ne silloin, kun ei heidän takanaan ole koko maan työväestö? Mikä arvo on sellaisella puolueella, joka ei voi näinkään pienessä asiassa olla yksimielinen? Puolue tietysti karsii siitä, kun vastustajat näkevät, minkälaisia raukkoja olemme. Silloin sensorit ja poliisit oikein uskaltavat meitä ahdistaa. Ja tuollainen menettely yhdistysten taholta lamauttaa, jos mikään, puoluehallintoa. On viime aikoina kysytty, miksei puoluehallinto ole ryhtynyt mihinkään toimiin sen johdosta, että useat toverit ovat joutuneet vankiloihin. Miten puoluehallinto voi ryhtyä tällaiseen asiaan tietäessään, minkälainen puolue sillä on takana? Ainoa tulos olisi, että siten uhrattaisiin lisäksi muutamia kymmeniä, jotka olisivat niin rohkeita, että tottelisivat puoluehallintoa. Ehkäpä siitä asiain näin ollen voisi nuljahtaa pahimmassa tapauksessa koko puolue. — Jos siis uskotaan oppia, jota alituisen on saarnattu, että yksimielisyydellä voitetaan, niin pitäisi sitä toki näkyä näin pienissä asioissa. Ja jos yksimielisyyttä on, rohkenee puoluehallinto jotakin tehdä, kun se tietää voivansa luottaa puolueeseen. Nyt en ihmettele, että puoluehallinto ei voi sanottavia. Se on pakosta, sillä itse puolue on velto.

Menettelytavasta puhuessani täytyy minun pakostakin kajota persoonallisuuksiin. Asia koskee eräitä lehtiemme toimituksissa vallitsevia arkoja puolia, joita aion paljastaa. Tähän ryhtyessäni minua todellakin hieman pelottaa. Siinä joutuu sellaiseen asemaan, että aristaa tehdä hyökkäystä. Jos saisin suullani puolustantua, en pelkäisi, mutta sitä en voi tehdä sen joukon edessä, jota lehtiemme toimittajat hallitsevat, ja kynällä en sii-

hen kykene. Teidän auktoriteettinne, hyvät herrat toimittajat, ei kuitenkaan ole teidän oma ansionne, vaan se johtuu kansan tuhmudesta, sillä papit ovat kautta aikojen opettaneet katekismuksen opetuksellaan kansaa luottamaan painettuun sanaan. Siten he ovat luoneet teille kiitollisen aseman, johon pelottaa kajota. En ole tehnyt sitä tähän asti, vaan nyt täytyy jo pakostakin karaista itsensä (naurua).

Minun täytyy sanoa toimittaja Valppaalle, että on kelpaamatonta ja puoluetta vahingoittavaa, kun eivät no puoluetoverit, jotka ovat olleet mukana enemmän aikaa kuin herra Valpas, ja toimineet tarmolla puolueen hyväksi, saavuttaen sen kannatuksen, saa julkaista kirjoituksiaan Työmieheessä, vaikka he itse vastaavat kirjoituksistaan ja panevat nimensä alle. Tämä Valppaan harjoittama puoluetoverien mielipiteitten sensuroiminen on hävyttömämpää, kuin se virallinen sensuroiminen, josta toimitus on aina valmis vaikeroimaan. (hyväksymistä. Valpas huutaa: esimerkkejä!) Kyllä niitä on. Viipurin kokouksen edellä pidin tärkeänä lausua mielipiteeni siellä esilletulevista kysymyksistä ja saada aikaan keskustelua niistä. Kirjoitin Työmieheen, en muista enää, millä otsakkeella. Valpas pyyhki pois tärkeän ammattijärjestöä koskevan osan siitä ja muutti rubriikin. Minä kirosin ja hartaasti hänen menettelyään, mutta nielin sen. Jonkun päivän kuluttua kysyivät muutamat puoluetoverit, onko se Salin tullut hulluksi, niin epäloogiliselta näytti Valppaan repostelema kirjoitukseni (naurua). Päätin, etten anna itseäni nolata noin, sillä jos Valpas vielä teke samoin, luulee koko puolue minua hulluksi. Mutta kuinka kävikään? Satuain noin vuosi sitte olemaan täällä Helsingissä. Valpas tapasi minut ja ilmoitti, että Työmies ilmestyy huomenna ensi kerran

7-palstaisena, joten minunkin tulisi laittaa siihen kirjoitus ennen k:lo 4. Minä on ollut kirjoitustuulella, mutta kirjoitin kumminkin, onnittelin lehteä sen johdosta, että se oli päässyt jo näin pitkälle. Eihän kirjoituksessa oikeastaan ollut mitään, mutta on pystynyt parempaan enkä tahtonut kieltäytyä. Valpas nähtävästi tahtoi minua silloinkin nolata. Hän muutti kirjoitukseni nimen sellaiseksi, ettei kukaan tullut enään kysymäänkään, olenko minä hullu, vaan jokainen piti sen päivän selvänä (naurua). Sen jälkeen en ole enään uskaltanut Työmieheen kirjoittaa. Kun sitte Työmies ennen tätä kokousta pyysi minua kirjoittamaan, ja vähän sen jälkeen Kansan Lehti, kirjoitin kyllä artikkelin: „Tapelkaa pojat“, mutta en uskaltanut sitä lähettää kumpaankaan lehteen. Ja siihen olikin syytä, sillä jos olisin lähettänyt sen Helsinkiin, olisi Kansan Lehti leimannut minut helsinkiläiseksi, jos taas Tampereelle, olisi Valpas syyttänyt minua „turmeltu-neeksi“ tampereläiseksi.

Tämä riittääköön omista kokemuksistani. Samoin on käynyt toisille Työmieheen kirjoittajille (Valpas: kenelle?) Hyvin monelle, esim. Seth Heikkilälle, nykyiselle Länsisuomen Työmiehen toimittajalle. Hän koetti parastaan kirjoituksissaan, mutta Valpas työnsi paperikoriin. Ei edes lähettänyt käsikirjoitusta takaisin, vaikka sitä häneltä pyydettiin. Sitäpaitse voisi luetella jos kuin pitkälti muita, jotka ovat samaa valittaneet. Kaikkia lähetettyjä kirjoituksia ei tietysti voida julkaista, enkä niistä puhukkaan. Puhun vain tunnetuista. Sellaisena voin vielä mainita esim. nimimerkki K:n. Hänen kirjoituksissaan ei kyllä kaikisti ollut suuresti asiaa, vaan lueskeltiin niitä kumminkin. Ei häntä olisi tarvinnut kohdella niin kovakouraisesti, että hän on lakannut tykkänään kirjoittamasta Työmieheen.

Luulen, että täällä kokouksessakin on paljon, joille Valpas on tehnyt samoin. Sellainen ei kelpaa. Valpaaan menettely on tässä suhteessa sikamaista, se minun täytyy sanoa, vaikka en olekaan yhtä mieltä niiden syytösten suhteen, joita turkulaiset ja tamperelaiset ovat häntä vastaan tehtet, kun en tiedä, minkä verran niissä on perää (hyväksymistä).

F. E. Pettersson: Täällä on löylytetty „porvarillisia lähenteleviä“ edustajaraukkoja kaupunkien valtuustoissa. Tänään on Helsingin valtuustolla kokous, jossa päätetään m. m. työväenyhdistyksen tontin anomus. Tulkaa nyt sinne kuuntelemaan näytetuntia, sinne on kaikilla vapaa pääsy.

E. Valpas: En tiedä, viitsinkö ollenkaan vastata niihin syytöksiin, joita täällä on tehty minua ja Työmiestä vastaan. Eivät ne ainakaan saa minua punastumaan. Jokinen on parjaushalussa soimannut Työmiehen toimittajia laiskottelemisesta. Siellä on kolme toimittajaa. Minä olen väliin toimittanut lehteä parikin viikkoa aivan yksin, joten ei syytös satu minuun. Olen tehnyt työtä ainakin sen palkan edestä, jonka saan, ja enemmänkin. Jos Työmiehen toimittajille maksettaisiin porvarillisten lehtien taksan mukaan, saisitte maksaa toimituksesta ainakin kaksi sen vertaa kuin nyt. Minä olen koettanut järjestää toimituksen mahdollisimman halvaksi.

Toimitusvoimat eivät myöskään ole suuret. Se näkyy jo toimittajain vaihtelemisesta. He pilaavat liialla työllä hermonsa ja lähtevät pois. Jos toimitusvoimia verrataan porvarillisten lehtien toimituksiin, eivät ne ole suuret, vaan päinvastoin liian pienet. Sinne tarvittaisiin lisää ja olisi jo otettukin, vaan ei ole ketä saisi. Aioin tämän kokouksen aikana keskustella asiasta joi-

denkin kanssa. — Voi olla mahdollista, että joitakin olisi pantava pois. Mutta hankkikaa ensin toisia tilalle. Ja ennen kaikkia tulkaa lehden osakkaiden kokoukseen päättämään tästä asiasta. Tällä kokouksella ei ole mitään päättämistä. Kyllä osakeyhtiö pitää asiasta huolen.

Salin syyttää minua kirjoitusten pyyhkimisestä ja hylkäämisestä. Siitäkään ei ole täällä oikea paikka keskustella. Lykättäköön asia tutkijalautakunnalle, se voi ne selvittää. Nimimerkki K:n suhteen voin mainita, että hänestä on kerran ollut jo kysymys lehden johtokunnassa. Hän kirjoitti valtiollisista kysymyksistä kirjoituksia, joita ei voida panna lehteen. Sentähden hän kyllästyi ja suuttui myöskin siitä, että hänelle maksettiin liian pieni palkkio, keskimäärin noin 7 penniä senttimetriltä. Hän kirjoitti sen johdosta hävyttömiä kirjoituksia toimitukselle. Minä vastasin hänelle siivosti, että me emme voi maksaa, jonka tähden hän odottakoon siksi, kunnes voimme. — Heikkilän kirjoitus taas käsitteli sosiaalidemokraattista puoluetta Suomessa. Ennen kirjoituksen saapumista olimme jo saaneet määräyksen, ettei saa sosiaalidemokraattisesta puolueesta puhua. Siten emme voineet kirjoituksia julaista. Ne olivat hyviä, ja luullen, että väljempikin aika tulee, säilytin ne julaistaviksi. Ne olivat naulassa joutuneet ulkomaiden oloja koskoviin paperien joukkoon, joten niitä ei löytynyt, ja luulin ne lähetetyn jo takaisin.

Salinia itseään koskevat seikat ovat vähäpätöisiä. Viipurin kokouksessa esilletulevia kysymyksiä koskevasta kirjoituksesta pyyhin pois ammattijärjestöä koskevan osan, koska siitä olisi voinut aiheutua persoonallisia riitoja. Ehkä pyyhkiminen tuli tehdyksi työn kiireessä onnettomasti, antaen siten Salinille aihetta moitteisiin. — Kun muutin Salinin toisen kirjoituksen otsak-

keen muotoon „Eetu Salin onnittelee“, en suinkaan tehnyt sitä nolatakseni häntä, vaan tehdäkseni lehdelle reklaamia.

Mitä tulee muihin karsimisiin, on niitä mahdoton täällä selvitellä. Asian voi alistaa lautakunnan tutkittavaksi, sillä siitä tulee pitkiä juttuja, joita en voi näin yht'äkkiä muistaa. Vaaditaan, että lehden suhteen pitäisi antaa kaikille puolueen suuruuksille vapaat kädet. Mutta se ei käy. — Meidän on huomattava myöskin nykyinen sensuuri, joka vaikuttaa, että olemme hankalassa asemassa. Meidän täytyy olla varovaisia ja karsia. Myöskin saapuu kirjoituksia niin paljon, ettei kellekään saa tilaa. Senkin tähden on pakko jättää niitä pois.

Minä tulen kaikissa tapauksissa jatkamaan samaan suuntaan kuin ennenkin. Jos ette sitä hyväksy, niin erottakaa minut.

Tähän loppuivat iltapäivän istunnot.

Kolmas kokouspäivä.

Aamupäivän keskustelut Syyskuun 28 p:nä.

Kokous alkoi k:lo $1/2$ 9 aamulla. Puhetta johti K. F. Hellsten. Kokoukselle luettiin seuraavat sähkösanomat:

Viipuri:

Menestystä köyhälistön vapauden taistelulle

Hilja Pärssinen.

Riihimäki:

Toivomme siunausta jalolle työllenne Suomen köyhälistön hyväksi

Joukko aatoveljiä Riihimäellä.

Valtiopäivä- ja menettelytapavaliokuntien yhteisen mietinnön esitti kokoukselle suullisesti

E. Salin: Menettelytapa ja valtiopäivävaliokunta kokoontuivat eilen illalla yhteiseen neuvotteluun käsittelemään kysymystä puolueen suhteista valtiopäiviin. Siellä koetettiin parhaan mukaan etsiä yhteensovitusta eri suuntien välillä. Näitä eri suuntia on kokouksessa esiytynyt kolme, nimittäin seuraavat:

1. Oulun, Vaasan, Tampereen, Turun, Mikkelin ja ehkäpä muidenkin paikkakuntain edustajat tahtovat ottaa osaa vaaloihin valtapuolueiden kanssa, jos nämä ottavat jonkun työväenpuoluelaisen listalleen.

2. Voimakkaimpana on kokouksessa esiytynyt se katsantokanta, että puolue yhtyy vaaliliittoon ainoastaan sellaisen puolueen kanssa, joka hyväksyy vaatimuksenaan yleisen, yhtäläisen ja välittömään äänioikeuden porvaris- ja talonpoikaissäätöyn — ovatpa muutamat vaatineet yhtymisen ehdoksi koko ohjelman hyväksymisen. —

3:s katsantokanta on se, jonka huomatuin edustaja minä olen (naurua) ja kannattajina ne, jotka tahtovat ehdotonta vaalilakkoa. Tämä lakko olisi samalla vastalause koko säätylaitosta vastaan, kun keskimäinen suunta tarkoittaa ainoastaan porvaris- ja talonpoikaissäädyn vaaleja. Tässä suhteessa eroaa toisen ja kolmannon ryhmän katsantokanta tykkänään toisistaan, vaikka täällä on, sokeasti kyllä väitetty toisenkin ehdotuksen merkitsevän samaa, kuin lakko.

Näiden kolmen eri suunnan perustuksella koetettiin valiokunnassa laatia yhteensovittelua. Puhuttiin oikein sovinnon hengessä, mutta kun oli 2 tuntia puhuttu, huomattiin, että yhteensovittelu on mahdotonta. Meidän puolueemme ainekset ovat sellaista väkeä, ettei niihin voi vaikuttaa. Täällä kokouksessa esim. on hyvin voimakkaasti puhuttu eri katsantokantojen puolesta, mutta tuskinpa lienee yhtään kääntymystä tapahtunut. Minä tosin toivoin voivani sovittaa, mutta petyin. Ei ole tullut yhtään kadotettua lammasta takaisin (naurua). Niin kiusallinen kuin tämä kannallaan pysyminen tällä kertaa onkin, on se kuitenkin puolueelle kunniaksi, että ollaan vakaumuksen väkeä. Sellaisella väellä jotakin tehdään, kun se saadaan yksimieliseksi. (hyvä!)

Valiokunta ei katsonut voivansa pakottaa ketään vakaumuksestaan luopumaan, vaan antoi minun toimekseni esittää tämän kokoukselle ja kehottaa puoluetta jakautumaan kahtia *tässä asiassa*, jotta se ei jakautuisi kymmeneen sirpaleihin, kuten kävisi, jos valiokunta koettaisi yhteensovitusta. Valiokunta tiesi kyllä, että tämän kokouksen enemmistö asettuu ehdollisen vaalilakon puolelle. Mutta se ei tahtonut sitä kokouksen päätökseksi, koska se vaikuttaisi peräti nukuttavasti. Eikä meillä ole varaa lamauttaa puoluetta. Niin kuitenkin kävisi, jos ehdollinen vaalilakko tulisi päätökseksi velvollisuudella seurata sitä. Tällainen päätös lamauttaisi, koska ensiksikään eivät ne voisi mitään toimia, jotka tahtovat ottaa osaa vaaleihin, kunhan saavat omia edustajia valtiopäiville. Ja tämän suunnan kannattajat ovat kuitenkin elävästi vakuutetut siitä, että osanotosta on yhteiselle asiallemme edullisia tuloksia. Kokouksen päätös jäähdyttäisi heidän intonsa ja sitoisi heidän kätensä. Toiseksi on tämän suunnan joukossa sellaisia, jotka eivät missään

tapauksessa pitäisi tätä päätöstä pyhänä, vaan ottaisivat osaa vaaleihin. Eräillä paikkakunnilla on erityisiä seikkoja, jotka pakoittavat tähän. Oulussa esim. on jo sovittelut niin kaukana, että heidän on vaikea peräytyä. Eikä tiedetä kuinka monella muulla paikkakunnalla on myöskin omat syynsä. Onko eduksi puolueelle, jos täällä tehdään sellainen päätös, että sitä heti rikotaan?

Koskimäisen suunnan päätökseksi julistaminen olisi peräti vastenmielistä myöskin kolmannen suunnan, ehdottoman vaalilakon kannattajille. Heille on luonnollisesti vastenmielistä ottaa osaa vaaleihin, joten päätös vaikuttaisi heihinkin lamauttavasti. Minä ainakin kiroaisin, ettei kokous uskaltanut päättää ehdotonta lakkoa. Samoin vaikuttaisi päätös häiritsevästi moniin yhdistyksiin maaseuduilla, joiden mielestä lakko on luonnollinen.

Tämän perusteella ehdottaa valiokunta, että yhdenmukaisen päätöksen tekeminen tässä kysymyksessä jätettäisiin toistaiseksi ja annettaisiin puolueen paikallisille osille vapaus itse määrätä toimintansa. Kokeilkoot eri suunnat, sitte on myöhemmin tilaisuus todistaa, mitä kukin on saavuttanut. Sittenhän ei enään tarvitse kiistellä. Ja se on muutenkin eduksi köyhälistön asialle, sillä ei voi olla vaikuttamatta häiritsevästi, jos ensimmäisen ja kolmannen suunnan menettely estetään, vaikka he ovat vakuutettuja siitä, että heidän suuntansa on paras puolueen edistykselle. Ja siitä kai me kaikki olemme yhtä mieltä valiokunnan kanssa, että yhteistä asiaa on koetettava edistää, yhteiseen päämäärään on pyrittävä.

Täten syntyvä tilapäinen hajaannus ei ole ominaista ainoastaan meille. Ranskassa on jo miespolvet ollut pakosta pohtia näitä asioita. Ei voida välttää, että puo-

lueseen muodostuu useampia ryhmiä. Ranskassakin on jauréslaiset, joita voi verrata meidän vaaliliitonpuoltajiin, sillä hekin ovat sitä mieltä, että parannuksia on saatava vähitellen, oloja korjattava palasittain. Guestistit taas ovat kielteisiä; he vaativat ryhtymättä sovitteluihin. Jo kauan ovat Ranskan jyrkemmät ja lievemmat koettaneet saada sovintoa keskuuteensa, mutta vielä he ovat crossa. Kun Ranskassakin, jossa on parlamentti ja siellä kummallakin suunnalla edustajia sekä puoluelaiset kehittyneitä, on tapahtunut hajaannus, niin eihän ole kummaa, jos se tapahtuu täällä tilapäisesti, kun on paljoa tärkeämpi kysymys ja sekavat olot. Voimmehan silti eri teitä pyrkiä samaan päämäärään (hyvä!)

J. Heitto:)* Yhteisessä valiokunnassa ei päästy sen vertaa yksimielisyyteen, että olisi mitään ponsia kokoukselle esitettäväksi voitu laatia, sillä suuri osa valiokunnan jäseniä, nimittäin ne, jotka olivat jo kokoukseen saapuessaan sitä mieltä, että on ryhdyttävä ensi valtiopäivämiesvaaleissa tukemaan sitä porvaristo-ryhmää, joka lupaa kuljettaa mukanaan jonkun työväen asettaman ehdokkaan, tahtoivat ilman muita ehtoja välttämättä saada oman kantansa ponsiin, ottamatta ollenkaan huomioon evästyskeskustelussa ilmenneitä mielipiteitä, vaikka kyllä tunnustivat tietävänsä kokouksen enemmistön mielipiteen. Tähän ei voitu toiselta puolelta suostua. Tahdottiin ehdottomasti laatia ponnet, pitämällä silmällä sitä suuntaa, joka luultiin ilmenneen kokouksen enemmistössä. Tässä nyt tuli pelastajaksi E. Salin, tehden kokokäynnöksen tässä kokouksessa puolustamastaan kannasta ilmoittamalla, ettei hän rupea laatimaan mitään ponsia. Hajotkoon puolue ja juuskoot kilpaa keskenään, kuka parhaan

*) Lausunto jätetty kirjallisesti pöytäkirjaan.

tuloksen saavuttaa. Siis täysi metsästys. Muita otuksia tällä metsästysretkellä ei ollut saavutettavissa, kuin mahdollisesti se, kuka saavuttaa parhaimman porvariston suosion, että saisi useampia miehiä kaupaksi, jos nämä missä sattuisivat olemaan ostotuulella. Ei luonnollisesti rahalla ostaa, mutta kunnialla, että he mahdollisesti kuljettaisivat jonkun säätytalon rappuja ylös!

Tälle hajotukselle vähemmistö ilmoitti hyvin päteviä syitä. Se oli kumminkin kaikkein pätevin syy, että yksi yhdistys, nim. Oulun, on jo tehnyt päätöksen vaaleihin osanotosta, joten se ei voi peräytyä. Tämä oli pääasiallisena syynä, ja lisäksi se, että joillakin olisi halu ottaa osaa vaaleihin. Se oli heille riittävä syy antaa hajota koko 92 yhdistystä käsittävä puolue. Siis kun ilmenee asiassa erimieltä niin puolue hajalleen, että vähemmistö saisi toimia omien mielijohtojen mukaan eikä ollenkaan taipua enemmistöön. No he lupasivat aikojen kuluttua, kun taas ollaan yksimielisiä, koota puolueen kokoon. Heistä on ainakin joku nähnyt senkinlaista unta, että sitä jolloinkin ollaan aivan yksimielisiä. Valveilla ollessa ei sitä ole nähty.

Koska olen sitä mieltä, ettei puolue saisi antaa tällaisen yllätyksen jonkun valiokuntansa toimetttömyyden tähden tehdä kokoontumisestaan ja keskustelujaan tyhjäksi verukkeilla, ja kun suhde, mille kannalle puolue asettuu ensi vaaleihin nähden, on puolueelle tärkeimpiä, niin on puolueen asetuttava selvästi määrätylle kannalle ja tehtävä päätös tinkimätön, mitenkä menetellään. On päivän selvää että vähemmistön on taivuttava enemmistön tekemään päätökseen, olkoon päätös puoleen eli toiseen. Jos se mielipide, joka tahtoi ehdoitta ruveta porvaristoa pönkittämään, jää vähemmistöön, jota sen suunnan edustajat valiokunnassa pelkäsivät, niin eivät sen kan-

nattajat tahtoisivat taipua noudattamaan enemmistön tekemää päätöstä vaan tahtoisivat uhmailleen noudattaa mielipiteitään. Silloin ne kantakoot edustajansa säätyyn vaikka porvariston kaulassa, jos saavat ne kantamaan. Silloin ne eivät ole Suomen sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat, vaan sinne kuljettajansa ja heidän avustajansa edustajia. Näin ollen esitän puoluekokouksen hyväksyttäväksi seuraavan ponnen:

Suomen sosiaalidemokraattinen puolue pitää periaatteellisesti oikeana, että nykyisten äänioikeusolojen vallitessa olisi selvintä vaalilakko, jolla jo koeäänestyksessä oli jommoinenkin kannatus. Mutta ottamalla huomioon maamme valtiollisen aseman ja puhtaasti kansanvaltaisten pyrkimysten edullisuuden, sallii kokous, että työväki auttaa kaikilla sille mahdollisilla keinoilla kutakin puoluetta, joka kaikkialla Suomessa, missä se vaalitoimintaa harjoittaa, valitsee henkilöitä puolueemme paikallisen osan kanssa sovittelun, jos paikkakunnalla on työväen puoluejärjestö, jotka suostuvat toimimaan, että porvaris- ja talonpoikaissäätöön valittaessa tulisi kullekin 21 vuotta täyttäneelle Suomen kansalaiselle yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus. Sen varalta, ettei Suomessa löytyisi ainoatakaan tuolla tavalla valtiopäiväin asemaa vahvistavaa ja kansanme syvien rivien kehitykselle valtiopäivillä tilaa antaa tahtovaa puoluetta, päättää kokous

että puolueeksi yhtynyt työväki on kannattamatta valtiopäivämiesvaaleja ja antamatta puoluemiehiään niille valittavaksi, ja velvoittaa,

että puolueyhdistysten kunkin paikkakunnallaan tulee ryhtyä sellaisiin toimiin, kuin toisessa edustajakokouksessamme valtiopäiväin vaaliaikaan nähden päätetty on.

N. Vallenius: Täällä kokouksessa on ollut paljon yllätyksiä, ja nyt yllätettiin teidät taas, mutta älkää horjuko. Hra Salinin puhe, päinvastainen kuin alustus, onkin kai vain leikkiä, jota ei tarvitse ottaa huomioon. Te tiedätte, että teillä on täällä kokouksessa enemmistö. Nyt he koettavat teitä kääntää, koettavat saada täällä hyväksytyksi sen suunnan, että antaisimme kannatuksen säätylaitokselle. Älkää antautuko enää asiasta keskustelemaan, äänestäkää vain Salinin alustuksen ponsien puolesta. Niillä on varmin kannatus täällä. (Puhuja luki Salinin alustuksen ponnet.)

M. Vuolukka: Kuinka edellinen puhuja voi vaatia kannatusta, kun valbettelee täällä. Hän sanoo, että valiokunnan ehdotus on leikkiä, jota ei kannata ottaa huomioon. Ei se ole leikkiä, vaan vakavinta totta peräti vakavassa asiassa.

Täällä ei hyödytä enään keskustella asiasta, siitä on jo siksi paljo puhuttu. Kokouksen olisi yhdyttävä Salinin esittämään valiokunnan ehdotukseen. Se on nykyisin hyödyllisin. Sen on kokemus pian osottava. Pian siitä tilille tullaan, emmehan me sen kanssa voi karata käsistä, kuten jonkun kassan kanssa. Ja silloin nähdään mikä näistä kolmesta täällä esitetystä suunnasta on oikeimpaan osunut. Ei saisi lannistaa vähemmistön toiminta-intoa tykkänään, kuten käy, jos se, vaikka onkin vakuutettu olevansa oikeassa, pakotetaan alistumaan enemmistön päätökseen, jota se pitää vahingollisena. Pitteimmittä puheitta kehoitan siis: yhtykää valiokunnan ehdotukseen, joka edellyttää vapaata toimintaa ainakin ensitulevissa valtiopäivämiesvaaleissa.

F. E. Pettersson: Olen samaa mieltä kuin eilen ja kannatan ehdollista vaalilakkoa. Se on oikein näkökanta. Kokouksen olisi hyväksyttävä lievennettynä eh-

dotukseni, että puolue suostuu vaaliliittoon sellaisen puolueen kanssa, joka ottaa ohjelmaansa yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, sekä listalleen meidän edustajia.

E. Viljanen: Kun ei puolueellamme ole varaa kadottaa osaakaan jäseniä, vaan päinvastoin sen tulisi koota niitä, kannatan Vuolukkaa ja valiokunnan enemmistön ehdotusta. Silloin puolueen toiminta tosin tulee tässä kysymyksessä hajaantumaan, mutta on sekin kunniallisempaa, kuin että täällä tehty päätös heti rikotaan, kuten epäilemättä tulee käymään, jos Valppaan ponnet hyväksytään.

M. Saarinen: Toivon, ettei täällä ryhdytä enään keskustelemaan uudelleen eilen keskusteltuja asioita eikä antauduta riitelemään. (hyvä!) Jokaisella on vakauksensa valmiina, eikä meidän tule toisten vakaumusta halveksua, kuten täällä on tehty. Minun mielestäni on parasta ryhtyä heti äänestämään asiasta (hyväksymistä).

Puhevuorot pidätettiin tähän. Puheenjohtaja ehdotti äänestettäväksi: tahtooko kokous, että puolue pannaan kahtia, kuten valiokunta ehdottaa, vai eikö? (melua, huutoja: ei ole oikein! on!)

Edellistä kannatti 29 ääntä, jälkimäistä 66. (Kovia oläköön-huutoja, melua).

Sitte äänestettiin siitä, tehdäänkö ehdoton vaalilakko kuten Salin on alustuksessaan ehdottanut, vai otetaanko joillakin ehdoilla vaaleihin osaa. Edellistä mielipidettä kannatti 26, jälkimäistä 65.

Puheenjohtaja ehdotti sitte äänestettäväksi: otetaanko osaa vaaleihin niiden kanssa, jotka ottavat jonkun työväenedustajan listalleen, vai vaaditaanko äänioikeuden ajamista.

Jälkimäinen mielipide voitti 55 äänellä 15 vastaan. (Innokkaita eläköönhuutoja.)

Kun puheenjohtaja vielä esitti äänestyksenalaiseksi, hyväksytäänkö Valppaan ponnet, vai eikö tehdä ponsia ollenkaan; syntyi kokouksessa kova melu (huutoja: tahdotaan sotkea! pois sellainen puheenjohtaja!) — Äänestyksessä hyväksyttiin Valppaan ponnet 54 äänellä 18 vastaan, jotka vastustivat ponsien laatimista.

Kokouksen päätökseksi siis tuli:

Koska Suomen työväki, valtiopäiväjärjestyksen mukaan, on sekä maaseuduilla että kaupungeissa estetty ottamasta osaa edusmiesten valitsemiseen ja

koska Suomessa on rahavaltaisia puolueita, jotka kieltäytyvät laittamasta työväen vaatimusten mukaista äänestysjärjestelmää ja tällä Suomen kansan puolelta enimmäen auttavalla tavalla tukemasta valtiopäivälaitosta sen aseman horjuttamis- ja vallan supistamispyyteitä vastaan,

niin päättää kokous,

että työväen ei ole valtiopäiväasioissa millään tavalla autettava sellaista tai sellaisia puolueita eikä yhdyttävä niihin.

Sitä vastoin sallii kokous, maamme valtiollisen aseman ja puhtaasti kansanvaltaisten pyrkimysten edullisuuden huomioon ottaen,

että työväki kannattaa kaikilla sille mahdollisilla tavoilla puoluetta, joka kaikkialla Suomessa, missä se harjoittaa vaalitointa, valitsee henkilöitä, puolueemme paikallisen osan kanssa sovittelun jos paikkakunnalla on työväen puoluejärjestö, jotka suostuvat toimimaan, että por-

varis- ja talonpoikaissäädyn valitsemisessa tulisi 21 vuotta täyttäneille Suomen kansalaisille yleinen, yhtäläinen ja välitön äänioikeus.

Sen varalta,

ettei Suomessa löytyisi ainoatakaan tuolla tavalla valtiopäiväin asemaa vahvistavaa ja kansamme syvien rivien kehitykselle valtiopäivillä tilaa antaa tahtovaa puoluetta,

päättää kokous,

että puolueeksi yhtynyt työväki on kannattamatta valtiopäivämiesvaaleja ja antamatta puoluemiehiään niille valittaviksi,

ja velvoittaa,

että puolueyhdistysten, kunkin paikkakunnallaan, tulee ryhtyä sellaisiin toimiin kuin 2:ssa edustajakokouksessamme valtiopäiväin vaaliaikaan nähden päätetty on.

Selityksien antamista varten pyysi puhevuoroa

K. Ahmala: Oulusta täällä on ollut vallalla väärä käsitys, joita tahdon oikaista. Ei Oulun työväenyhdistys ole päättänyt erota puolueesta. Siellä odotetaan puoluekokouksen päätöstä, ja sitte vasta tehdään lopullinen päätös vaaleihin osanotosta. — Ei siellä myöskään ole aiottukaan yhtyä porvareihin ilman ehtoja. Siellä on vaadittu vastustajilta, että he hyväksyvät listalleen yhden meidän valitseman edustajan ja yhden yleisen äänioikeuden miehen. Kolmannesta edustajasta ei ole erikseen päätetty.

Muuten on paheksuttavaa, että tämä kokous vaadittiin toimeenpantavaksi niin myöhään, että meillä oli

samoin kuin ehkä muuallakin jo ehditty ryhtyä vaalipuuhin. Luulen kuitenkin että yhdistykset kylläkin noudattavat yhdistyksinä tämän kokouksen päätöstä. Mutta yksilöitä siihen ei voi velvoittaa, kun kokous on liian myöhään.

E. Salin: Minä panen vastalauseeni pöytäkirjaan tätä päätöstä vastaan sitä suuremmalla syyllä, kun äänestys ehdotukset olivat niin sekavia, etteivät äänestäjät olleet selvillä siitä, mitä he äänestivät. Puolueen jäsenillä ei ole velvollisuus noudattaa täten tehtyjä päätöksiä. (melua).

E. Valpas: Salinin syytöksen johdosta kehoitan kokousta lausumaan vakuutuksen siitä, että äänestäjät ovat ymmärtäneet, mitä he äänestivät. (hyvä! ovat! joi-takin „ei“ huutoja.)

K. F. Hellsten: Kiitän kokousta siitä, että noin yksimielisesti annatte hyväksymisen äänestys ehdotuksil- leni, vaikka äsken aioitte ajaa pois pöydän takaa. (nau- rua, melua.)

M. Vuolukka: Minäkin ilmoitan pöytäkirjaan vasta- lauseeni päätöstä vastaan.

Pöytäkirjaan jätettiin seuraava kirjallinen

Vastalause:

Me allekirjoittaneet panemme vastalauseemme sitä puoluekokouksen päätöstä vastaan, että puolue ryhtymällä vaalipuuhin porvarillisten puolueiden kanssa, tu- kee ja antaa tunnustuksensa nykyiselle säätylaitokselle, kun se palkinnoksi suo muutamia armomuruja. Sentäh- den katsomme itsemme vapaaksi tämän päätöksen nou- dattamisesta, kun se on vastoin omaa vakaumustamme

ja on ristiriidassa kansainvälisten sosiaalidemokraattisten periaatteiden kanssa.

Helsingissä 27 päivänä Syyskuuta 1904.

Mikko Uotinen

Eetu Salin

August Rissanen

Nestor Vallenius

Oskar Leivo

Kun oli pidetty vähäinen loma, asettui puheenjohtajaksi hra E. Perttilä, puhevuoroa pyysi

Y. Mäkelin: Arvoisat edustajat ovat tietysti kaikki huomanneet, että ensi valtiopäivillä tulee pohdinnan alaiseksi hallituksen ehdotus äänioikeusasiassa. Minua on pyydetty kokoukselle esittämään, että ryhdyttäisiin taaskin teroittamaan yläluokan mieliin Forssan kokouksen päätöksiä tässä asiassa. Siellä jo sanottiin, että puolue ei voi hyväksyä sitä kohtaa lakiehdotuksessa, jossa asetetaan äänioikeuden saamisen ehdoksi 25 vuoden ikä. Samoin ei puolue voi myöskään hyväksyä varallisuusensusta, jota hallitus ehdottaa. Nämä kohdat ovat sitä tärkeämpiä terottaa mieliin juuri nyt, kun meitä koetaan saada sellaisiin ehtoihin, että sivuuttaisimme sensuksen (hyväksymistä). Me vaadimme yleistä ja yhtäläistä vaali- ja äänestys-oikeutta kaikille 21 vuotisille kansalaisille sukupuoleen katsomatta. Mutta voidaksemme tämän vaatimuksen pontevasti esittää, tarvitsee se hyvin perustella. Olisi laadittava hallituksen ehdotuksen vastapainoksi lakiehdotus, jota koettaisimme lävitse. Sitä varten olisi asetettava komitea muutamiksi viikoiksi, ja lähetettävä komitean mietintö sitte yhdistyksille keskusteltavaksi. Sama komitea voisi laatia lentokirjansen, jossa kumotaan niitä syitä, mitä yläluokan taholta on tuotu

yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta vastaan. Mutta jos mieli tätä saada aikaan, tarvitaan rahaa. Sentähden edustajat, viekää terveisiä yhdistyksille, että äänioikeusasian ajamisessa tarvitaan rahoja, joita tähän saakka on keräytynyt niukasti, eikä vain suuria sanoja (hyvä!)

Mäkelinin ehdotus hyväksyttiin ilman keskustelua, ja jätettiin sen toteuttaminen puoluehallinnolle.

E. Salin: Kun pian alkaville valtiopäiville nähtävästi tulee enemmistön päätöksestä huolimatta menemään muutamia sosiaalidemokraatteja porvarissäätyyn, ehdotan, että kokous velvoittaisi heidät tekemään Hänen Majesteetilleen anomuksen säätylaitoksen lakkauttamisesta (vilkkaita „ei“ huutoja).

A. Tynkkynen: Minä tahdon vain huomauttaa sen johdosta, kun täällä on valitettu äänioikeusrahaston vähyyttä, että rahoja sitä tarkoitusta varten on kyllä yhdistyksillä, joilta niitä saa, kun vaatii.

M. Hälleberg: Koska täällä on herännyt kysymys äänioikeusrahastoista, tahdon minäkin neuvoa maalaisyhdistyksiä, miten näitä rahoja parhaiten voidaan saada kannetuksi. Ne on kannettava aina jäsenmaksujen yhteydessä, silloin niitä saa. Muutoin ne eivät tule maksetuiksi. — Täällä on myös valitettu, ettei rahoja kartu, mutta kyllä niitä on enemmän, kuin täällä on sanottu, jahka vain yhdistykset lähettävät ne.

J. Heitto: Täällä ei ole tarvis puhua siitä, mitä mielipiteen ilmaisuja valtiopäivämiehille on lausuttava, yhtä vähän kuin siitäkään, että siellä tulisi olemaan sosiaalidemokraatteja. Valtiopäiville tietysti lähetetään työväen anomuksia, miten parhaita saadaan. Se jääköön

puoluehallinnon huoleksi. Salinin esittämää säätylaitoksen lakkauttamisesitystä ei ainakaan tässä kokouksessa voida päättää.

Y. Mäkelin: Salin teki kuin „puulla päähän“ häpeällisen yrityksen saada kokous äkkiä päättämään hänen ehdotuksensa. Olisihan hän puoluehallinnon jäsenenä voinut esittää sen puoluehallinnon kokouksessa. Minä en missään tapauksessa voi hyväksyä sitä, että täällä päätettäisiin tehdä anomus keisarille. Säätylaitoksen kukistaa kansa (hyvä!) Lausun paheksumiseni siitä, että Salin asettuu tuollaiselle ilkeälle kannalle.

E. Salin: Mäkelin syyttää minua, että sivuutan päätöstä enkä esitä asiaa puoluehallinnon kautta. Mutta esitykseni tarkoittaa puolueohjelman 1 §:n toteuttamista, ja se on siis tehtävä.

E. Haapalainen: Salinin juttu kai on leikkiä, vaikka hän esitti sen sellaisella tavalla, ettei sitä huomaa. Pidetään mekin se leikkinä ja siirrytään muihin kokouksen ohjelmassa oleviin kysymyksiin (hyvä!)

Kokous päätti jättää Salinin ehdotuksen huomioonottamatta.

Puoluehallinnon toimeenpanevan valiokunnan

lisäjäseneksi oli yleisten asiain valiokunta asettanut ehdokkaita. Lisäjäseniksi valittiin näistä *F. J. Tuomola*, rouva *E. Vahlstedt*, *V. Sjöblom*, *V. Tanner*, *F. Hällfors*, *Lauri Korhonen*, *K. Mundila* ja *J. Palmroos*.

Otettiin sitte keskusteltavaksi milloin pidetään tuleva

Puoluekokous.

M. Saarinen: Forssan kokouksessa kyllä päätettiin pitää puoluekokous kahden vuoden perästä, kuten

ennenkin, eli siis tulevana kesänä. Mutta kun tämä ylimääräinen kokous pidettiin, voisi minun mielestäni siirtää vakituisen kokouksen vuoteen 1906. Silloin ovat seuraavat valtiopäivät lähempänä ja ne aiheuttavat tietysti keskustelua. Jos ensi kesänä pidetään kokous, on hyvin luultavaa, että on taas seuraavana kokoonnuttava valtiopäiväin tähden. Jos kokousta siirretään vuosi eteenpäin säästetään paljon yhdistysten varoja. (hyvä!)

M. Uotinen: Minä olen samaa mieltä kuin edellinen puhuja. Valtiopäivät on luvattu kutsua kokoon 1907, joten meidän on erittäin sopiva kokoontua kesällä 1906.

J. A. Salminen yhtyi edellisiin.

A. Rissanen: Minun mielestäni olisi tärkeää keskustella nyt alkavien valtiopäivien tekemistä päätöksistä ja arvostella niitä, joten meidän olisi kokoonnuttava ensi kesänä. Ehdotan siis, että pidettäisiin kiinni Forssan kokouksen päätöksestä. (hyvä! ei!)

A. Tynkkynen: Eikö kysymystä voitaisi jättää avoimaiseksi? Minä kyllä kannatan Saarisen ehdotusta, mutta jos ensi valtiopäivät antavat aiheita, olisi hyvä kokoutua ensi suvena.

W. Sjöblom yhtyi Saarisen ehdotukseen.

M. Hälleberg: Olen samaa mieltä kuin Rissanen, että olisi kokoonnuttava ensi kesänä. Kyllä meillä asioita on, vaikkei niitä valtiopäiviltä tulisikaan. Pidetään siis kiinni Forssan päätöksestä ja saavutaan ensi kesänä Ouluun kokoukseen.

M. Haataja: Minunkin mielestäni voitaisiin täällä jättää Forssan päätös voimaan. Kun ei tiedetä, mitä valtiopäivillä päätetään, on paha lykätä kokousta. Siellä voi sattua asioita, jotka vaativat kokoontumaan ensi ke-

sänä. Jos taas ei satu, niin voidaanhan kokous lykätä vuoteen 1906.

K. Savonen: Olen samaa mieltä kuin Saarinen. Puoluekokoukseen osanotto tulee maalaisyhdistyksille ras-kaaksi. Eivät ne jaksakaan lähettää joka vuosi edustajia. Mitä tulee valtiopäivien kysymyksiin, on niitä sopivampi valmistella valtiopäivien edellisessä kesänä kuin paria vuotta ennen.

Eeva Järvinen: Parasta olisi tehdä ehdollinen päätös siten, että kokous on pidettävä ensi kesänä, jos tarve vaatii, mutta jättää puoluehallinnolle vapaat kädet, että se voi kokouksen pidon siirtää seuraavaan kesään, jos oi valtiopäiviltä tule asioita, jotka aiheuttavat kokouksen.

Äänestyksessä päätettiin 35 äänellä 34 vastaan lykätä tuleva puoluekokous kesään v. 1906.

K. Savonen: Minä esittäisin keskusteltavaksi, mitenkä saataisiin työväenasia paremmin tunnetuksi maaseuduilla. Siellä tarvittaisiin paljo enemmän valoa. Puolueen nykyiset agitaattorit eivät siihen riitä. Mutta jollakin tavalla olisi tässä suhteessa parannus saatava aikaan.

Kun asia on laaja ja tärkeä, mutta esitetään näin lopulla kokousta, ettei se enään ehdi valiokuntaan, ja kun siitä on paljon keskusteltu kahdessa edellisessä kokouksessa, ei siitä ryhdytty keskustelemaan.

Alma Malander kertoi selkkauksista Lauritsalan sahallalla ja ehdotti, että puoluehallinnon tehtäväksi jätettäisiin nostaa ensi puoluekokouksessa kysymys toverien turvaamisesta, jotka joutuvat työnantajain ahdistelun alaiseksi. — Kokous hyväksyi ehdotuksen.

Leipurikysymys.

Kokous otti sitte keskustellakseen kysymyksen leipurien työstä. Sen alusti *E. Haapalainen*:

Tuskinpa tässä tarvinnee ryhtyä todistamaan kuinka luonnonvastaista, epäterveellistä ja vaarallista yötyö yleensä on. Siitä on meillä joka päivä todistuksia juopoudessa, sairauksissa ja tapaturmissa, jotka kaikki osaltaan vainoavat yötyön raatajaa pahemmin kuin muita työntekijöitä. Yötyössä piilevät vaarat pääsevät luonnollisesti sitä suuremmassa määrässä valtaan, mitä kovempaa ja yhtäjaksoisempaa yötyö on.

Tuollaisessa kurjan kurjassa asemassa ovat leipomoissa raatajat. Tuohon asemaan ovat he vähitellen, olojen kapitalistisempaan suuntaan yhä kehittyessä, olleet pakotetut painumaan. Sen helposti huomaa siitä, että pienissä oloissa vielä tänäkin päivänä ollaan leipurin ammatissa vapaita yötyöstä, jota vastoin suuremmissa kaupungeissa varsinkin, joissa ylellisyys on päässyt vauhtiin, on leipurien täytynyt alistua uhraamaan henkensä ja verensä kapitalistien herkkupöydille.

Työläiset leipurin ammatissa ovat kyllä huomanneet mikä vaara yötyössä heitä vaanii. Katkeruudella ovat he nähneet painuvansa yötyön yhä enemmän vauhtiin päästessä kurjempaan kuin kahleorjan asemaan, työ-koneeksi.

Nykyajan leipurin ei enään tarvitse nähdä jumalan kirkasta, suloista päivää, ei hänen tarvitse henkiä raitista vapaata luoja tuulta, kyllä hänelle piisaa kun saa edes jossakin maanalaisessa komerossa tuikkivan kaasun valossa kuumaa tukahuttavaa löyhkää sisäänsä vetäen, hikoilla koko yön, jotta sitten herku rikkaan silmänsä

aukaistua tuoksuaisi pöydällä. Väärin on kuitenkin luulla, että työnraatajat olisivat tuota ristissä käsin katselleet, ei, kyllä he ovat koettaneet parhaansa sen parantamiseksi.

Lienee paikallaan tässä johtaa mieliin niitä yrityksiä mitä raatajat ovat tehneet poistaakseen tuon hirmuisen pedon, yötyön niskoiltaan. Helsingin leipuriammattiosasto jo vuonna 1889 asetti toimikunnan tutkimaan oloja leipurityössä, jotta sitten näin saatujen tosiasiain perustalla voitaisiin vallassaolevilta anoa yötyön poistamista. Silloin jo huomattiin valtavan osan leipureista olevan alle 25 vuoden, josta kävi siis selville, että yötyö oli tehnyt ammatissa useampia vuosia työskentelemisen mahdottomaksi. Silloin jo selvän selvästi numerot näyttivät, että leipurinoppilas, opista jos jaksoi päästä, ei jaksanutkaan monta vuotta enään työtä tehdä, vaan hävisi leipureitten joukosta, joko sitten kuoli tai siirtyi kevyempiin js sopivimpiin töihin. Samat tutkimukset silloin näyttivät työajan Helsingissä olevan keskimäärin lähes 14 tuntia. Maaseuduilla vaihteli työaika 10—11 tuntia, olipa esim. Turussa tehtävä kiireenä aikana 18 t. ja Viipurissa tavallisesti 15 à 16 t. Työ kesti silloin jo klo 4—5 illalla seuraavaan aamuun klo 5—6. Harvalla oli päivätyötä. Kaikki raskaampi leipomistyö suoritettiin yöllä. Tämä työaika oli säännöllistä. Mutta useinkin sattui ja sattuu vieläkin, sillä tulemme näkemään ettei olot ole yhtään paranneet, että raatajat saavat tehdä työtä yötä päivää useita vuorokausia peräkkäin ilman lepoa, ilman rauhaa siksi kunnes voimat kerrassa pettivät ja hermosto ei enään ollut lihasten herra. Tuollaisesta rääkkäyksestä kertoo ammatintarkastaja L. Lindeberg Helsingissäkin harjoitetun. Hän virallisessa selonteossaan Teollisuushallitukselle kertoo m. m. Helsingin leipurien

oloista: „14 p:nä Helmikuuta kävi luonani eräs työmies, jonka ennestään tunsin siitä, että hän oli niitä alaikäisiä 18 vuotta nuorempia työntekijöitä, joita yötyötä varten oli käsketty hankkimaan lääkärin todistus sekä lupa-kirja vanhemmilta tai holhoojilta. Tämä poika, jonka jo paljas ulkomuotokin tiesi kertoa rasittavasta yön valvomisesta, kertoi minun luonani käydessään, että hän oli ollut työssä sunnuntaiamusta 12 p:vä Helmi-kuuta yhtämittaa tiistaiamuun noin klo 9 saakka, siis lähemmä 48 tuntia lakkaamatta, jolloin hän työnantajalta sai luvan yötyön lopetettuaan mennä levolle, vaan noin neljännestunnin perästä herätti hänet leipomon omistaja käskien häntä työhön rupeamaan ja löi häntä kepillään ja saatoin vielä eroittaa näistä iskuista selviä merkkejä pojan käsivarrella. Kun heti läksin itse tapahtumapai-kalle ottamaan selvää tästä asiasta, huomasin tämän nuorukaisen puheen vallan todeksi.“ Noin kerrotaan virallisissa asiakirjoissa, joihin ei kuitenkaan voi päästä koko todellisuus sellaisenaan kuvastumaan. Huonoa kohtelua ja tavatonta työtä saa vielä tänä päivänä kestää varsinkin leipurin oppipojat.

Asiain näin ollen vakiintui jo v:na 1890 Helsingin leipuriammattiosastossa vaatimus yötyön poistamisesta. Päätettiin ryhtyä neuvottelemaan työnantajain kanssa asiasta ja sitä varten kutsuttiin yhteinen kokous 8 p:nä syyskuuta 1891 kokoon. Ainoastaan harvat työnantajat katsoivat voivansa alentua työmiestensä kanssa neuvottelemaan työoloista, eikä näistäkään kuin kaksi olisi ollut taipuvaista poistamaan yötyötä. Sekä leipurimestarit että työmiehet pysyivät kannallaan ja näinollen ei saatu mitään sovintoa yötyökysymyksessä aikaan. Silloin leipurit esittivät 9 perustetta, joiden nojalla he vaativat yötyön poistamista: 1:ksi että yötyötä yleensä pidetään

epäterveellisenä; 2:ksi, että ne epäluulot työmiehen rehellisyydestä, jotka yötyössä olevasta työmiehestä helposti syntyvät, häviäisivät; 3:ksi, että oppipoikain olisi helpompi päästä käsityöläiskouluihin, joissa opetusta annetaan klo 7—9 illalla, jos työ alkaisi klo 5 aamulla ja päättyisi noin klo 6 illalla, sen sijaan että se nyt jatkuu klo 4:stä jälkeenpuolenpäivän noin klo 5 aamulla; 5:ksi, että leipää saataisiin pitää täten ostajille tarjona tuoreempana suuremman osan päivästä alkaen noin klo 10 aamulla, jotavastoin se nykyään on tuoreena ainoastaan aamulla; 6:ksi, että työntekijät eivät pyydä työaikaa mitenkään lyhennettäväksi; 7:ksi, että ammattitaito paremmin kehittyisi, jos työnantajat itse voisivat valvoa täten paremmin työntekoa; 8:ksi, että silloin myöskin nuoria henkilöitä saattaisi pitää paremmin työssä, minkä työväen suojoluslaki nykyisissä oloissa kieltää; 9:ksi että pelättävää ei suinkaan olisi, että naiset rupeaisivat yötyöhön alistumalla kilpailemaan, sillä luultavampaa on, etteivät nämäkään halua yötyöntekijöiksi.

Näitä työväen kainoja vaatimuksia vastaan esittivät työnantajat jo silloin viisi eri vastaväitettä, joita he yhä vieläkin märehdivät: 1:ksi, että heidän tulee noudattaa yleisön makua, mikä on nyt tottunut saamaan tuoretta vehnäleipää aamulla, — muita leipälajeja ei leivota öisin; 2:ksi, että heillä on suuri kilpailu kestettävänä kotileipomojen puolelta, joissa työskentelee naisia ja jotka ammattileipurien luopuessa yötyöstä alkaisivat arvatenkin leipoa öisin ja saisivat siten suuren hyödyn myymällä aamuisin tuoretta leipää; 3:ksi, että leipurin työ ei ole raskaampaa kuin ennen vanhaankaan ja ennenkin on sellaista kestetty. Jos työntekijän terveys turmeltuu, niin on se enemmän seurauksena työmiesten elämäntavoista leipomojen ulkopuolella eikä suinkaan työstä

leipomoissa. Samalla uhattiin, että jos ei taivuta yötyöhön „niin helposti saadaan uusia työntekijöitä“; 4:ksi, että nykyinen työtapa ei estä oppipojan koulunkäyntiä, sillä eihän päivällä niin paljon tarvitse työssä olla ja 5:ksi pelättiin yötyön poistettua suurleipomojen pääsevän vauhtiin, jolloin pikkuliikkeen harjoittajat häviävät.

Näin seisoivat nyt vaatimuksineen ja vastaväitteineen työnantajat ja työmiehet leipurin ammatissa luultavasti ensi kertaa vastakkain. Ammatissa vallitsevat epäkohdat pakottivat työntekijöitä vaatimuksineen ja samalla oli eripuraisuuden siemen työn ja pääoman välillä päässyt itämään. Työnantajat, jotka olivat kuuluneet leipurien ammattiosastoon, erosivat siitä huomatesaan, että työväki alkaa jo silmäluomiaan longistella, eikä enään tahdokaan olla herrainsa ja mestariensa vaalittavana, vaan jo uskaltaa tehdä vaatimuksia. Vuodesta 1891 asti siis voi laskea alituista taistelua käydyn leipurien ja leipurimestarien välillä yötyöstä. Tämä taistelu on milloin ollut kiivaampaa milloin se taas on kuin painunut pois näyttämöltä, vaikka kyllä alituisesti molemmilla puolilla on työtä tehty. Työnantajat ovat koettaneet selittää kuinka välttämätöntä yötyö on ja samalla ovat he koettaneet lujentaa itseänsä muodostamalla lujan leipurityönantajien liiton, vastapainoksi työläisten järjestöille. Työläiset puolestaan ovat monta kertaa panneet tutkimuksia toimeen oikeen numeroilla näyttääkseen kuinka oikeutettua heidän vaatimuksensa yötyön poistamisesta on. Niinpä jo marraskuussa 1891 saatiin selville, että Helsingin kaupungissa oli 94 leipomoa, joissa työskenteli 184 miestä ja 107 naista. 50:ssä leipomossa oli yksinomaan naisia työssä ja 30:ssä miehiä ja että 101 miesleipojista oli oppilaisia, joista 27 alaikäistä. Kaikkialla valitettiin pitkää työaika. Kuitenkaan ei voitu ryh-

tyä mihinkään toimenpiteihin, päätettiin vaan yksityisesti „kehoittaa niitä työnantajia, jotka vastoin voimassa olevia asetuksia käyttävät alaikäisiä työntekijöitä yötyössä, seuraamaan tässä suhteessa lakia.“

Syksyllä seuraavana vuonna pani taas Helsingin leipuriammattiosasto leipurioloja koskevan uuden tarkkan tutkimuksen toimeen. Silloin varsinkin asunto-olot huomattiin kehnommiksi kuin ennen ja samalla että alaikäisten työssäpito oli lisääntynyt. Nyt katsoi teollisuushallitus olevan ajan tulleen tutkimuksien toimeenpanemiseen omalta puoleltaan ja jo saman vuoden lopulla oli ammattitarkastelija ja terveystarkastusmies leipomojen oloja tarkastelemassa. Silloin huomattiin, että kahta leipomoa käytettiin tehtaan tapaan, muut olivat käsityöläisammattilaitoksia. Edellä mainitut olivat herrojen mielestä tyydyttävässä kunnossa niin hyvin järjestyksen kuin puhtaudenkin puolesta. Alaikäisiä käytettiin yötyössä kuitenkin. Jälkimäiset leipomot eivät tyydyttäneet herroja tarkastelijoitakaan. Usein terveyslautakunnan antamia muistutuksia ei oltu otettu kuuluviin korviinkaan ja turhaan oli myös sakoilla järjestykseen pakottaminen ollut. Työväen suojelulakeja ei usea mestari tietänyt olevaksikaan. Joka suhteessa huomattiin olot leipuriammatissa mitä kurjimmiksi. Naisetkin saivat tehdä työtä 18 tuntia, eikä asuntona ollut kuin työnantajan kyökin nurkka, mikä huone saattoi vielä olla läpikuljettava. Kyllä täytyy ymmärtää, miten siinä lepää yön raskaassa työssä riehuttuaan. Vielä pari kertaa tehtiin samanlainen tarkastusmatka vuoden vaihteessa, mutta tuon puuhan tulokset todellisuudessa supistuivat nollaan. Työnantajat osasivat kyllä kiertää kaikki heille annetut määräykset. Työntekijät jäivät taas avuttomiksi. Ei mistään näyttänyt valoisampi tulevaisuus pääsevän pilkkottamaan heidän synkkään elämäänsä.

Mutta ei sittenkään langettu epätoivoon. Vielä luotettiin niihin, joilla valta oli. Seuraavana vuonna 1893 pantiin taas mahdollisimman tarkka tutkimus toimeen Helsingin leipuriammattiosaston puolesta. Silloin merkittiin työnantajain nimet, heidän työmiestensä lukumäärä, leipomojen asema (maalainen vai -päällinen), leipomotuvan suuruus, valaistus ja ilmanvaihtolaitokset.

Asunto-oloista ja työajasta oli myös joistakin leipomoista tietoja. Tutkimuksen tulokset jätettiin sitten terveystoimikunnalle ja samalla pyydettiin erityisessä kirjeelmässä, että „terveystoimikunta ryhtyisi toimenpiteihin maanalaisten ja pimeiden huoneustojen poistamiseksi ja lähimmässä tulevaisuudessa kieltäisi sellaisen leipomojen käyttämisen sekä saattaisi ne sellaiseen kuntoon kuin terveystoimikunnan säännöt ja työväensuojelulaki määräävät“. Mutta totta on „ei koira koiran hännälle astu“. Ei hiiskaustakaan kuulunut mistään terveystoimikunnan puuhista pyydettyyn suuntaan. Sillä tavoin heratkin todistivat ei ansaitsevansa sitä luottamusta, jonka työväki heihin on pannut. Tästä tutkimuksesta, joka ei aiheuttanut terveystoimikuntaa mihinkään toimiin, kävi selville että Helsingissä 1893 on 130 mies- ja 106 naisleipuria sekä 104 työpaikkaa, joista 68 oli kokonaan ja 32 osaksi maan alla. Leipomojen suuruus vaihteli 3,10—214,91 kuutiometriin. 12:n leipomon asunto-oloista oli myös annettu tietoja ja niistä kävi selville, että 32 työläistä sai sopia nukkumaan 23:ssa sängyssä. Työajasta ei voitu saada selvää, se oli rajaton, sillä kertoihan ammattitarkastajakin samoihin aikoihin saaneensa vanhemmilta työmiehiltä kuulla, „että alaikäisiä pidetään työssä jopa 20 tuntiakin vuorokaudessa“. Ja tämän on ammatintarkastaja huomannut todeksi.

Kun näin työn raskaan raatajat olivat saaneet terveyslautakunnaltakin korvapuustin vaatimuksilleen olojen parantamisesta, eikä heidän tarvinnut yrittääkään saada pahinta painajaistaan, yötyötä, omin voimin niskoiltaan poistetuksi, vaipuivat leipurit aste asteelta yhä syvemmälle kurjuuteen. Ruumiin sekä sielun tappava yötyö jatkui kaikessa kauheudessaan ja teki orjansa tahdottomiksi koneiksi, jotka eivät sen koommin enää näyttäneet jaksavan mitään yrittääkään tilansa parantamiseksi.

Elettiin sitten tuossa kurjuudessa aina vuoteen 1897, jolloin ryhdyttiin tähän asti koettelemattomiin toimenpiteihin leipurien aseman parantamiseksi. Oli selvän selvästi huomattu, ettei mitään parannuksia saataisi mestareilta mielisuosioilla, nämä eivät olleet siksi ihmis-mäisiä. Toiselta puolen oli kouraan tuntuvasti saatu kokea, etteivät viranomaiset, joilla oli tässä asiassa sananvaltaa, tahtoneet ryhtyä mihinkään toimiin. Nyt täytyi koetella vielä kolmatta rauhallista keinoa. *Lainsäädännön* avulla päätettiin koettaa saada parannus aikaan. Saatiin kuin saatiinkin porvarissäädyssä tehdyksi 1897 vuoden valtiopäivillä anomus leipurien yötyön poistamisesta. *Otto Stenroth* teki ehdotuksen näyttäen selvästi, kuinka kurjalla kannalla meidän työväensuojelulakimme on, joka hivenen koskettelee vaan naisten, nuorten henkilöiden ja lasten suojelemista tehtaissa ja tehdasmaisesti harjoitetuissa ammattiteissa. Ja nämät kurjat suojelussäädökset sitten vielä voidaan tehdä mitättömiksikin, jos työnantaja pyytää siihen luvan Teollisuushallitukselta, joka ei näytä moisia pyyntöjä olevan taipuisa hylkäämäänkään. Työväensuojelulakimme jättää sitävastoin täysi-ikäiset miehet kokonaan lain suojaamattomiksi työnantajain hirmuiseen syliin, vaikka hyvin on tietty

etteivät työmiehet voi omin voiminsa taistella pääomien valtaa vastaan. Mitään terveydellisiä, siveellisiä tahi inhimillisiä syitä ei lainsäätäjät tähän asti ole löytäneet täysi-ikäisten työmiesten rajatonta työaikaa edes rajoitukseen.

Kuten sanottu, tekikin Otto Stenroth asiasta porvarissäädyssä 1897 esityksen, vetäen oikein numerot esille todistaessaan kuinka kurjia leipurien olot juuri yötyön tähden ovat. Hän näytti toteen:

että työtä leipurinammattissa nykyään tehdään muutamia pikkukaupunkeja lukuunottamatta, säännöllisesti yönaikaan alkaen k:lo 4 tahi 5 illalla ja loppuen noin k:lo 5 tahi 6 aamulla, mikä tuo mukanaan yötyöstä yleisesti johtuvat epäkohdat;

että työtä myöskin tehdään pyhäpäivien aamuna, niin että työmiehet eivät ole tilaisuudessa viettämään päivää oikealla tavalla;

että työmiehen, joka yön on tehnyt työtä, voi työnantaja, milloin hyväksi näkee, kutsua työhön päivälläkin;

että työaika täten on liian pitkä vaihdellen 11—16 tuntia vuorokaudessa ja lepoaika liian lyhyt, jota seuraa työmiehen voimien liian aikainen loppuminen;

että nykyinen työjärjestys tekee täysi-ikäiselle miehelle oman kodin perustamisen mahdottomaksi, sekä vaikeuttaa oppipoikien käyntiä iltakouluissa, mikä seikka on omiaan ehkäisemään työmiehen henkistä ja siveellistä kehitystä;

että nykyinen järjestelmä vaikeuttaa ohjesääntöjen mukaista puhtaanapitoa ja terveysolojen valvontaa leipomoissa, mikä voi aiheuttaa arveluttavia seurauksia sekä työmiehille, että ostavalle yleisölle;

että ammattityömiehet jo useita vuosia ovat hartaasti toivoneet nykyisen työjärjestyksen muuttamista terveydellisessä suhteessa edullisemmaksi;

että työnantajista monet eivät asetu vastustamaan työmiesten toivomaa parannusta, sillä ehdolla, että sama muutos tulisi käsittämään kaikkia leipomoliikkeitä; ja

että useissa sivistysmaissa on jo säädetty erityisiä lakia, jotka järjestävät työnantajan ja työmiehen väliset suhteet leipuriammatissa.

Tämän kaiken nojalla pyydettiin, että Hänen Keisarillinen Majesteettinsa suvaitsi antaa toimeenpanna tutkimuksen siitä, kuinka ja missä määrin lakimääräykset koskevat työaika leipuriammatissa ovat tarpeen, sekä sitten esittää Säädyille sellaisen lakiehdotuksen asiasta, johon toimeenpantu tutkimus mahdollisesti antaa aihetta.

Asia joutui tällä tavoin talousvaliokunnan harkittavaksi ja saikin se siellä kannatusta osakseen. Valiokunnan mietinnön lopussa sanotaan: „Leipuriammatin olot ovat kieltämättä surullisia poikkeusoloja, joiden järjestämistä ei pitäisi jättää sikseen, vaan että ainakin tutkimalla otettaisiin selvää, missä määrin epäkohdat todella ovat niin suuret, ettei niitä voida auttaa muulla tavoin, kuin erityisesti työmiesten suojelemista tarkoittavalla lainlaadinnalla. Ilman, että laajaperäistä työväenkysymystä sekä sen normaalityöajan vaatimusta y. m. tarvitsee kosketella, täytyy leipurien yötyö-kysymystä ja heidän työolojensa järjestämistä katsoa ihmisyyden kannalta ja tässä ovat yksityisen tahi yleisön vaatimukset saada tuoretta leipää niin vähästä merkityksestä, ettei niihin tule kiinnittää suurempaa huomiota. Näin ollen ehdotti talousvaliokunta, että leipurien oloja koskeva

tutkimus pantaisiin toimeen ja sen nojalla sitten tehtäisiin lakiehdotus. Ehdotus hyväksyttiin.

Näin päästiin nyt vihdoinkin toivomaan, että keran leipurienkin viheliäisiin työluoliin pääsisi Jumalan päivä paistamaan ja tuomaan raatajalle uutta elämäntoivoa. Teollisuushallitus velvoitti 1899 ammattitarkastajan toimittamaan tarkan tutkimuksen työntekijäin oloista leipurinammattissa, heidän palkkasuhteistaan j. n. e., jolloin noin satamäärä suurempaa ja pienempää leipomoliikettä tarkastettiin.

Näytti siltä kuin olisi jääty odottamaan lainlaadinta-työntuloksia. Kului viikot, vierivät vuodet eikä mitään kuulunut koko lainsäädäntötoimenpiteiden hommasta. Työmiehet alkoivat käydä kärsimättömiksi, epätoivo olojen ennallaan pysymisestä painoi yhä enemmän mieliä. Vapauttaakseen itse itsensä tuosta painostavasta ikeestä nousivat Helsingin leipurit kapinaan pääomia vastaan joiden orjiksi he olojen pakosta olivat painuneet. Elok. 1 p:nä 1899 syntyi Helsingissä leipurien lakko, joka monessa suhteessa on työväenliikkeemme yksi merkkitapaus. Jo kesäkuun 13 p:nä pidetyssä leipurien kokouksessa oli päätetty uudelleen ryhtyä yötyön poistamiskysymystä ratkaisemaan. Mutta nyt se päätettiin tehdä *työläisten omalla voimalla*, työlakon avulla. Samalla asetettiin 10-tuntisen työpäivän vaatimus. Pyhä- ja juhlapäivinä ei leipomoissa saisi tehdä työtä ja jos kaksi juhlapäivää seuraisi peräkkäin, saataisiin työtä tehdä ainoastaan toisena päivänä järjestyksessä. Ylimääräisestä työstä oli maksettava eri maksu 50 p. kisällille tunnilta ja 25 p. oppipojalle. Luonnollisesti suurin osa leipurimestareista hylkäsi nämä vaatimukset ja seurauksena oli lakko. Sen kuvaileminen ei kuulu tähän. Silloin kuitenkin sanomalehtikirjoitusten avulla saatiin suurelle

yleisölle näytetyksi, kuinka kurjassa asemassa leipurit elivät. Työaika markkinoiden ja juhlain edellä oli tavallisesti 36 tuntia! Asunnot olivat niin kurjia, etteivät herrat koiriaankaan niissä olisi voineet pitää ja työmiehet itse tunnustivat paremman olla linnassa kuin leipurin työssä. Vaikka näin räikeästi näyttäytyi leipurien epäkohdat suurelle yleisölle, ei sittenkään ryhdytty ponteiviin toimiin sen puolelta yötyön poistamiseksi. Sanomalehdistökin jakaantui, kun keinottelulehti Hbl. luonnollisesti koetti kaikin tavoin todistaa kuinka hävittömiä työmiehet ovat kun ilkeävätkin sellaista melua yötyön poistamiseksi nostaa. Päivälehti-vainaja puolestaan myönsi työväen päävaatimuksen, yötyönpoistamisen olevan paikallaan, mutta lainasi kuitenkin palstojaan työnantajaille tosiolojen vääristelemiseksi. Suometar-mamma pysyi tyyneenä ja maltillisena silloin kuten nytkin, ei puhunut lampaan ei suden puoleen, mutta vaitiolollaan kuitenkin hyväksyi herrain vehkeet. Työmies kärsi lakkautuksenkin tämän lakon johdosta, kun sattui selittämään, kuinka herrat edistävät työväenliikkeen kansainvälistyttämistä. Kaikista ponnistuksista huolimatta ei lakko onnistunut. Noin neljäsosa leipuriammatin harjoittajista, jotka tähän asti olivat harjoittaneet työtä yöllä, luopuivat siitä aluksi lakkolaisten pakotuksesta. Suuremmat liikkeet hankkivat työvoimaa Venäjältä ja painoivat tällä joukolla suomalaiset työmiehet taas ikeensä alle. Yleisökään ei jaksanut kylliksi paljon vieroa lakossa olevia leipomoita. Vähitellen luopuivat sitten ne työnantajat päivätyöstä, jotka sen olivat ottaneet käytäntöön ja taas alettiin raataa yöllä entiseen tapaan.

Tuon lakon menettäminen oli kuin surman isku Helsingin leipureille. Ammattiosasto rupesi kitumaan ja kituu se vieläkin. Toivottomuus valtasi yhä enemmän

leipurien mielet tietäessään taas olevansa pakotetut, jos elää tahtovat, taipumaan entiseen orjan ikeeseen. Henkisesti kuolleilta näyttävät siitä lähtien helsinkiläiset leipurit, kukaan ei ole hiiskunut heistä, eikä hekään ole muuta kuin vaienneet.

Tähän tapaan on leipurikysymys maassamme kehittynyt. Nyt alkavilla valtiopäivillä tulee kysymys lopullisesti ratkaistavaksi. Jotta ratkaisu tapahtuisi työväelle mieluisasti, tulee Sosiaalidemokraattisen puolueen Suomessa ryhtyä toimiin ja ehdotamme siis,

että leipurityöntekijäin keskuudessa ryhdytään pontevasti ajamaan järjestöihin liittymisasiaa ja saamaan leipurit luokkataisteluun liittymään, jotta siten yhteenliittymisen voimalla saadaan vallassa olijat suostumaan vaatimuksiin yötyön poistamiseksi leipuriammatissa;

että jättäisimme Helsingin leipuriammattiosaston valitseman toimikunnan huoleksi toimittaa valtiopäiville lakiehdotus yötyön poistamisesta, sekä työajan lyhentämisestä 10-tuntiseksi ynnä nykyisen leipuriammatissa vallitsevan asunto- ja ruokajärjestyksen kieltämisestä.

M. Hälleberg: Tämä asia näkyy olevan kokouksen mielestä niin arvoton, ettei se edes pysy hiljaa. Kumma, ettei pantu kysymystä alustettaessa konserttia toimeen. Lausun paheksumiseni kokouksen menettelyä vastaan.

O. Leivo: Pidän velvollisuutenani hiukan puhua tästä kysymyksestä, kun olen ammattimies leipurialalla. Leipurin työ on sangen haitallista työntekijän sekä ruumiilliselle että henkiselke kehitykselle. Leipurimestareilla onkin vanhana sananpartena: leipurityöntekijät ovat

puoli-ihmisiä. Ei ole täälläkään kokouksessa montakaan leipuria. Kukapa olisi viitsinyt valita leipurin edustajakseen! — Jos Suomessa joskus tulee kysymykseen ammatillisen liikkeen kehittäminen, olisi etupäässä otettava huomioon juuri leipuri-ala.

Ehdotan, että kokous yhtyisi alustajan ponsiin.

K. Halme: Ammattimiehenä yhdyn edellisen puhujan toivomukseen.

M. Saarinen: Kaikki kokouksen jäsenet tuntevat ne epäkohdat, jotka rasittavat leipurintyöntekijöitä. Mutta ei asia siitä parane, että kerromme ne täällä taas kerran lävitse. Yhdytään keskustelutta alustajan ponsiin.

E. Valpas: Paheksun sitä, että kokous antaa itselleen sellaisen leiman, ettei se harrasta asiaa. — Ehdotan ponsiin liitettäväksi myöskin sen, että leipurintyöntekijäin oleminen talon ruuassa ja asunnossa kiellettäisiin ja sijaan järjestettäisiin rahapalkkaus.

K. F. Hellsten ehdotti ponsia hyväksyttäväksi keskustelutta.

A. Huotari: On jokaiselle tunnettua, mitä mieltä tämä kokous on asiasta. Tahdommehan kaikin tavoin tukea työväen parasta ja kannatamme siis leipurien vaatimuksia. Näin ollen on asiasta turhaa keskustella. Yhdytään alustajan ponsiin.

Eeva Järvinen: Kyllä täällä kokouksessa on paljon sellaisiakin, jotka eivät asiaa läheskään tunne ja son-tähden on siitä hyvä keskustella, tuoda epäkohtia esiin. Varsinkin on naisleipurien asema kurjaa. He ovat kuin yölepakot: saavat raataa yöt työssä ja nukkua päivät. Sillä tavalla heillä ei ole aikaa eikä tilaisuutta mihinkään harrastuksiin. — Valppaan ehdottama lisäys on kyllä hyvä, mutta siihen eivät työnantajat mielellään suostu.

Kokous päätti hyväksyä alustajan ponnet Walppaan lisäyksellä ilman pitempää keskustelua.

Kössi Koskiselle päätettiin lausua kiitokset siitä, että hän oli kutsunut kokouksen jäsenet luoksensa illalliselle ja kestittänyt heitä kokouksessa hedelmillä.

Luettiin raittiusvaliokunnan laatimat seuraavat ponnet:

1) kokous katsoo raittius- ja työväenliikkeen läheisen yhtäläisyyden vuoksi olevan välttämättömän tarpeellista, että yhteistoiminta tulevissa valtiopäivämiesvaaleissa saataisiin aikaan, kuitenkin ehdolla, että asetettavat ehdokkaat kannattaessaan kunnallista kieltolaki oikeutta, samalla ovat työväenpuolueohjelman mukaisen äänioikeusasian kannattajia; sekä

2) että niillä paikkakunnilla, joissa syystä tai toisesta ei yhteistoimintaa vallapuolueitten kanssa saataisi aikaan edellämainituilla ehdoilla, olisi raittius- ja työväen oltava näitä kannattamatta ja käytävä vaaleihin ainoastaan yhteisesti asetetuilla omilla ehdokkailla.

Raittiusvaliokunnan puolesta:

<i>Ida Ahlstedt,</i>	<i>Alma Malander,</i>	<i>A. Sivenius,</i>
<i>A. Mantere,</i>	<i>A. Valjakka,</i>	<i>F. Tila,</i>
		<i>F. E. Pettersson,</i>
		sihteeri.

Ponnet hyväksyttiin ilman keskustelua kokouksen päätökseksi.

Yleinen taktiikka.

E. Valpas: Yloisesta taktillisesta menettelystä ei valiokunta ole laatinut pontta. Mutta seuraavan ponnin voisi asettaa keskustelujen pohjaksi.

Työväenliikkeen henkilöiden antautuminen puolue-toimintaan porvarillisten kanssa heikontaa siten työväenliikettä, että se synnyttää erimielisyyttä ja toistensa vastustamista työväen yksilöiden, ryhmäin ja eri paikkakunnilla olevain osain välillä ja täten estää ja hidastuttaa anastuksista kärsiväin kansalaisten vahvaksi ja työväen tilan parannuksia aikaansaavaksi puolueeksi kehittymistä,

jonka johdosta kokous päättää,

että työväenliikkeen henkilöiden porvarillisten kanssa sovinnolliseen puolue-toimintaan pyrkiminen on ylipäänsä vältettävä,

että työväenliikkeen henkilöt velvotetaan vaikuttamaan etupäässä työväen keskuudessa valtiollisen ja ammatillisen järjestymisen edistymiseksi, ja

että puolueeksi yhtyneiden eri osain on toimittava koettamalla karttaa erimielisyyksiä ynnä voljesvihan synnyttämistä ja mahdollisimman yhtenäisesti.

V. Hänninen: Ponsi on liian epäselvä. Se olisi saatava selvemmäksi.

F. E. Pettersson: Jos ponsi olisi kunnan kieltä niin hyväksyisin sen sellaisenaan. Nyt se on sekava.

M. Haataja hyväksyi ponnin sellaisenaan.

F. Tila: Täällä on letkuteltu yhtä ja toista. Se on ikävää. Mutta samalla on käynyt selville, että on syytä asialliseenkin keskusteluun. Siihen ryhdyttäkään, välttäen kaikki persoonalliset hyökkäykset.

A. Gröhn: Minä tahtoisin, että kokous lausuisi paheksumisensa Kansan Lehdelle ja Länsisuomen Työmiehelle siitä, että he ovat kehottaneet työväestöä vastustamaan tätä kokousta ja meidän mielipiteitämme. Sellainen menettely on moitittavaa.

J. H. Jokinen: Täällä nousi eilen ankara myrsky, kun rohkenin hiukan kajota „Työmies“-lehteen. Olen kumminkin kuullut kaikkialla, jopa täälläkin tyytymättömyyttä sitä vastaan. Valpas itse sanoi, ettei viitsi kirjoittaa, kun ei kirjoituksia saa läpi. Tästä näkyy, että moitteisiin on ollut syytä ja on vieläkin. Eikö rohjeta kajota täällä asiaan, vaan nuhjustellaan nurkkien takana. Sellaisesta menettelystä on vahinkoa, vaan ei asiallisesta keskustelusta. (hyvä!)

F. E. Petterson: Meillä on esillä taktiikkakysymys, mutta se näyttään tahtovan muuttaa lehtien parjaimiseksi. Onhan siinä toki keskusteltavaa monesta muusta seikasta, kun lehdistä. Keskustelu olisi kohdistettava käytännölliseen ohjelmaan, sillä siinä suhteessa meillä ennen kaikkea tarvitaan ohjeita.

Kun puhevuoroja oli paljon pyydetty, rajoitettiin keskusteluaika 3 minuuttiin.

M. Saarinen: Kun täällä kerran on alettu pestä likaista pyykkiä, niin pestäkään kaikkien paidat. Olkoon Työmies samoin kun Kansan Lehti ja Länsisuomen Työmies samassa pesussa, kyllä niistä tarvitsee sitä toinen yhtä hyvin kuin toinenkin. Niiden suhteen olisi lausuttava vaatimus, ettei niissä yhtämittaa jankutettaisi per-

soonallisia riitoja ja saivarteluja. Persoonalliset hyökäykset pois asiallisesta keskustelusta. (hyvä!)

A. Tynkkynen: Salin moitti täällä yhdistyksiä siitä, että ne eivät tottele puoluehallinnon määräyksiä. Mutta mikäs kumma se on maalaisille, kun ei määräystä noudatettu Turussakaan, puoluehallinnon pesässä. — Salin syytti myöskin työväkeä siitä, että se uskoo painettuun sanaan kuten raamattuun. Mutta se ei ole totta. Työväki ei usko niin sokeasti. — Työmiehestä on pitkin matkaa ollut maaseudulla paljon sähinää. Tulin keväällä tänne vartavasten katsomaan asioita. Silloin huomasin, että syy kaikkiin Työmiestä vastaan tehtyihin moitteisiin on sensorissa (oikein! naurua!). Kansan Lehti ja Länsisuomen Työmies ovat pilanneet maineensa siinä määrässä, että en anna niille suurtakaan merkitystä, elleivät ne puhdistaa itseään. (hyvä!)

Sandra Reinholdsson: Kun sanotaan pyykkiä pestävän, niin tuotakoon siihen paitoja naistenkin taholta. Miten ovat miehet menetelleet puolueen naisia kohtaan? He eivät voi monesta syystä saada tietoja yhtä helposti kuin te. Heillä on siinä suhteessa voitettavana paljoa suuremmat esteet kuin teillä. Sentähden olisi teidän velvollisuutenne puoluetovereina levittää tietoja naisillekin, vetää heitäkin mukaan liikkeeseen enemmän kuin onnen. Nyt on olemassa aivan päinvastaisia esimerkkejä. Naisia on syrjäytetty liikkeestä, ompa potkittu useita pois muka senkin tähden, ettei ole „hyväksyttyä käytöstapaa“. Kehdataankin tuoda esiin tuollaisia syitä ja potkia pois niitä, joita olisi agiteerattava mukaan. Pyytäisin, että tämäkin seikka otettaisiin keskustelussa huomioon (hyvä!).

J. Heitto: Lehtien arvostelu on täällä aivan paikallaan. Työmies on kyllä saanut moitteita, mutta toi-

selta puolelta on uskottu, että sillä on ollut pätevät syyt menettelyynsä. Ja on huomattava, ettei ole toimittajia, jota ei moitita. Kansan Lehden viimeaikaiset kirjoitukset ansaitsevat paheksumista, kun se uskottelee puolueen jäsenille, ettei ole syytä ottaa osaa puoluekokoukseen. On kuitenkin jo nähty, että tämä kokous oli hyvinkin tarpeenvaativa. Kansan Lehti ansaitsee myöskin ankarointa moitteita siitä, että se koetti väittää tätä kokousta laittomaksi, vastoin puolueen sääntöjä puuhatuksi. Se on kelvotonta menettelyä. — Länsisuomen Työmiehestä en tiedä sanoa sitä enkä tätä. Otin sen ennen joskus käteeni, mutta kun en siitä löytänyt koskaan mitään, on ole enää viitsinyt ottaakkaan.

Y. Mäkelin: Minä en pyydä kokoukselta luottamuslausetta Kansan Lehdelle, sillä sitä ei tarvita. Sen lehden tilaajamäärä on kohonnut ja kohoaa yhtämittä. Se osottaa, että lehdessä on tehty työtä. Samaa osottaa sekin, että lehdestä on täälläkin kokouksessa niin paljon puhuttu. Kansan Lehdessä on tehty enemmän työtä kuin Työmieheissä. Sitä on enimmäkseen toimitettu saksilla ja vetäydytty moitteita kuullessa sensorin turviin. Sinne tarvittaisiin enemmän voimia, sillä toimittajat näyttävät olevan väsyneitä.

Täällä on sanottu, että Kansan Lehti on kehottanut työväenyhdistyksiä lakkoon tämän kokouksen suhteen. Se on vääristelyä. Kirjoitus, jossa lakkoa ehdotettiin, oli yleisöltä, ja lehden velvollisuus oli saattaa se julkisuuteen.

Mitä tulee tämän kokouksen kutsumiseen, sanon tässäkin, että se tehtiin liiallisessa vallanhimossa. Ei kysytty kaikkien puoluehallinnon jäsenten mielipidettä, vaikka se on sääntöjen mukaan tehtävä kaikissa tärkeissä asioissa.

Työmiestä on täällä puolustettu muka ahtailla paino-oloilla. Mutta samallinen sensori ja samat kierto-kirjeet ovat Kansan Lehdelläkin. Saadaan sielläkin paino-esteitä, muun muassa siitä, että sanassa „hallitsija“ oli alussa pieni h. — Länsisuomen Työmiehestä olisi pidettävä huolta, että sielläkin ruvettaisiin tekemään työtä. Sitä siinä ei ole tähän saakka tehty.

Mimmi Kanervo: Kuten täällä jo naisten taholta sanottiin, on työväenmiesten koetettava enemmän kuin, tähän saakka kohottaa naisia. Työväenliike ei mene, jos eivät työläisnaiset ole mukana. Tähän saakka on kuitenkin sangen vähän järjestyneitä naisia kuulunut liikkeeseen. Miesten olisi toimittava niin, että heitä saataisiin mukaan enemmän ja että he liittyisivät ei ainoastaan ammatillisiin vaan myöskin valtiollisiin yhdistyksiin enemmän kuin tähän saakka.

K. Savonen: Olen samaa mieltä kun Saarinen, että kun kerran pyykkiä pestään, pantakoon siihen kaikkien paidat. Ei ole puolustamista Työmieheissä enemmän kuin muissakaan puoluelehdissä. Ne ovat kautta vuosien riidelleet, ja se on ikävää. Kun lähdin tänne kokoukseen, pyysi koko paikkakunta, että koetettaisiin tehdä loppu lehtien välisistä riidoista. Maaseuduilla ei käsitetä useinkaan riidan aihetta. Kun nähdään alituista toistensa nalkutusta, niin sanotaan: mitä hyötyä siitä on koko liikkeestä, kun aina vain parjataan toisiaan. Puoluelehdille on annettava sama tunnustus kaikille ja keskinäinen toraileminen lopetettava (hyvä!)

K. Kalke: Olisi luullut kokouksen löytävän alustuksista aihetta asialliseenkin keskusteluun, ettei olisi tarvinnut lehdistä riidellä. Mutta kun niistä kerran on puhe, tahtoisin lausua Länsisuomen Työmiehen suhteen sen toivomuksen, että sen tulisi lopultakin muuttua

työväenlehdeksi. Sitä se ei vielä tähän saakka ole ollut (naurua).

Alma Malander: Lehdistä puhuttaessa tahdon lausua Länsisuomen Työmiehelle jyrkän paheksumisen sen rikoksen johdosta — sillä rikos se oli — jonka se teki antaessaan ilmi toveri Malmbergin. Hän on tunnettu rehelliseksi toveriksi, ja Länsisuomen Työmiehen menettely häntä kohtaan oli hävytöntä.

Mitä sitte tulee naisten äänioikeuteen, on meillä puolueohjelmassa pykälä, jossa vaaditaan äänioikeutta kaikille 21 vuotisille sukupuoleen katsomatta. Mutta suuri osa työväenliikkeen miehiä vastustavat naisten äänioikeutta, milloin milläkin tekosyyllä. Mutta me vaadimme, että ohjelman vaatimus on toteutettava käytännössäkin, eikä vain paperilla.

J. V. Löfqvist: Edelliselle puhujalle huomautan, että hän ei voi tuoda esiin ainoatakaan todistusta väitteelleen, että työväenmiehet muka vastustaisivat naisten äänioikeutta. Sellaista minä en ole koskaan kuullut, ja minua kummastuttaa, että sellaisia väitteitä voidaan tehdä.

Lehtikysymyksen suhteen pyydän huomauttaa, että minä en ole agitatsioonimatkoillani ottanut Kansan Lehdelle ainoatakaan tilausta enkä koskaan siihen kirjoittanut mitään. Työmiehelle olen sen sijaan ottanut tilauksia, ja sen, mitä olen matkoiltani kirjoittanut, olen kirjoittanut siihen. Näin ollen pitäisi siis olla selvää, ettei minulla ole Työmiestä vastaan mitään. Mutta niin puolueeton kuin tässä suhteessa olenkin, täytyy minun sanoa, että matkoillani en ole koskaan kuullut moitteita Kansan Lehteä vastaan, vaan sen sijaan aina Työmiestä vastaan. Yhtä mittaa minulta kysyttiin sitäkin, onko se Valpas sosialisti, kun se aina vastustaa puolueen pää-

töksiä. Ja Työmiehen menettelyä vastaan kuului moitteita vähän kaikkialla.

Kansan Lehteä on syytetty siitä, että se vastusti tämän kokouksen kutsumista. Mutta siihen oli sillä syytä. Sillä jos olisi kuulusteltu kaikkien puoluehallinnon jäsenten mielipidettä, kuten sääntöjen mukaan olisi pitänyt tehdä, ei enemmistö olisi ollut kokouksen kutsumisen puolella. — Nykyisten riitojen suhteen huomautan, että ei ole yhden syy, kun kaksi tappelevat. Siinä on syytä sysissä jos sepissäkin. Mutta, kuten sanoin, maaseudulla ollaan tyytymättömiä riitelemiseen. Sentähden se on lopetettava ja saatava tavalla tai toisella sovinto aikaan (hyvä!)

M. Haataja: Minä en kajoa lehtiin. Niistä on josiksi paljon puhuttu. Mutta tahdon kysyä, sitäkö varten kuppilan omistajat tahtovat miehiä valtiopäiville, ettei heitä veroitettaisi (huuto: ei sitä valtiopäivillä päätetä! Naurua) Eikö? (huuto: no ei!) Täällä istuvat patriarkat pöydän takana, ja puheenjohtajakin kehtaa sieltä irvistellä, kun on eri mieltä kuin muut. Samoin tekevät toiset. Mitä ajattelevat maalaisyhdistysten edustajat sellaisesta menettelystä?

K. J. Suomi yhtyi Saariseen.

E. Rantala: Kun Työmies toi esiin eroavan mielipiteen, leimasi Kansan Lehti kirjoittajan idiotiksi. Se loukkasi meitä. (Mäkelin: minua sanottiin puoluepääviksi). Tulisi lehdissä käyttää sievempiä sanoja toisistaan puhuessa. Minä en kannata Työmiestä toisten puoluelehtien edellä. Niissä on kaikissa virheensä. Mutta sovinellisempaa puhetta olisi käytettävä. — Täällä on sanottu naisten taholta, ettei heille anneta tarpeellista tyydytystä miesten puolelta (vilkasta iloisuutta), on sanottu, että miesten tulisi kannattaa naisten järjestymistä, mutta

on heillä voimia itselläänkin, kuin vain käyttävät. Sen todistaa esim. Voikan lakko, jossa on suurin osa naisia. Ryhtykööt siis vain itse järjestämistyöhön, kyllä he sen voivat, jos vain tahtovat.

V. Hänninen: Työmiehen leväperäisyydestä tuon esiin erään esimerkin jo viime vuodelta. Kun puoluekokouksessa esilletulevia kysymyksiä valmisteltiin, pohtivat niitä muut lehdet paljoa enemmän kuin Työmies. Kansan Lehteä vastaan minulla ei ole ollut mitään, vaan viime aikoina se on tehnyt virheitä. Länsisuomen Työmies tosin on ollut laimea, vaan siihen on syynä toimituksen heikkous. Sovinto olisi kaikissa tapauksissa saatava aikaan lehtien välillä. — Mitä tulee kunnallisiin vaaleihin osanottoon, on se aivan eri asia, kuin valtiopäivävaalit. Niissä on luonnollisesti myönnettävä kullekin paikkakunnalle oikeus menetellä olojen mukaan.

O. Leivo: Kun läksin tänne, huomautti edustamani Porin työväenyhdistys, että työväenliikkeen johtomiehissä on tavattoman paljon herrastumisen halua. Sellainen on poistettava. Puoluehallintoa vastaan on lausuttava, että se on toiminut tavattoman hitaasti. Lehdet ovat myöskin olleet laimeat. Ripeämpää toimintaa tarvitaan.

H. Torvinen: Työväen puoluelehtien toimittajat näkyvät asettavan kaikki seinälleen fariseuksen kuvan. Kukaan ei tahdo olla publikaani. — Valpasta on syytetty, ettei hän kirjoita. Mutta onhan Työmiehen kirjoituksissa hänen nimimerkkinsä alla, joten hän on kirjoittanut. Mitä karsimiseen tulee, on minunkin kirjoituksiani jäänyt julkaisematta. Mutta en minä siitä Valpasta vihaa. Hänellä on ollut siihen pätevät syyt.

A. Huotari: Keskustelu on poikennut kauas itse asiasta. Täällä puhutaan seikoista, joilla ei ole mitään

tekemistä taktiikan kanssa, esim. sukupuolikysymyksestä. Sellainen ei ainakaan sovi puoluekokoukselle. Täällä on myöskin pantu liian paljon huomiota sanomalehtiin. Ne eivät ole pääasia, kun on kysymys käytännöllisestä toiminnasta koko maassa. Sen suhteen minä hyväksyn Valpaan alustuksen, että yleiseen toimintaan olisi saatava enemmän yhtenäisyyttä, jotta ei yhtäällä meneteltäisi niin, toisaalla näin.

E. Valpas: Minä olen aina koettanut välttää persoonallisia parjauksia puoluelehdissä. Niissä voi kyllä ilmestyä asiain suhteen eri mielipiteitä, mutta silti ei ole tarvis hyökätä persoonain kimppuun. Sitä menettelytapaa Työmies on aina noudattanut. Mutta toisin ovat muut menetelleet. Työmiehen artikkelien johdosta he ovat tehneet ilmiantoja, kenen ne ovat kirjoittamia. Se on paheksuttavaa. Sellaista tapaa välttääkseen on Työmiehen täytynyt luopua asiallisestakin väittelystä. — Mäkelin sanoo, että Tampereella on sensori kuten täälläkin. Mutta tunnettuahan on, että sananvapaus riippuu painoasiamiehen persoonasta. Toisilla paikkakunnilla on suurempi vapaus kuin toisilla, saa sanoa sitäkin, mitä ei muualla saa. Tosiasia on, että me olemme saaneet painosteita uutisista, joita olemme lainanneet Kansan Lehestä.

J. F. Tuomola: Puoluelehdille olisi lausuttava toivomus, että ne panisivat enemmän arvoa persoonalliseen kunniaan, kuin nyt pannaan. On tapahtunut, että niissä on riistetty syyttömiltä miehiltä kunnia aivan tarkkaan pois. Niinpä eräästäkin käytettiin sanoja: petturi, kavaltaaja, karannut, tutkimatta sen enemmän asiaa. Eikä oteta vastaan syytetyn puolustuksia, ellei hän painolaki kourassa sitä vaadi, vaikka asia on hänelle elämän kysymys. Tällaista ei saisi enää jatkua työväenlehdissä.

N. Vallenius: Lausun vain sen toivomuksen, että

kokous hyväksyisi Valppaan ponnet. Sillä yhtenäisyyttä puolueen menettelyssä kaivataan kipeästi. Puolue näyttää vain heikkouttaan sillä, ettei se menettele kaikkialla yhdenmukaisesti.

Ida Ahlstedt: Minä yhdyn alustukseen, mutta ehdotan, että se lähetetään valiokunnalle muodostelua varten. — Täällä on syytetty puoluehallintoa siitä, etteivät turkulaiset mielenosotuksellaan kävelleet. Mutta ei se ole puoluehallinnon syy. Minä sain Vapunpäivänä huomata, että yhdistyksessä on hankala saada aikaan puoluehallinnon määräyksiä. Laimetta on niin siellä kuin muuallakin, että ei määräyksiä toteuteta. Se lamauttaa puoluehallintoakin, ja sellainen velttous on poistettava jos mieli edistyä. — Edustaja Reinholdssonin lausuntoa ei kokous saisi jättää huomioon ottamatta. On aliarvoista teiltä, että viitsitte ryhtyä ivaan ja sanasutkauksiin, kun on kysymys niin tärkeästä asiasta, kun naisten äänioikeudesta. (hyvä!)

E. Hokkanen: Olen samaa mieltä kuin Saarinen. Lehtien riitelemine tekee maaseuduilla tavattoman paljon haittaa, kun toinen sanoo samasta asiasta toisin, toinen taas toisin. Ei kehittymätön maalaisväestö tiedä, mikä kulloinkin on oikein. Sillä tavalla menetellen ei liikkeestä milloinkaan mitään tule. Sentähden on keskinäiset riidat lopetettava.

K. E. Kolula: Sanomalehti on sellainen, kuin lukijakunta tahtoo. Mutta Työmiehellä on kovempi sensori kuin muilla työväenlehdillä. Sentähden Työmies ei tyydytä lukijakuntaa (naurua.)

A. Käcklund: Minä tahdon, että on ehdottomasti saatava parempi puoluekuri. Puoluehallinnon määräyksiä on ehdottomasti toteltava. Viime kevännä määrättiin, että mielenosotuskokouksista on vain ilmoitettava eikä

pyydettävä. Monellakaan paikkakunnalla ei tehty näin. — Puoluelehtien piiskaaminen täällä lienee tarpeellista, kun ovat yhtä mittaa riidelleet. Ulkomaiden puoluelehdet eivät riitele ainakaan periaatteellisista kysymyksistä. Ehkäpä se riippuu painovapaudesta ja lehtien perustamistavasta. Mutta voi yhdenmukaisuutta saada meilläkin. Ruotsissa esim. päättää arbetarekommun yhteisestä menettelytavasta. Ja puoluelehtien toimitukset kokoutuvat yhteen keskustelemaan lehtien yhdenmukaisesta esiintymisestä. Samoin olisi meilläkin tehtävä.

Mimmi Kontulainen: Lehtien suhteen toivoisin minäkin, että niiden välillä vallitsisi parempi toverillisuus kuin tähän asti. Nykyiset riidat tekevät huonon vaikutuksen. — Mitä tulee naisten äänioikeuteen, saan pyydettyinä todistuksena sanoa, että toveri Mäkelin vastustaa naisten äänioikeutta. Hän ei sallisi, että naiset tulevat enemmistöön eduskunnassa.

P. Nykänen: Täällä ovat sanomalehtimiehet häirinneet koko kokouksen keskinäisillä riidoillaan. Työväen lehdet ovat osakeyhtiöitten, joiden on pidettävä huolta tällaisista asioista. Älkööt siis tehkö syytöksiään täällä, vaan yhtiökokouksissa.

M. Hälleberg: Täällä on syytetty Työmiestä ja Valpasta monista seikoista. Johtokunnan puheenjohtajana minä otan syytä johtokunnan niskoille. Sillä kun Työmies sai 7 kertaa yhteen menoon painoesteen, kysyi Valpas, tapetaanko lehti. Johtokunta päätti kuitenkin, että lehteä on koetettava säilyttää siksi, kunnes yhtiökokous saa asiasta päättää. Valpas mukautui johtokunnan päätökseen, ja sentähden ei Työmies ole voinut noudattaa aivan jyrkkää kantaa. Mitä painoesteisiin tulee, niin olen minäkin johtokunnan jäsenenä katsellut eri kirjoituksia toimituksessa ja huomannut, että painoeste saadaan aivan

lievistä kirjoituksista, jommoisista sitä ei voisi uskoa. Kun olot olivat näin, niin mitä lehteen voi kirjoittaa? Kun talvella oli raitiotieläisten lakko, eivät kokouksen hyväksymät ponnet menneet lävitse. Ammattiyhdistysreferaateista meni osa, toisen kerran ei. Kokouksissa paheksuttiin, miksi ei Työmies julkaise, vaan ei voitu julkaista. Kun asia esitettiin yleiselle kokoukselle, myöntyi se siihen, että lehteä on säilytettävä. Arveltiin, että parempi on jotain kuin ei mitään. — Täällä on myös soimattu Helsinkiläisiä toimettomuudesta. Mutta meillä on toimittu toisin kuin muualla. Meillä ei esim. sallita „sensoria“ kokouksissa. Seuratkoon Turku ja Tampere esimerkkiä! (hyväksymistä).

Luettiin Maria ja Sulho Lepän kokoukselle lähettämä onnittelukirje.

Aamupäivän istunto loppui tähän klo 1. Kokouksen osanottajat menivät yhteisille päivällisille Kansallisteatterin ravintolaan.

Iltapäivän istunto klo 4.

Juhlapäivällisiltä Kansallisteatterista palattua aloitettiin kokous taas klo 4 i. p. Puhetta johti *E. Perttilä*, Helsingistä ja pöytäkirjurina toimi opettaja *Karin* ollessa pakotettuna poismatkustamaan *E. Haapalainen*.

Ensin keskusteltiin *pöytäkirjain painattamisesta*. Huutoäänestyksellä yksimielisesti hyväksyttiin, että ylimääräisen puoluekokouksen pöytäkirjat painatetaan, ja lausuttiin puoluehallinnolle toivomus, että painos otettaisiin kyllin suuri ja että pöytäkirjat toimitettaisiin painosta niin pian kuin suinkin mahdollista.

Poismatkustavalle kokouksen sihteerille, opettaja Karille lausui kokous lämpimät kiitoksensa uutterasta, rehellisestä työstä.

Hra *J. E. Kumenius* alusti sitten kysymyksen :

Puoluetoverien vapauden rajoittamisesta.

Alustus kuului seuraavasti :

Niinkuin meistä jokainen varsin hyvin tietää, on viimeaikoina tapahtunut omituisia vangitsemistapauksia. On sattunut esim. niin, että yön aikana (jolloin ihmisellä on levonaika) tunkeutuu rauhalliseen kotiin, jopa väkivaltaisesti poliisivallan edustajia vangiten jonkun mitään pahaa aavistamattoman perheenjäsenen, ilmaisematta edes syytä, josta hänet vangitaan, tai sanomatta sitä, mihin hänet mahdollisesti tulee vietäväksi.

Kuljetetaan sitten vankilasta toiseen, tutkimatta kihlakunnan tai raastuvan oikeuden edessä, niinkauvan, kun hyväksi nähdään. Näin on esimerkiksi menetelty puoluetoveri R. Drockilan kanssa, hän on ollut vangittuna 4 kk. vaiheille eikä ole vieläkään kuulusteltu siinä tuomioistuimessa, johon hän Suomen lakien mukaan kuuluu, vaikka se kuuluu jokaisen Suomen kansalaisen oikeuksiin. Vangitsemisesta säättää Suomen Suuriruhtinaanmaan Rikoslain 25 luku 9 §:

Joka tahallansa, ilman laillista oikeutta, vangitsemalla, sisään sulkemalla tahi muulla tavalla riistää toiselta vapauden rangaistakoon kuritushuoneella korkeintaan neljäksi vuodeksi taikka vankeudella. Jos vapauden kato kesti kauvemmin kuin kolmekymmentä päivää, taikka jos asianhaarat muuten ovat erittäin raskauttavat, olkoon rangaistus kuritushuonetta korkeintaan kuusi vuotta. Ja saman luvun 10 § säättää:

Joka ilman laillista syytä, ei kuitenkaan häijyydestä, ottaa, pitäen sitä oikeutenaan, toisen kiinni ja menettelee häntä kohtaan niinkuin laillisesti vangitsemisesta on säädetty, rangaistakoon vankeudella korkeintaan kuudeksi kuukaudeksi taikka vähintään sadan markan sakolla. Ellei hän ole niin menetellyt, kuin laillisesta vangitsemisesta on säädetty; rangaistakoon niinkuin 9 §:ssä sanotaan.

Näistä seikoista huolimatta ovat poliisiviranomaiset kuitenkin tehneet vangitsemisia. Mitä merkitsee tällainen laki, jota eivät edes lainvalvojat noudata? Maitsemattanikin tietää jokainen puoluetoverien Löfqvistin, Vatasen, Salinin y. m. vangitsemiset.

Näiden vangitsemisten suhteen ei ole ryhdytty minkäänlaisiin toimenpiteisiin vaikka Yhd. ja Vakuutus Kirjan 2 § säättää:

Kaikki Suomen kansalaiset ovat yhtä vapaita alamaisia ja heidän tulee lain turvissa, kaikkien nauttia yhtäläistä oikeutta.

Tässä viittaamme, että kaikille kuuluu vielä yhtäläinen oikeuskin. Tuskin tämän kokouksen jäsenet sentään uskovat tällaisen kohdan olevankaan Suomen laissa, mutta onpa sentään. Puhuakseni yleisemmästi näistä vangitsemisista; on henkilöitä viety tutkimatta Suomen lakien mukaan Venäjälle valvonnan alaiseksi ilman, että edes ilmoitettaisiin heille itselleen tai heilleen, mistä heitä syytetään.

Hallitusmuodon 2 § ja 15 § säättää: *Älköön ketään mahtisanan kautta saatettako kärsimään persoonan tai omaisuuden puolesta, vaan ainoastaan jos hän on siihen laillisesti tuomittu; älköön myöskään ketään pidettävä kauan vankeudessa, tutkittavaksi ja tuomittavaksi toimittamatta.*

Onko siis näin ollen oikein, että vapaita kansalaisia, jotka eivät ole osoittaneet olevansa syylliset mihinkään raskauttavaan rikokseen, kiusataan poliisivankiloissa, kun kuitenkin useimmissa tapauksissa ovat olleet aivan syyttömiä. Ainoana syynä on ollut joku katala ilmianto, joista jumala paratkoon ei suinkaan ainakaan tähänasti ole ollut puutetta, koska niitä ei kuulu voitavan kaikkia edes vastaanottaa.

Jos kerran toivomuksemme on, että joukkomme kasvaisivat, tulee meidän turvata niiden henkilöiden asemaa, jotka ovat meidän luottamustoimissamme. Säätyjen erioikeuksissa säädetään sitäpäitse: *että Suomen kansalaista ei saa vangita tuomarin sitä määräämättä.* Tämmöistä on kuitenkin tapahtunut puoluetoveri Löfqvistille, Salinille, Vataselle ja Drockilalle, mahdollisesti muillekin. Kun toiminta puolueessamme alkaa käydä näin tukalaksi, on luonnollista, että se estää rauhallista edistymistämme. Siis tämmöinen ei saa jatkua, siihen ei ole siveellistä eikä juridillista oikeutta. Näytteeksi miten säätää 1772 vuoden hallitusmuoto 2 § liitän seuraavan:

Kuninkaan tulee hallita Valtakuntaansa, niinkuin Ruotsin laki sanoo, hänen eikä kenenkään muun, oikeutta ja totuutta vahvistaa, rakastaa ja varjella; mutta nurjuutta ja vääryyttä kieltää, hävittää ja polkea; kenenkään henkeä ja kunniata, ruumista ja onnea turmelematta, jollei hän laillisesti ole syynalaiseksi todistettu ja tuomittu.

Sanotaan, mitä merkitsee nämä lakipykälän tulkitsemiset, kun meillä on poikkeuslaki. Se on totta. Tämmöisistä poikkeuslaeista sanoo 1772 vuoden hallitusmuodon 16 §:

Kaikki toimituskunnat tahi ylimääräiset tuomioistuimet, olkootpa Kuninkaan tahi säätyjen asettamia, ovat,

yksi- ja hirmuvallan edistyskeinona, tästälähin hävitettävät; ja jokaisella Ruotsin miehellä olkoon oikeus tulla tuomituksi siinä tuomioistuimessa, jonka piiriin hän Ruotsin lain mukaan kuuluu.

Ja yhtymällä tähän *Suomen lain* kohtaan ilmaisemme mielipiteemme jo mainitusta poikkeuslaista. Saattaa löytyä parempiakin paikkoja kansalaisten vapauden turvaamiseksi Suomen laeissa, mutta kun minulle tämän alustuksen laatimiseen ei ole ollut aikaa, kun yksi päivä, enkä ole ollut tilaisuudessa saamaan lakimiehiltä ohjeita, en voi niitä tuoda esiin. Kuitenkin luulen kokouksen, jos tällaisia vangitsemisia edelleenkin puolueen jäsenille sattuu, voivan valtuuttaa puoluehallintoa toimimaan puolestaan. Kun aikanaan oli kysymys maatakäsittävän Ammattijärjestön perustamisesta, muistan senkin säännöissä olleen pykälän, jossa järjestön päätoimikunta velvoitettiin puoluehallinnon kanssa ryhtymään toimenpiteisiin, että vangitsemiset lakkaavat. Kun silloinkin oli tuollainen mielipide, luulen sen nyt jo siitä saakka kokolailla varmistuneen. Noihin seikkoihin vedoten ehdotan:

että puoluehallinto valtuutetaan ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin, jos ylläolevia säätyjen armollisesti vahvistamia lakeja puoluetoveriemme vahingoksi edelleenkin rikotaan.

Ponsiehdotus hyväksyttiin ilman keskustelua.

Puheenjohtaja kehoitti edustajia esittämään kokoukselle paikkakuntansa asioita keskusteltavaksi. Pyyntöä seuraten

Edustaja V. *Hänninen* ehdotti keskusteltavaksi Kotkassa ilmestyvän *Etelä-Suomen kannasta*. Tuo lehti tahtoo näet leimautua työväenlehdeksi, vaikka se kui-

tenkin vastustaa työväen edistyspyrinnöitä. Puoluekokouksen olisi lausuttava mielipiteensä tuon lehden suhteen ja julistettava, ettei sosiaalidemokraattinen puolue Suomessa hyväksy Etelä-Suomea sen nykyisenä ollessa työväen äänenkannattajaksi.

Keskustelua tästä ei voinut kuitenkaan syntyä, sillä tuotiin esille muita asioita.

Ilmoitettiin, että Kansallisteatterissa oli juhlapäivällisillä kerätty rahaa äänioikeusrahastoon ja on kertynytkin sitä 10 markkaa, jotka olivat jo jätetyt rahastonhoitajalle.

Menettelytapavaliokunnasta saapui ponsiehdotus yhtenäiseksi menettelytavaksi. Valiokunnan puolesta sen esitti kokoukselle hra *Y. Mäkelin* ja kuului se seuraavasti:

Yhtenäistä menettelytapaa koskevasta kysymyksestä lausuu puoluekokous:

Puolueeksi yhtyneiden yhdistysten, puoluelehtien ja puolueeseen kuuluvain yksilöjen on toimittava mahdollisimman yhtenäisesti, seuraamalla puoluekokousten ja puoluehallinnon antamia ohjeita. Erimielisyyksiä, jotka eivät johdu tosi-asiallisista syistä, ja erittäinkin veljesvihaa on tarkoin kartettava.

Puolueen sanomalehdissä tulee vallita puolueen jäseniin nähden mahdollisimman suuri sananvapaus. Periaatteessa eroavat mielipiteet ovat päästettävät julkisuuteen ilman että lehtien toimitukset olisivat oikeutetut tekemään kirjoituksiin, milloin ne ovat varustetut kirjoittajan nimellä tai tunnetulla nimimerkillä, muita muutoksia kuin kielivirheitten korjauksia.

Yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa on ylipäänsä vältettävä, paitsi mikäli se koskee kunnallisilla

aloilla työskentelemistä, josta ei puoluekokous tahdo tehdä rajoitusta.

Syntyi keskustelu asiasta:

E. Valpas heti huomautti sanomalehtiä koskevan lauselman mahdottomuudesta.

J. Heitto: Minäkin luulen ettei ole mikään helppo asia syrjästä ruveta määräämään toimitusten työtä. Luulen niin, ettei puoluekokoukselle kuulukkaan se asia, joten ehdotan sanomalehtiä koskevan kohdan poistamista.

E. Valpas: Kuten jo sanoin, on tuollaista määrystä puoluelehtiin nähden hankala noudattaa. Saisiko siellä syöttää mitä tahansa. Kun Työmiehen painokoneesta sähköjohdon katkasivat, niin luulen, ettei työväki olisi suinkaan käynyt konetta käsivoimalla pyörittämään, jos olisi silloin painettu koneessa työväen vaatimuksia vastustavaa. Samoin on nyt Helsingissä ilmestyvästä Illanvietosta juuri yhtiökokouksen päätöksen mukaan karsittu pois teosofiset kirjoitukset, sillä työväki ei tahdo sellaista kustantaa. Pitäisikö nyt puoluekokouksen moisella päätöksellä, kun on ehdotettu, asettua lehtien johtokuntien ja yhtiökokouksen vastustajaksi.

M. Vuolukka: Valppaan luettelemia tapauksia voisi kertoa vaikka kuinka paljon. Tässä on pääasia, että tunnetut puoluemiehet saavat puoluelehdissä ilmaistuiksi mielipiteensä. Minulla on sanomalehdessä viiden vuoden kokemus ja tiedän, että tuollainen menettelytapa voidaan hyvin soveluttaa. Esim. Kurikka osasi tässä paikalleen. Illanvieton kaltaiset tapaukset eivät voi tulla kysymykseenkään. Ja jos nykyiset puoluelehdet eivät ryhdy tuollaista menettelytapaa seuraamaan, niin on saatava toisia lehtiä sitä toteuttamaan.

Y. Mäkelin kysyi, onko se painovapauden sortoa, jos tuollainen päätös sanomalehtien suhteen tehdään.

P. Leppänen: Kummia ponsiehdotuksia sieltä valiokunnasta lasketaankin kokoukselle. Äsken päätettiin, ettei puoluelehdissä saisi enää riidellä. Mutta nyt tahdotaan sinne riitaa ja aivanpa vielä saisi sitä tehdä puoluekokouksen päätöksen turvissa. Puoluekukoille pitäisi antaa täysi vapaus harjastella toisiaan koko tyhmän kansan nähden. Lehdissä tätä nykyä saa puhua asiallisesti vaikka kuinka, joten siis täytyy ihmetellä, että nyt tarvittaisiin vielä erikoismääräyksiä. Toimittajilta ei voi kieltää karsimisoikeutta, muutoin he mones-
tikin joutuisivat sangen tukalaan asemaan.

O. Tiuppa: Mäkelinin ponsi on sekä hyvä että paha. Jos nimimerkki on kirjoituksen alla, niin mielestäni voisi kirjoituksen julaista sellaisenaankin. Mutta samalla voi sattua niinkin, että sama henkilö rupeaa kirjoittamaan oikein kilometrikaupalla ja hänen kirjoituksensa, nimimerkki kun on alla, olisi koskemattomana julaistava. Eikä tuokaan käy päinsä. Kaikessa tapauksessa pitäisi kunnollisille kynämiehille ja hyvälle puolue-
tovereille myöntää mahdollisimman paljon sijaa lehdessä.

J. A. Kärmetkangas: Vuolukka koetti todistaa, että olisi mahdollista pitää lehteä yhtä vapaana kuin tätä kokousta. Tuo on kuitenkin väärä luulo, sillä lehden tulee esiintyä paljon arvokkaammin. Kokouksemme on täällä ollut yhtä mellakkaa ja puoluelehtien samantapaiseksi puurokupiksi muuttaminen ei käy mitenkään päinsä.

H. Torvinen: Tahdon minäkin kajota Vuolukkaan. Hän näyttää haluavan tappaa Työmiehen ja laatia oman lehtensä sijalle, jossa olisi mieleisensä toimitus. Kyllähän teoriassa voi monimutkaisellekin toimitustyölle

laatia sääntöjä jos minkälaisia, mutta käytännössä ne osottautuvat kuitenkin mahdottomiksi. Meidän paikkakunnallamme ymmärretään hyvin Työmiehen viime aikainen tila, emmekä siltä vaadi enempää, kun sen on mahdollista täyttää.

E. Haapalainen: Mielestäni ei valiokunnan esittämää pontta voi muutoin hyväksyä, jos ei luetella samalla niitä henkilöitä, joiden tuotteet ovat toimituksien yläpuolella ja joihin ei saisi kajota. Vuolukan tarkoitukset ovat ilmeisesti Helsingin Työväen sanomalehtiyhtiön toimia vastaan. Hän yksityisenä miehenä kilpailee Työmiehen joulualbumin, Uuden ajan kynnyksen kanssa kalenterihommallaan ja tuon keinottelutarkoituksensa peittämiseksi hän jonkun osan luovuttaa puolueelle. Nyt hän jo taitaa yrittää pitemmällekin aikoen laatia lehden, joka rupeaisi kilpailemaan työväen lehtien kanssa. Yksityisinä keinotteluina ei puolue voi antaa niille tunnustusta, varsinkin kun ne vahingoittavat puoluetta. Olisi paras, ettei toimitusten työtä tehtäisi vaikeammaksi, kuin se jo on. Voin varmasti vakuuttaa, ettei toimitustyötä tähänkään saakka ole johtanut mikään itsekkäisyys tai toisen sortamishalu, vaan päinvastoin. Ehdotan, että poistettaisiin ponnesta turhana rajoituksena sanomalehtiä koskeva kohta.

O. Rinne: Pidän keskustelua tästä asiasta turhana, sillä ponsiehdotus käy jotenkin keskitietä, joten se kyllä voidaan hyväksyä.

A. Huotari: Minun mielestäni on ponsiehdotus asiallinen. Periaatteellisia kirjoituksia pitäisi saada julaista. Luulen, että kenkä puristaa joissakin toimituksissa. Mäkelän aikana pääsi kirjoitukset hyvin läpi. Minun kirjoituksiani ennen karsittiin, mutta vielä nytkin,

vaikka kirjoitustyöhön luulen jo tottuneeni, joutuu kyhäykseni paperikoriin.

E. Valpas: Huotari, suomettarelaisen lehden Viipurin toimittaja, tahtoisii lähettää työväenlehtiin kirjoituksiaan. Pitäisikö niitä työväen varoilla painattaa? Usein voi sattua, että tulee toimitukseen useita samaa asiaa käsitteleviä kirjoituksia, joten kaikkia on mahdoton painaa. Mielestäni pitäisi kysymyksessä menetellä siten, että kehoitettaisiin kaikkia niitä, jotka toimituksien puolesta luulevat vääryyttä kärsineensä kääntymään asianomaisen lehden johtokunnan puoleen, ja jos se ei ratkaise asiaa valittajan tahdon mukaan, käännyttäköön sitten lehden yhtiökokoukseen ja vihdoiii puoluehallintoon.

V. E. Mäkinen ei ollut halukas lakia toimituksille laatimaan. Sanoi kuitenkin huomaavansa toimittajien olevan kunnianhimoisia, joten pieni rajoitus heidän valalleen ei taitaisi olla haitaksi.

E. Rantala: Ehdotetun ponnien mukaan saa sanamuotoja kyllä kirjoituksissa muutella, enkä näin ollen luule sitä mahdottomaksi hyväksyä.

M. Hälleberg hyväksyi Valppaan ehdotuksen, että käännyttäisiin lehden toimituksia vastaan valituksia tekemään asianomaisen lehden johtokunnalle, yhtiökokoukselle ja vihdoiii puoluehallinnolle, jos ei muu auta. Ihmetteli Vuolukkaa.

O. Rinne yhtyi Hällebergiin.

K. Savonen: Me emme pysty kirjoittamaan, joten emme myöskään voi vaatia, että töherryksemme siltään painettaisiin.

T. Varto yhtyi Huotariin ja Vuolukkaan. Ihmetteli, miksi nyt vastustetaan sanomalehtiä koskevia ponsia, vaikka ne itse asiassa ovat parempaan päin viepiä.

M. Vuolukka: Pyydän kysyä, miksi me vastustamme nyt painovapautta, vaikka ohjelmassamme jo sitä vaadimme? Ponsi puolustaa tuota vapautta ja on siis hyvä.

E. Viljanen kannatti pontta. Eilen tahdottiin pontta lehtitaktiikassa ja nyt sitä vastustetaan, joten tuo tuntuu merkilliseltä.

Puhevuorot oli lopussa. Luettiin vielä ponnet ja ryhdyttiin sitten äänestämään. Oli kannatettu ponsia sinänsä hyväksyttäväksi toiselta ja Valppaan lisäyksellä toiselta puolen.

Valppaan lisäyksellä hyväksyttiin tehdyt ponsiehdotukset 35 äänellä 21 vastaan ja kuuluu siis kokouksen hyväksymä päätös yhtenäisestä puolueen menettelytavasta seuraavasti:

Puolueeksi yhtyneiden yhdistysten, puoluelehtien ja puolueeseen kuuluvain yksilöjen on toimittava mahdollisimman yhtenäisesti, seuraamalla puoluekokousten ja puoluehallinnon antamia ohjeita. Erimielisyyksiä, jotka eivät johdu tosiasiallisista syistä, ja erittäinkin veljesvihaa on kartettava.

Puolueen sanomalehdissä tulee vallita puolueen jäseniin nähden mahdollisimman suuri sananvapaus. Periaatteessa eriävät mielipiteet ovat päästettävät julkisuuteen ilman että lehtien toimitukset olisivat oikeutetut tekemään kirjoituksiin, milloin ne ovat varustetut kirjoittajan nimellä tai tunnetulla nimimerkillä, muita muutoksia kuin kielivirheiden korjauksia. Jos joku luulee toimituksen taholta vääryyttä kärsineensä niin valittakoon hän siitä asian-

omaisen lehden johtokunnalle ja jos ei ole tämän päätökseen asiassa tyytyväinen, lehden yhtiökokoukselle sekä vihdoin puoluehallinnolle.

Yhteistoimintaa porvarillisten puolueitten kanssa on ylipäänsä vältettävä, paitsi mikäli se koskee kunnallisilla aloilla työskentelemistä, jossa ei puoluekokous tahdo tehdä rajoitusta.

Siirryttiin sitten käsittelemään kysymystä

Yhdistyksien toimintavapaudesta.

Alustaja hra *J. P. Holopainen* oli poismatkustanut ja täytyi näin ollen ryhtyä asiaan ilman alustusta.

H. Torvincen : Niinkuin tiedämme, emme me maalaiset ole kehuttavassa asemassa yhdistymisvapauden suhteen. Meitähän jyrkästi kielletään kokoontumasta. Taipalsaarella ei ole saatu pitää kokouksia, eikä edes iltamiaakaan. Näin ollen ei ole ihme, jos maalaisten henkiset riennot ovat takapajulla. Poliisi meillä on aina selän takana neuvonantajana. Yhdistyksillä on tosin senaatin vahvistamat säännöt ja niiden mukaan on oikeus panna toimeen iltamia ja sellaisia. Näin ollen on käsittämätöntä virkamahdin menettely. Se on ristiriidassa lakien kanssa. Mutta meidän täytyy kaikesta huolimatta elää niinkuin sääntömme sallivat. Jos nimismies kävisi omavaltaisesti kokouksiamme hajottamaan, niin silloin syyttäkäämme häntä virkavirheestä kuvernöörin luona.

Puhevuorojen pyyntöjen runsauden tähden täytyi puheet rajoittaa minutiksi.

A. Gröhn : En ehdi minutissa sanoa kuin että liian puristavaa on olo maaseudulla. Puoluekokouksen olisi lausuttava, mitä olisi asiassa tehtävä.

Alma Malander : Kyllä on kurjaa. Naisten edustajakokouksellekaan ei saatu lupaa, eikä tiedetä, mitä on tehtävä. Mutta koska kenraalikuvernööri on toivonut, että työväki eläisi yhdistyksissään vahvistuksen saaneiden sääntöjensä mukaan, niin ei liene sitten enää kellään valtaa kokouksiemme pitoa estää.

M. Uotinen : Karjalassakin yritetään kokouksia estää mutta koska kokousten hajottaminen oli laitton teko, niin siitä kuvernöörille valitettaessa päästiin. Nyt sääntöjemme mukaan saamme toimia jotenkin vapaasti.

M. Hälleberg kehoitti maalaisia muuallakin Suomessa seuraamaan karjalaisten esimerkkiä. Helsingissä ei sääntöjen mukaisten kokousten estämisestä ole voinut tapahtuakaan.

A. Tynkkönen : Kyllä meilläkin ennen poliisi oli kärkeä kokouksiemme rauhaa rikkomaan, mutta me ajoimme poliisin ulos ja pidimme kokouksemme. Nyt niitä on saatukin rauhassa pitää. Iltamista kiellettiin ensin puhevapaus, mutta me rupeisimme tuota kieltoa vastustamaan, ja siitäkin on nyt päästy.

O. Rinne ei hyväksynyt kuvernöörille valittelemista. Toimittakoon vaan mistään välittämättä sääntöjen perustuksella.

J. Hentilä : Olemme koettaneet elää sääntöjemme mukaan, mutta se ei ole onnistunut. Emme ole mitään mahtaneet, kun sapelin kanssa kokouksemme, kuinka sääntöjen mukaisia ovatkin olleet, ovat hajotetut.

E. Rantala kertoi kuinka Helsingissä on kokoonnuttu. Iltamista ja kansanhuveista on puheet ja esitelmät kielletty, muutoin niitä on saanut pitää. Alussa

täytyi poliisille luvasta maksaa 60 penniä, mutta kun tuosta tehtiin valitus, niin poistettiin tuo väärä veroitus. Emme muuta kuin ilmoitamme nyt vaan kokouksistamme ja iltamistamme,

A. Käcklund: Ruotsalaiseen työväenliittoon kuuluu noin 100 osastoa ympäri maan. Osastot ovat nuoria, joten niille ei voi ehdottomia käskyjä antaa. Näin ollen ei saata niitä pakottaa toimimaan tarkoin sääntöjenkään mukaan mitä kokouksien pitoon tulee, sillä kohdatessaan poliisin puolelta vastusta, voisi osastot hajota. Osastoilla kullakin paikkakunnalla tässä suhteessa on jokseenkin suuri vapaus.

Lapveteläinen: Jos me poliisille aina perään annamme, vaikka meillä oikeus on puolellamme, niin oppivat he kovin pahalle tavalle. Päin vastoin meidän täytyy opettaa heitä ihmisiksi. Heillä ei ole mitään oikeutta sääntöjemme mukaiseen toimintaan kajota.

Samaan suuntaan puhuivat *O. Vallin* ja *Sandra Reinholdsson*.

K. Savonen kertoi Taalintehtaalla tässä suhteessa olevan vapaat olot. Ilmoitetaan vaan nimismiehelle telefontitse kokouksen pito ja ilman muuta se aina pidetään.

O. Vänttinen: Mutta me emme toista vuoteen ole saaneet pitää julkisia kokouksia. Eikä asiata voi mitenkään auttaa. On käännytty kuvernöörin puoleen ja tämä on vaan vakuuttanut, että kyllä nimismies luvan antaa. Hän kuitenkin aina luvan kieltää, joten kokous jää pitämättä.

H. Koskinen: Imatralla ovat olot kuitenkin kurjista kurjimmat. Sääntöjen mukaisista kuukausikokouksista olisi poliisille pitänyt maksaa 4 mkaa. Kun tuo maksu jäi velaksi kerran, niihin ei toiselle kokoukselle

lupaa myönnetty ennen kuin velka oli maksettu. Olisi välttämätöntä, että puoluehallinto ryhtyisi asiaan ja koettaisi toimia niin, että kokoontumisvapaus sääntöjen perustuksella turvattaisiin.

T. Åmark terotti mieliin, ettei pitäisi peljätä toimiessa sääntöjen mukaan. Se saa, joka ottaa. Ei tule totella, jos kokous tahdotaan mielivaltaisesti hajottaa, sillä se on väärä käsky.

Eva Järvinen yhtyi niihin jotka eivät arkahousuja kannata. Kyllä iltamiakaan ei toden teolla hajoteta, sitä vaan uhataan ja pelotellaan, josta tyhjästä säikähdamme.

A. Valjakka kertoi Mikkelissä saatavan koontua vapaasti.

A. Ahokas selvitti Hämeenlinnan t. y:n viime kesäistä kävelyretkeä. Siellä kävelymatkan toimeenpanosta oli sakotettu koko johtokuntaa ja yksityisiä vielä lisäksi. Kun hämeenlinnalaisia ihmetytti, miksi esim. Helsingissä työväki saa kävelymatkan tehdä, oli poliisi selittänyt, että Helsingissä työväkeä on niin paljon, ettei sitä jaksaa kävelymatkalta estää, mutta Hämeenlinnassa on sitä vähän, joten sen täytyy olla niinkuin käsketään. Tuosta näkyy, ettei poliisin puuhat ole kuin heidän mielivaltaansa.

Asiasta ei katsottu nyt voitavan tehdä sen parempaa päätöstä. Oltiin vaan yksimielisiä siitä, että kunkin yhdistyksen tulee pysyä järkkymättä säännöissään kiini ja toimia niiden mukaan.

Pyötäkirjan tarkastajat. Pöytäkirjoja päätettiin valita tarkastamaan kolme henkilöä. Huutoäänestyksellä

hyväksyttiin tuohon toimeen *J. Heitto*, *M. Hälleberg* ja *E. Perttilä*, kaikki Helsingistä.

Kokouksen päätös.

Puheenjohtaja *E. Perttilä* lopetti ylimääräisen puoluekokouksen seuraavin sanoin:

Kun nyt sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat täältä pian hajaannutte kukin omalle kotikolkallenne työskentelemään, niin teroitan vielä teidän mieliinne, että toimisitte parhaanne mukaan puolueemme hyväksi, köyhälistön kohottamiseksi. Tässä kokouksessa on koetettu luoda puolue yhtenäiseksi, päättämällä yhteisestä menettelytavasta tulevien valtiopäivävaalien suhteen, sillä ilman puolueen yhtenäisyyttä ei kokonaistulosta saavuteta. Riitaa kokouksessa on ollut, mutta se älköön tämän jälkeen enää jatkuko. Nyt toimittakoon tehtyjen päätösten mukaan yksimielisesti. Ensi kokoukseen saakka pidettäköön nämä päätökset pyhinä ja järkkymättöminä ja sitten jos kokemus on opettanut meitä toisin ajattelemaan ja toimimaan, sitten tehdään toiset päätökset, joiden mukaan raivaamme tietä puolueellemme. Tällä toivomuksella julistan ylimääräisen puoluekokouksen päättyneeksi.

Lopuksi pidettiin vielä joitakin puheita ja työväen marssin laulettua ja eläköönhuudot puolueen yhtenäisyydelle kajahutettua hajottiin kello 6 tienoissa kokouspaikalta.

Edellä olova pöytäkirja on tarkastettu ja hyväksytty.

EMIL PERTTILÄ.

M. HÄLLEBERG.

J. HEITTO.

Esiintyjien luettelo.

Ahlstedt, Ida,	Sivu 166.
Ahmala, K.	„ 76, 135.
Ahokas, M.	„ 98, 182.
Gröhn, A.	„ 91, 158, 180.
Haapalainen, E.	„ 51, 87, 139, 142, 176.
Haataja, M.	„ 51, 82, 140, 157, 163.
Halme, K.	„ 155.
Heitto, J.	„ 49, 73, 129, 138, 159, 174.
Helenius, V.	„ 101.
Hellsten, K. F.	„ 18, 57, 136, 155.
Hentilä, J.	„ 180.
Hokkanen, E.	„ 83, 166.
Holopainen, J. P.	„ 40, 58, 94.
Huotari, A.	„ 90, 155, 164, 176.
Huovinen, A.	„ 98.
Hyvönen, T.	„ 86.
Hälleberg, M.	„ 99, 138, 140, 154, 167, 177, 180.
Hänninen, V.	„ 75, 157, 164, 172.
Jokinen, J. H.	„ 61, 95, 158.
Järvinen, Eeva	„ 58, 141, 155, 182.
Kalke, K.	„ 161.
Kanervo, Mimmi,	„ 161.
Keinänen, K.	„ 98.
Kolula, K. E.	„ 69, 100, 166.

Kontulainen, Mimmi,	Sivu 167.
Koskinen, H.	„ 100, 181.
Koskinen, K.	„ 104.
Kumenius, J. E.	„ 54, 84, 169.
Kunnas, E.	„ 25.
Käcklund, A.	„ 65, 71, 166, 181.
Kärmetkangas, J. A.	„ 63, 99, 175.
Lapveteläinen,	„ 94, 181.
Leino, K. A.	„ 60, 89.
Leivo, O.	„ 72, 154, 164.
Leppänen, P.	„ 49, 92, 175.
Lillnix, J. E.	„ 51, 101.
Lindroos, H.	„ 104.
Luoto, K.	„ 48, 64, 92.
Löfqvist, V.	„ 59, 162.
Malander, Alma,	„ 141, 162, 180.
Mantere, A.	„ 97.
Mäkelin, Y.	„ 27, 43, 47, 48, 56, 62, 80, 137, 139, 160, 173, 175.
Mäkinen, J. E.	„ 98, 177.
Niskanen, M.	„ 73.
Nurminen, J.	„ 100.
Nykänen, P.	„ 167.
Pakarinen, K.	„ 95.
Passlin, J.	„ 101.
Perttilä, E.	„ 183.
Pettersson, F. E.	„ 48, 63, 85, 123, 132, 157, 158.
Pohjalainen, P. J.	„ 87.
Pykäläinen, D.	„ 95.
Rantala, E.	„ 163, 177, 180.
Rantala, O.	„ 53, 76.
Reinholdsson, Sandra,	„ 159, 181.
Rinne, O.	„ 176, 177, 180.

Rissanen, A.	„ 53, 69, 93, 140.
Saarinen, M.	„ 133, 139, 155, 158.
Saaristo, J. H.	„ 66.
Salin, E.	„ 28, 55, 101, 119, 126, 136, 138, 139.
Salminen, J. A.	„ 86, 140.
Salminen, N.	„ 101.
Saukko, O.	„ 104.
Savonen, K.	„ 87, 141, 161, 177, 181.
Sivenius, A.	„ 86.
Sjöblom, V.	„ 140.
Suomi, K. J.	„ 74, 163.
Tila, F.	„ 63, 75, 158.
Tiuppa, O.	„ 52, 92, 175.
Torvinen, H.	„ 65, 83, 164, 175, 179.
Tuomola F. J.	„ 165.
Tynkkynen, A.	„ 50, 64, 73, 138, 159, 180.
Uotinen, M.	„ 86, 140, 180.
Valjakka, A.	„ 66, 83, 182.
Vallenius, N.	„ 65, 90, 132, 165.
Vallin, O.	„ 100, 181.
Valpas, E.	„ 46, 47, 61, 69, 77, 105, 123, 136, 155, 165, 174, 177.
Varto, T.	„ 65, 177.
Viljanen, E.	„ 97, 133, 178.
Vuolukka, M.	„ 49, 88, 132, 136, 174, 178.
Vänttinen, O.	„ 101, 181.
Åmark, T.	„ 182.

